



VIAGGIO
AL LAGO
MANASAROVAR
SITUATO
NELL' UNDÈS
PROVINCIA DEL PICCOLO TIBET
fatto nel 1812
DAI SIGNORI
MOORCROFT E HEARSAY
ESTRATTO
DAL TOM. XII. DELLE
ASIATICK RESEARCHES (C)

(*) La relazione del signor Moorcroft, non porta indicazione alcuna dell'anno. Per buona avventura accadde un'eclissi durante questo viaggio; siffatto fenomeno, di che il signor Moorcroft fa menzione, servì a fissare la data dell'anno di quest'interessante escursione. (*L'Editore*).

VIAGGIO AL LAGO MANASAROVAR SITUATO NELL' UNDÈS PROVINCIA DEL PICCOLO
TIBET fatto nel 1812 DAI SIGNORI MOORCROFT E HEARSAY ESTRATTO DAL TOM. XII.
DELLE ASIATICK RESEARCHES (*)

KÜÇÜK TİBET'İN UNDƏS EYALETİNDE BULUNAN MANASAROVAR GÖLÜ'NE 1812 YILINDA MESSER MOORCROFT VE DÜŞÜNCELER TARAFINDAN YAPILAN BİR GEZİ. ASYA ARAŞTIRMALARI KİTABI'NIN XII. CİLTİNDEN ALINTI.

[illegible]

(*) La relazione del signor Moorcroft , non porta indicazione alcuna dell'anno . Per buona avventura accadde un eclissi durante questo viaggio ; siffatto fenomeno , di che il signor Moorcroft fa menzione , servi a fissare la data dell'anno di quest' interessante escursione . (L' Editore) .

[illegible]

Questi due viaggiatori doveano passare dapprima sulle terre del Nadjà del Nepal , che è assai geloso degli Inglesi , come sel vide dalla relazione che precede , e penetrar poscia , in un paese , in cui gli Europei , e gli abitanti del Nepal sono esclusi. Era quindi mestieri far uso d'extraordinarie precauzioni , onde eludere la malevolenza de' Nepalesi , e la vigilanza de' Tibetini. Il sig. Moorcroft ed il suo compagno ebbero ricorso al travestimento ; vestirono il costume di pellegrini Indous , ed annunciarono , sulla loro strada , ch'essi si recavano in pellegrinaggio al Manasarovar ; aveano un seguito di venticinque Indous , due de quali erano panditi , Hark-Ballab e Hark-Deb suo nepote. Il viaggio si faceva a piedi. Il sig. Morcroft marciava inanzi. Il sig. Hearsay , incaricato della bussola , formava il retroguardo con Hark-Deb. Quest'ultimo riempier dovea un ben.singolare incarco; s'era impegnato a marciare costantemente facendo de' gran passi di quattro piedi per cadauno. Erasi scelto questo modo bizzarro di misurare le scorse distanze.

Bu iki yolcu, önceki anlatımdan da anlaşılacağı gibi, İngilizlere karşı çok kıskanç olan Nepal'li Nadjaların topraklarından önce geçecek, ardından Avrupalıların ve Nepal halkının dışlandığı bir ülkeye gireceklerdi. Bu nedenle, Nepallilerin kötü niyetinden ve Tibetlilerin uyanıklığından kaçınmak için olağanüstü önlemler almak gerekiyordu. Bay Moorcroft ve arkadaşı kılık değiştirmeye başvurdular; İndus hacılarının kıyafetlerini giydiler ve yolda Manasarovar'a hacca gideceklerini duyurdular; ikisi pandit olan yirmi beş İndusludan oluşan bir maiyetleri vardı: Hark-Ballab ve yeğeni Hark-Deb. Yolculuk yaya olarak yapıldı. Bay Moorcroft önden yürüdü. Pusulanın başında olan Bay Hearsay, Hark-Deb ile birlikte artçı birliği oluşturdu. Hark-Deb'in yerine getirmesi gereken çok özel bir görev vardı; Sürekli yürümeyi, her biri dört ayak uzunluğunda uzun adımlar atmayı kendine görev edinmişti. Bu tuhaf yöntem, önceki mesafeleri ölçmek için seçilmişti.

Il sig. Moorcroft , e Hearsay si recarono dapprima a Bereily ; all'uscire da questa città , intrapresero il loro cammino per quella strada stessa , per cui il sig. Webb , ed i di lui compagni erano ritornati , e la seguirono fino a Djesimath ; siccome viaggiavano da semplici particolari , e senza pervanah del governo Gorkali , s'indirizzavano ai Neghiso Sciudri (capi de villaggi) , e davano loro del denaro , onde avere della gente che gli portasse gli effetti. Questi erano in obbligo da quello che riceveano di dare ai paesani una sufficiente somma per alimentarsi , ovvero de' viveri in natura; ma molto soventi dopo aver posti i villici in requisizione , e dopo avergli forzati a marciare , i Sciudri tenevano per essi tutto il denaro che avevano ricevuto. I villici dal lato loro , lasciavano talora il loro carico a mezza strada , e ritornavano addietro ; qualche altra volta si durava molta fatica a riunirli prima della partenza , ciò che ritardava di molto il cammino. Ma lasciamo parlare il sig. Moorcroft.

Bay Moorcroft ve Hearsay önce Bereily'ye gittiler; oradan ayrılırken, Bay Webb ve arkadaşlarının geri döndüğü yolu takip ettiler ve Djesimath'a kadar bu yolu izlediler. Gorkali hükümetinin yetkisi olmadan, özel şahıslar olarak seyahat ettikleri için, Neghiso Shiudri'ye (köy şefleri) başvurdular ve eşyalarını taşıyacak adamlar bulmaları için onlara para verdiler. Bunlar, aldıkları parayla köylülere yeterli miktarda yiyecek veya aynı erzak vermek zorundaydılar; ancak çoğu zaman, köylülere talepte bulunup onları yürümeye zorladıktan sonra, Shiudri aldıkları tüm parayı kendilerine saklıyorlardı. Köylüler de kendi taraflarında, bazen yüklerini yarı yolda bırakıp geri dönüyorlardı; bazen de yola çıkmadan önce onları toplamak çok zor oluyordu, bu da yolculuğu büyük ölçüde geciktiriyordu. Ama bırakalım da Bay Moorcroft konuşsun.

Il di 26 maggio 1812 siamo partiti da Djosimath , e abbandonando la strada di Badrinath , seguimmo un cammino molto piacevole sulla riva orientale del Doly , almeno durante un cos. Questo fiume si congiunge più sotto al Vischnu-Ganga. Tutti e due perdono in allora il nome loro per prendere quello d'Alacananda.

26 Mayıs 1812'de Djosimath'tan ayrıldık ve Badrinath yolundan ayrılarak, en azından bir süreliğine Doly Nehri'nin doğu kıyısında çok keyifli bir patikayı takip ettik. Bu nehir, daha aşağıda Vişnu-Ganj Nehri'yle birleşiyor. İkisi de daha sonra isimlerini kaybederek Alacananda adını aldı.

Faceva un caldo tale che non ci saremmo quasi attesi , scorgendo nel mattino le cime de' monti vicini tutte ricoperte di neve ; dopo il mezzogiorno non se ne vedeva più. La strada era assai di frequenti attraversata da piccioli ruscelli, un gran numero de quali sgorga dai

condotti di pietra oggidi rovinati. Si stava seminando una pianta che presa aveva in sulle prime pel lal-sag , ma m' avvidi più tardi d'essermi ingannato. Si stava per mietere fra poco il formento , che avea delle spighe grandissime e molto barbate .

Hava o kadar sıcaktı ki, sabahleyin yakındaki dağların zirvelerinin karla kaplı olduğunu görünce pek beklemezdik; öğleden sonra ise hiç kar yoktu. Yoldan sık sık küçük dereler geçiyordu ve bunların çoğu artık harap olmuş taş kanallardan akıyordu. İlk başta lal-sag gibi görünen bir bitki ekiyorduk, ama sonradan yanıldığımı fark ettim. Çok büyük ve çok sakallı başakları olan buğdayı biçmek üzereydik.

Ci siamo accampati al di là di Baragaon , villaggio circondato da terre coltivate , che si estendono sino a mezzo delle vicine alture , ove incominciano le foreste , che non consistono sull' incominciare che in alberipoco elevati , ma che ne offrono di più grandi , a mano che si ravvicinano alle cime , ove si scorgono de' giganteschi pini , e realmente maestosi (1).

Baragaon'un ötesinde, ekili arazilerle çevrili bir köy olan ve komşu tepelerin ortasına kadar uzanan, ormanların başladığı, başlangıçta sadece alçak ağaçlardan oluşan, ancak zirvelere yaklaştıkça daha büyük ağaçlar sunan, devasa ve gerçekten görkemli çamların görülebildiği bir yerde kamp kurduk (1).

Il di 27 (2) , eravamo a Tapoban , villaggio , quasi deserto sul pendio d'una montagna. Vicinissimo a questo scorre un picciolo ruscello d'acqua tiepida , che sgorga da un terreno scabroso ed incolto. In queste montagne si scontrano varie sorgenti calde. Vi lasciano un deposito terreo sopra di tutti gli oggetti , che le acque loro ricoprono , e che sono tanto caldi , ch'io tener non poteva la mano più di pochi secondi. Non vidi in parte alcuna tracce di vulcani , ma bensì molti piriti , ed indizi di metalli.

27'sinde (2), bir dağın yamacında neredeyse terk edilmiş bir köy olan Tapoban'daydık. Köyün hemen yakınında, engebeli ve ekilmemiş bir araziden gelen küçük bir sıcak su akıntısı akıyor. Bu dağlarda çeşitli kaplıcalar var. Sularının kapladığı tüm nesneler üzerinde topraksı bir tortu bırakıyorlar ve o kadar sıcaklar ki elimi birkaç saniyeden fazla tutamadım. Bazı yerlerde volkan izi görmedim, bunun yerine bol miktarda pirit ve metal izleri gördüm.

Ho osservato una piantamolto comune, che rassomiglia al fragone spinoso (3) ; qui viene comunemente chiamata setbarua. Gli abitanti delle montagne ne fabbricano una carta che si vende a Srinagar , a Almoro , ed anco nello stesso Indostan , ma in picciola quantità. I banchieri se ne servono a preferenza per le loro lettere di cambio o Hondis , essendo meno soggetta delle altre ad imbeverarsi d'inchiestro, e più forte relativamente alla sua grossezza. Annotai a tal proposito che gli abitanti di questo paese scrivono sulle cortecce interne del betulla , o budipatr , che ricevono bene la matita , e l'inchiestro .

Dikenli çileğe (3) benzeyen çok yaygın bir bitki gözlemledim; burada genellikle setbarua olarak adlandırılır. Dağ sakinleri bundan bir kağıt yaparlar ve bu kağıt Srinagar'da, Almoro'da ve hatta Hindistan'ın kendisinde, ancak az miktarda satılır. Bankacılar, mürekkebi diğerlerine göre daha az emdiği ve kalınlığına oranla daha güçlü olduğu için, poliçelerinde veya Hondis'lerinde bu bitkiyi öncelikli olarak kullanırlar. Bu bağlamda, bu ülkenin sakinlerinin,

(1) Pinus Deodar . P. longifolia . Roxb .
 (2) Termom . 58 gr. (11 gr. 54 min. R.)
 (3) Houx frelon , Ruscus aculeatus

Benden önce gelen Bay Hearsay, bir dağın zirvesinde, balık dişleri gibi dişleri olan, kırk beş santim uzunluğunda, çok ince, sarı bir yılan öldürdü. Bize bu hayvanların ve genel olarak tüm zehirli sürüngenlerin ülkenin bu bölgesinde son derece nadir olduğu söylendi. Yine de, üzerinde uyuduğu halıyı kaldırdığımda siyah bir akrep gördüm. Bir kaplıcaya çok yakın bir yerde, zemin yüzeyinde yeni oluşmuş çatlaklar gördük ve bunlar ayaklarımızın altından koptu. Bir yerde toprak, daha önce yolun örttüğü kayayı açığa çıkarmıştı; dik bir yamaçtan nehre doğru inerken, yaklaşık yüz fit yükseklikten mermer bloklar arasında hızla akan bir sele düşmemek için büyük özen göstermek gerekiyordu. Bazı yerlerde doğal bir köprü oluşturuyorlardı. Bazen neredeyse dik dağlara tırmanmak, çoğu zaman da ellerimiz ve ayaklarımızla kendimize yardım etmek zorunda kalıyorduk. Diğer zamanlarda ise sivri uçlar nehrin kıyısına kadar uzanıyordu; pürüzlü taş ve ahşap merdivenlerle dolaşmak zorunda kalıyorduk. Her an yeni bir tehlikeyle karşılaşılabilirdi ve bu nedenle yukarıdan düşen taş bloklarının yol açtığı hasarlara sürekli maruz kalmasına rağmen, mütevazı bir masraf bu yolu geçilebilir hale getirmeye yetiyordu.

Giunti alla dogana , situata a mezzo della montagna , ed al di là d'un Sanga o Sanko , su del quale abbiamo passato il Doly , vi abbiamo ritrovato uno de' nostri Indous trattenuto da tre uomini , e tre donne , qual ostaggio del pagamento dei diritti delle nostre bagaglie. Mostrai al più ostinato di questa ciurma , una quietanza scritta sulla corteccia di betulla , che il peghi o capo del Tapoban datam' aveva il di prima , dopo avergli contati venticinque ruppi pel diritto di dogana fino alla frontiera. Si lasciò tranquillo l'Indou; ma uno fra questa ciurma continuando ancora a fare l' impertinente , il sig. Hearsay volle insistere perché si dovesse obbligarlo a sollevare del peso uno di quelli che portavano gli effetti, e lo prese diffatti , ma ad una certa distanza , lo pose a terra, e, lasciandosi scorrere lungo la montagna , balzò da

una punta all'altra della roccia, coll' agilità d'un cervo , quantunque fosse un po' vecchio. Molti de' nostri pacchi , rimasti essendo in addietro , ho giudicato prudente il prendere il terzo degli uomini della dogana in ostaggio. Mi narrò durante il cammino che il Sciodry aveva presa in appalto la dogana di questo luogo per cinque cento ruppi l'anno , e che la donna che menava tanto romore , era una delle sue moglj , di cui ne avea diciassette . Le altre due donne, erano sue schiave.

Dağın ortasında, Doly Nehri'ni geçtiğimiz bir Sanga veya Sanko'nun ötesinde bulunan gümrük binasına vardığımızda, Indous'larımızdan birinin bagaj vergisini ödemek için üç erkek ve üç kadın tarafından rehin tutulduğunu gördük. Bu mürettebatın en inatçısına, Tapoban datam şefi olan peghi'nin bir gün önce sınıra kadar gümrük vergisi için yirmi beş rupi saydıktan sonra elinde bulunan huş ağacı kabuğuna yazılmış bir makbuz gösterdim. Indous rahat bırakıldı; ancak mürettebattan biri, Bay Hearsay, eşyaları taşıyan adamlardan birini kaldırması konusunda ısrar etti ve adam da öyle yaptı, ancak biraz uzakta adamı yere bıraktı ve dağdan aşağı kayarak, biraz yaşlı olmasına rağmen bir geyik çevikliğiyle kayanın bir ucundan diğerine sıçradı. Sürülerimizin çoğu geride kaldığı için, gümrük memurlarının üçte birini rehin almanın akıllıca olacağını düşündüm. Yolda bana, Sciodry'nin bu yerin gümrük idaresini yıllık beş yüz rubleye kiraladığını ve bu kadar büyük bir karı-kocalık yaratan kadının, on yedi karısı olan eşlerinden biri olduğunu söyledi. Diğer iki kadın ise köleleriydi.

Scorgendo una povera donna che durava molta fatica per portare il suo peso inun cammino difficilissimo , le diedi un timasca. Un uomo , ch' io credeva in sulle prime si fosse il marito di lei , gliel prese un'istante dopo ; ma dacchè riseppi non appartenere in modo alcuno , gli ripresi la moneta , e la consegnai di bel nuovo alla donna. Quand'ella ci ebbe abbandonati , ebbi il rammaricodi vederequest' uomo , ad una considerevole distanza da noi , uscire da un sito ove si era nascosto , e strappare di mano di bel nuovo il denaro aquesta povera donna ; egli era il zemindar del villaggio ov' ella dimorava. Quantunque il Neghi lo avesse obbligato a portare il suo pacco , egli eserciva ciò nulla meno la picciola sua porzione di tirannia su d'un essere più debole di lui.

Çok zorlu bir yolda yükünü taşımakta büyük zorluk çeken zavallı bir kadın görünce, ona bir timasca verdim. İlk başta kocası olduğunu sandığım bir adam, bir an sonra timascayı ondan aldı; ancak paranın hiçbir şekilde ona ait olmadığını öğrenince, parayı geri alıp kadına geri verdim. Kadın bizden ayrıldıktan sonra, bizden epey uzakta olan bu adamın saklandığı yerden çıkıp zavallı kadının elinden parayı tekrar kapıldığını görmekten üzüntü duydum; kadının yaşadığı köyün zemindarıydı. Neghi, paketini taşıması için onu zorlamış olsa da, kendisinden daha zayıf bir varlık üzerinde kendi payına düşen küçük zorbalığı uyguluyordu.

La necessità di soddisfare ai bisogni della fame, sembra essere il movente principale degli abitanti d' un paese , che sotto ungoverno saggio avrebbe di che esportare il sovrappiù delle sue derrate. A Tapoban , un giovane robusto , s'offerse d' essere mio schiavo per tutta la sua vita , a condizione ch'io gli dessi soltanto da mangiare. Quantunque non avessi d'uopo de' suoi servigj , e che il di lui aspetto non mi andasse molto a grado , la sua richiesta era tanto pressante , che accettai la proposizione.

Akıllı bir yönetim altında, fazla erzakını ihraç edebilecek bir ülkenin sakinlerinin temel amacı, açlık ihtiyaçlarını giderme zorunluluğu gibi görünüyor. Tapoban'da, güçlü kuvvetli bir genç adam, kendisine sadece yiyecek vermem şartıyla ömür boyu kölem olmayı teklif etti.

Hizmetlerine ihtiyacım olmamasına ve görünüşü bana pek uymamasına rağmen, isteği o kadar acildi ki teklifi kabul ettim.

Non abbiamo proseguito il cammino la giornata del 30 , poichè in questa parte di paese, i villaggi sono piccioli, e molto gli uni degli altri distanti , e in conseguenza ci vuole un gran tempoper riunire lagente necessaria perportare gli effetti. Il giorno 31, il sig. Hearsay ed io, abbiampresocadauno undiverso cammino. I ponti sul Doly erano stati portati via l'anno prima , ne erano stati per anco ristabiliti , ed i capraj aveano tracciata una nuova strada lungo i fianchi , e dissopra alle cime delle montagne che dominano il fiume. Ne' più cattivi passaggi aveano rinforzato il sentiero con de' pezzi di massi posti l'uno su l'altro a guisa di una scala fatta grossolanamente. Il cammino fatto in varj siti con pietre saglienti , s'insinua al di sotto del fiume , e si diparte di rado abbastanza perchè il viaggiatore possa tenersi sicuro dal periglio di rotolare nell'acqua , se avvenga che facciaun passo falso soltanto. Giunti sulla cima, scontrai una gregge di capre cariche , e fui ben contento di ritrovare un angolo , ove rifuggirmi per lasciarle passare. Feci un'osservazione che le capre cariche rampano senz'esitare sui siti che sembrano i più difficili , ma non amano scendere da pendii erti ; giacchè , sia che scendano in linea retta , o di fianco , il peso del carico le fa andare di molto più celeri , che non vorrebbero ; e siffatto carico non essendo attaccato sotto al ventre loro , cade soventi , e precipita al basso della montagna l'animale , che vi resta morto. Le capre gettano uno sguardo di curiosità sullo straniero , che veggono , e passano oltre senza sgomentarsene ; ma i montoni si soffermano in generale , e sieguono quindi con precipitazione quello che passa pel primo , sia volontariamente , sia di forza , per cui rinserendosi in tal modo l' uno sopra l'altro perdono di frequente il carico loro.

30'unda yola devam etmedik çünkü ülkenin bu kesiminde köyler küçük ve birbirinden uzak; dolayısıyla eşyaları taşımak için gerekli kişileri toplamak uzun zaman alıyor. 31'inde Bay Hearsay ve ben farklı bir rota izledik. Doly Nehri üzerindeki köprüler bir yıl önce yıkılmış, ancak şimdi yeniden inşa edilmişti ve keçi çobanları nehre bakan dağların yamaçları boyunca ve zirveleri boyunca yeni bir yol yapmışlardı. En kötü geçitlerde yolu, kaba bir merdiven gibi üst üste yerleştirilmiş taş parçalarıyla güçlendirmişlerdi. Çeşitli yerlerinde keskin taşlarla yapılmış olan yol, nehrin altında kıvrılıyor ve o kadar nadiren ayrılıyor ki, yolcu tek bir yanlış adım atsa bile suya yuvarlanma tehlikesinden kurtulabiliyor. Zirveye ulaştığımda, yüklü bir keçi sürüsüyle karşılaştım ve sığınabileceğim ve geçmelerine izin verebileceğim bir köşe bulduğum için çok sevindim. Yüklü keçilerin en zor görünen yerlere tereddüt etmeden tırmandıklarını, ancak dik yamaçlardan inmeyi sevmediklerini gözlemledim; çünkü ister düz bir çizgide ister yanlamasına insinler, yükün ağırlığı onları istediklerinden çok daha hızlı gitmeye zorlar; ve bu yük, karınlarına bağlı olmadığı için çoğu zaman düşer ve hayvan dağın eteğine fırlatılır ve orada ölü kalır. Keçiler gördükleri yabancıya meraklı bir bakış atar ve korkmadan geçerler; ancak koyunlar genellikle durur ve sonra isteyerek veya zorla ilk geleni aceleyle takip ederler, öyle ki bu şekilde bir araya geldiklerinde sık sık yüklerini kaybederler.

Mi fu mestieri d' un'ora ed un quarto per salire su questa montagna. La discesa fu spaventevole , ma per buona ventura non accadde nulla di sinistro. La gente che portava i nostri effetti mi muoveva a pietà. Uno ve n' ebbe fra di essi , colto ad un tratto da incomprensibile terrore. Per farlo avanzare , fummo astretti , a legargli dintorno al corpo l'involto, che formava il di lui turbante , e quindi farne tenere un' estremità nelle mani ad HarkDeb. Una delle donne mi disse che le sue miserie erano giunte al colmo, e ch' era

(1) Cos, 1.284 toise veya 2.600 kilometreye eşittir; bu da 25 dereceye göre yarım ligden biraz daha fazladır.

La strada ordinaria non è nè molto difficile nè molto pericolosa. Tutti gl' inconvenienti , di che feci parola , che frappongono ostacoli al commercio , ed espongono la vita degli abitanti di questo paese , si degziono ripetere dalla mancanza di sangas che si potrebbero però stabilire con cento ruppi ; ma l'attuale governo non fa cosa alcuna onde migliorare lo stato di questo paese , o la condizione de' suoi sudditi.

Primo giugno. A misura che avanzavamo , il Doly diminuiva di larghezza ; ben tosto non v'erano che cinquanta piedi dall' una all' altra riva ; il suo corso era interrotto da cataratte. Abbiamo oggidì attraversato un paese d' un'aspetto selvaggio , e talora maestoso , veduto soprattutto dalla montagna , sul cui pendio ci siamo un poco fermati , fra due file di erte rocce ; giganteschi però crescevano alla sua base, e ne misurai uno che , a sei piedi da terra , aveva ventidue piedi di circonferenza. Da ogni lato la vista era circonscritta da cime acute o rotonde e ricoperte di neve. In qualche sito i fianchi delle montagne sono tappezzati di pini ; in altri siffatti alberi vi sono assai distanti fra loro ; e finalmente si scorgono de' tratti in cui il sasso , o la sabbia sono alla scoperta. Il Doly vi scorre con impeto , e con forza in un canale , che non ha che la larghezza necessaria per contenere le sue acque nel momento attuale. Il fianco d' una delle montagne , che sono rimpetto a noi ha provato ultimamente , in tutta la sua altezza , un considerevole scoscendimento , che ha trascinato seco fino nello stesso fiume grossissimi alberi , altri nè ha tratti attraverso al suo letto, altri per metà sotterrati nelle rovine ; finalmente ne ha rovesciati degli altri che pen dono dalle loro stesse radici ; tali scoscendimenti recano talora incredibili stragi. Sento per l'appunto uno strepito spaventevole prodotto dalla caduta d'un qualche masso di marmo ; un'altro mi ridestò nel momento in cui era profondamente addormentato all' ombra d'un'enorme massa di pietre sospese al di sopra del mio capo. Allorchè la struttura primitiva de' fianchi delle montagne non è stata del tutto distrutta , ho annotato che la direzione generale degli stratti che li compongono , si dirige al nord-est , e che l'inclinazione loro all' orizzonte è di circa 45°.

1 Haziran. İlerledikçe Doly'nin genişliği azaldı; kısa süre sonra bir kıyıdan diğerine sadece elli fit (yaklaşık 15 metre) kalmıştı; akışı şelalelerle kesintiye uğruyordu. Bugün, özellikle yamacında bir süre durduğumuz, iki sıra dik kayanın arasında uzanan dağdan bakıldığında, vahşi ve zaman zaman görkemli görünen bir ülkeyi geçtik; ancak, tabanında devasa kayalar yükseliyordu ve yerden altı fit yükseklikte, çevresi yirmi iki fit (yaklaşık 7 metre) olan birini ölçtüm. Her tarafta manzara, karla kaplı keskin veya yuvarlak tepelerle çevriliydi. Bazı yerlerde dağların yamaçları çam ağaçlarıyla kaplıydı; bazılarında ise bu ağaçlar birbirinden çok uzaktı; ve son olarak, taş veya kumun açığa çıktığı yerler seçilebiliyordu. Doly, şu anda sularını ancak tutabilecek kadar büyük bir kanalda, hızla ve kuvvetle orada akıyordu. Karşımızdaki dağlardan birinin yamacı, yakın zamanda yüksekliği boyunca önemli bir heyelan geçirdi; çok büyük ağaçları nehre sürükledi, diğerleri nehrin yatağına sürüklendi, bazıları yıkıntıların arasına yarı gömüldü; sonunda köklerinden asılı duranları da devirdi; bu tür heyelanlar bazen inanılmaz yıkımlara yol açar. Hatta, bir mermer bloğunun düşmesiyle oluşan korkunç bir ses duydum; bir diğeri ise başımın üzerinde asılı duran devasa bir taş kütesinin gölgesinde derin uykudayken beni uyandırdı. Dağların yamaçlarının ilkel yapısı

tamamen yok olmadığında, onları oluşturan katmanların genel yönünün kuzeydoğu olduğunu ve ufuk eğimlerinin yaklaşık 45° olduğunu fark ettim.

Si vedeva sulla cima d'una montagna, aspersa d'assenzio , de' pini meschini , una specie d'ajone , enormi massi di marmo , e altre rocce sparse da ogni lato ; sembrava contenessero de' minerali ; cred' anzi avere veduta qualche vena d' argento ne' filoni delle rocce (1). Era mancante d' istromenti per spezzare le pietre , ne potei rinvenire pezzi abbastanza piccioli per porli comodamente nella mia cintura. Fui dunque costretto a lasciar questo punto indeciso , piuttosto che espormi al sospetto d' essermi recato in quel paese per cercarvi delle miniere. La superficie di varie rocce , le più dure che si scontrino da questa parte della frontiera del Painkhandi (2) , è sparsa di piccoli cristalli rossi saglienti. Al primo aspetto , se gli prenderebbe per granate , ma non sono trasparenti e stanno tanto fortemente incastrati nella pietra , che non se gli può ritrarre intieri con uno strumento comune , di modo che non ho potuto contare gli angoli loro.

Pelin otuyla kaplı bir dağın zirvesinde, birkaç küçük çam ağacı, bir tür ajon, devasa mermer blokları ve her tarafa dağılmış diğer kayalar görüldü; mineraller içeriyor gibiydiler; hatta kayaların damarlarında birkaç gümüş damarı gördüğümü sandım (1). Taşları kırmak için aletler istediğimden, kemerimde rahatça taşıyabileceğim kadar küçük parçalar bulabilirdim. Bu nedenle, o ülkeye maden aramak için gittiğim şüphesine maruz kalmaktansa, bu noktayı kararsız bırakmak zorunda kaldım. Painkhandi sınırının bu tarafında karşılaşılan en sert kayalar (2) olmak üzere, birkaç kayanın yüzeyi küçük kırmızı kristallerle kaplıydı. İlk bakışta, bunlar el bombasıyla karıştırılabilirdi, ancak şeffaf değillerdi ve taş o kadar sıkı gömülmüşlerdi ki, sıradan bir aletle tamamen çıkarılamıyorlardı, öyle ki açılarını sayamadım.

(1) Forse del mica. C.

(2) Piccola provincia fra il Chemau al sud , ed il Butant al nord .

(1) Belki biraz mika. C.

(2) Güneyde Chemau ile kuzeyde Butant arasında küçük bir eyalet.

xx
Ci venne recato uno scorpione , che a quello ci veniva detto , non era punto velenoso ; nulla
meno , strappandogli il suo dardo , e spremendolo , nè uscì una grossa gocciola d'un fluido
colore di latte chiaro .

Bize bir akrep getirildi, zehirli olmadığı söylendi; ancak okunu alıp sıktığımızda berrak, süt kıbı bir sıvıdan büyük bir damla çıktı.

2 giugno. Ci ponemmo in cammino colla stessa gente che portava gli effetti il dì innanzi. Variata di molto era la strada. Laddove il fianco delle montagne pendeva troppo erto verso il fiume , vi si era fatta una specie di parapetto grossolano di rami di pino , con sovrapposte delle pietre; ma siccome non s'alzavano questi dalla strada più d'un piede, non potevano tutt'al più che impedire al piede di sdruciolare. Dove d'altronde il sentiero era interrotto da roture , v'era stata posta una trave di traverso , e l'intervallo fra la strada , e la montagna , era zeppo di sassi della roccia; se l'apertura era larga di molto , vi si era riposto a traverso il tronco d' un grand'albero , la cui parte superiore era un po' appianata , ovvero scavata ne' siti , ove si doveva postare il piede; lo spazio fra questo buco , e la roccia rimaneva aperto. Questi alberi , o sankos , posti attraverso de' precipizj , o dei fiumi , sono solidi in modo da

non poter mai rovesciarsi su loro medesimi, poichè ad ogni estremità vengono sovraccaricati di sassi della stessa roccia , oppure se gli assoggetta facendovi passare de' conj di pietra da' buchi che si scavano espressamente ; finalmente se l'apertura è grande di troppo , si ha ricorso a scale intieramente di pietre , sostenute talora dinanzi da grossi pezzi di legno; non v'ha balaustrata da nessuna parte ; e tali materiali non essendo menomamente legati insieme, tutte siffatte strade sono soggette a guastarsi in brevissimo tempo. Nullameno quando le pietre sono grandi , e che la base loro sia piatta , questa specie di scale dura lunga pezza , atteso che i viaggiatori marciano con grandi precauzioni ; ma essendo quasi sempre a piedi delle montagne , o sul loro pendio , gli scoscendimenti le guastano di sovente.

2 Haziran. Eşyaları bir gün önce taşıyan aynı insanlarla yola çıktık. Yol çok değişmişti. Dağın yamacı nehre doğru çok dik bir şekilde eğimli olduğunda, çam dallarından kaba bir korkuluk yapılmış ve üzerine taşlar yerleştirilmişti; ancak bunlar yoldan otuz santimden fazla yükselmediği için, en fazla ayağın kaymasını önleyebiliyorlardı. Yolun çatlaklarla kesildiği her yerde, üzerine bir kiriş yerleştirilmiş ve yol ile dağ arasındaki boşluk kayalarla doldurulmuştu; eğer açıklık çok genişse, üzerine büyük bir ağacın gövdesi yerleştirilmiş, ağacın üst kısmı biraz düzleştirilmiş veya ayağın yerleştirileceği yerlerde oyulmuştu; bu delik ile kaya arasındaki boşluk açık kalmıştı. Uçurumların veya nehirlerin karşısına dikilen bu ağaçlar veya sankolar o kadar sağlamdır ki, asla kendi üzerlerine devrilemezler, çünkü her iki uçlarında aynı kayadan yapılmış taşlarla aşırı yüklenmişlerdir veya bu amaçla açılan deliklerden geçirilen taş konilerle ezilirler; Son olarak, eğer açıklık çok büyükse, bazen önden büyük tahta parçalarıyla desteklenen, tamamen taştan yapılmış merdivenlere başvurulur; hiçbir yerde korkuluk yoktur; ve bu malzemeler en ufak bir şekilde birbirine bağlanmadığından, bu tür tüm yollar çok kısa sürede bozulmaya meyillidir. Bununla birlikte, taşlar büyük ve tabanları düz olduğunda, yolcular büyük bir dikkatle ilerledikleri için bu tür merdivenler uzun süre dayanır; ancak neredeyse her zaman dağların eteklerinde veya yamaçlarında oldukları için, heyelanlar genellikle onları mahveder.

Mentre il sig. Hearsay marciava dietro la gente che portava gli effetti , tre orsi che fuggivano rampando un burrone in cui una corrente d'acqua ora disseccata aveva deposta della ghiaja , smossero alcune pietre a trecento piedi circa al di sopra della strada ; queste pietre ne staccarono delle altre , e caddero tutte nello stesso momento , incui quella gente passava ; per buona ventura non ne colsero che un solo alla gamba , e questi pure ebbe maggiore la paura , del male.

Bay Hearsay eşyaları taşıyan insanların arkasından yürürken, kurumuş bir su akıntısının çakılları biriktirdiği bir vadiye tırmanan üç ayı, yoldan yaklaşık üç yüz fit yukarıda bazı taşları yerinden oynattı; bu taşlar diğerlerini de yerinden oynattı ve hepsi insanlar geçerken aynı anda düştü; neyse ki sadece birinin bacağına isabet etti ve o da yaralanmaktan daha çok korkuyordu.

Finalmente siamo entrati in Malari , villaggio situato alla dritta del Doly. Il suo aspetto , dall' alto della montagna , ad un miglio di distanza , è piacevole , e pittoresco ; è situato all' angolo orientale d'una pianura triangolare , di cui ogni lato ha un miglio circa di lunghezza ; due lati sono inaffiati da' ruscelli , il terzo è cinto da erte montagne , ricoperte di neve sino all' estremità. Il ruscello meridionale è mezzo ingombro di neve congelata , che è incessantemente corrosa dall' acqua che vi scorre al di sotto , ma che non si fonderà che fra

Malari, kaba taştan, kil ile çimentolanmış ve aralarına ahşap serpiştirilmiş yaklaşık yirmi evden oluşur. Birçoğunun sadece zemin katı vardır; daha büyük bir kısmının üst katı, hatta bazılarının iki katı vardır; evin alt kısmı genellikle sığırlar için kullanılır. Ortasında bir delik bulunan silindirik taşlar, çatı kirişlerinin çıkıntılı uçlarından iplerle asılmıştır, böylece buradaki sık ve çok şiddetli rüzgar esintilerinden zarar görmez. Üst kat genellikle alt katın üzerinde bir çıkıntı oluşturur, çünkü buna çam ağacından yapılmış, çizimler, çiçekler ve Indutan tanrılarıyla süslenmiş bir galeri eklenir; bunlar arasında en sık görüleni Ganeşa'dır. Kapılarda kilit veya asma kilit yoktur; her birinin içinden evin içine bir sopaya bağlı ve bir köpeğin tasmaına bağlı bir ipin geçtiği bir delik vardır. Bu hayvan evin girişini sadakatle korur; tasmaı boyunduruk şeklinde ahşaptan yapılmıştır.

Gli abitanti di Malari si dicono Rajepù , ma sembra facciano poca attenzione alle caste. I più poveri paesani, che dimorano sulla frontiera , mangiano la carne cruda , con un poco di sale e pepe per tutto condimento. La gente che portava i nostri effetti ce ne somministrò un' esempio. D'ordinario la loro taglia è piccola , ma sono ben fatti ; il viso loro vi presenta un misto di tratti mongoli , e indousi.

Malari halkı kendilerine Rajepù diyor, ancak kast sistemine pek dikkat etmiyor gibi görünüyorlar. Sınırdaki yaşayan en fakir köylüler, baharat olarak biraz tuz ve karabiberle birlikte çiğ et yiyorlar. Eşyalarımızı taşıyanlar bize bir örnek verdi. Genellikle küçük yapıları ama yapılarıdır; yüzleri Moğol ve Hint-Sakson yüz hatlarının bir karışımını yansıtır.

I vestimenti loro sono di panno grossolano, fatto della lana dei loro montoni , e di quella del Tibet. Le donne stanno per tessere sedute a terra , e travagliano con molta destrezza e prontezza. Una donna fabbrica , in cinque giorni , con un semplicissimo telaio , una pezza di panno di circa dieciotto pollici di larghezza, e di quindici braccia di lunghezza; e quest'è per l'appunto quello che si chiama il pankhi. Alcune di tali stoffe sono semplici , altre broccate , e fortissime. Non s'imbianchiscono , nè si tingono.

Giysileri, koyunlarının ve Tibet yününden yapılmış kaba kumaştandır. Kadınlar yere oturup büyük bir el becerisi ve süratle dokurlar. Bir kadın, beş günde, çok basit bir tezgahta, yaklaşık on sekiz inç genişliğinde ve on beş metre uzunluğunda bir kumaş parçası yapar; ve buna tam olarak pankhi denir. Bu kumaşların bazıları sade, bazıları ise brokarlı ve çok sağlamdır. Ne ağartılır ne de boyanır.

Il numero delle donne sembra essere di molto più considerevole di quello degli uomini , la qual cosa probabilmente deriva dal prendere i Nepalesi una parte della popolazione maschile onde reclutare l'armata loro , e l'altra esce fuori di paese per commerciare. Le vestimenta dei due sessi sono in generale zeppe di ogni sorta di succidi insetti , e previa una qualche piccola eccezione , le loro persone stesse sono d'una sporchizia ributtante ; l'interno delle case loro non è meno mál proprio. Non scorrendo altri mobili che panche , o utensili di cucina , si sarebbe tentati di credere che siffatta gente gemesse nella più meschina povertà ; ma tutt' al contrario anzi accade , come lo si scorge dagli stessi ornamenti che portano le donne. È verosimile che evitino di mostrare la loro ricchezza , pel timore di vedersela tolta dai Gorchias , o Ghorcali. D'altronde essi non abitano questo paese che dal 24 maggio ad un dì presso , fino al 23 settembre; in allora ritornano a Tapeban , a Baragaon e in altri villaggi al nord est di Djosimath. Tale abitudine di cangiare abitazione due volte per anno fece dare a questa gente il nome di dobasas , e di martcas ; quest' ultima denominazione , è duopo convenirne , ha una singolare rassomiglianza con quella che distingueva altre volte gli abitanti delle frontiere dell' Inghilterra e della Scozia (1) . Fanno un considerevole commercio cogli abitanti dell'Undès , e con quelli del paese che sta a piedi delle montagne. Comperano dai primi del borax , e del sale , che portano a vendere sia nel paese della Compagnia inglese , sia agli abitanti del basso paese ; e portano in iscambio del grano agli Undesi. Un tal commercio dà, ai martcas un beneficio di cento per cento per lo meno sul grano , e di cento cinquanta a due cento sul sale , ma farsi non può che durante i cinque mesi dell'anno che passano sulla frontiera dell' Undès. Caricano le merci loro su delle capre , e su de' montoni ; questi animali trovano di che nutrirsi , ovunque essi s'arrestano ; e siccome due o tre persone sono sufficienti a condurre numerose greggi , il trasporto costa assai poco. Dicesi che l'attuale commercio non sia che una bagattella in confronto di quello che fu altre

Kadınların sayısı erkeklerden çok daha fazla görünüyor; bu durum muhtemelen Nepallilerin erkek nüfusun bir kısmını orduya almak için, diğer kısmını ise ticaret için ülkeden çıkarmaktan kaynaklanıyor. Her iki cinsiyetin de kıyafetleri genellikle türlü pis böceklerle dolu ve birkaç küçük istisna dışında, vücutları da iğrenç derecede kirli; evlerinin içi de en az onlar kadar kasvetli. Tezgahlar ve mutfak eşyaları dışında hiçbir mobilya göremeyince, böyle bir halkın en sefil yoksulluk içinde inlediğine inanmak cazip gelebilir; ancak kadınların taktığı süslerden de anlaşılacağı gibi, durum tam tersidir. Zenginliklerini sergilemekten kaçınıyorlar, çünkü Gorchias veya Ghorcali tarafından ellerinden alınacağından korkuyorlar. Dahası, bu ülkede sadece 24 Mayıs'tan 23 Eylül'e kadar yaşıyorlar; bu tarihlerde Tapeban'a, Baragaon'a ve Djosimath'ın kuzeydoğusundaki diğer köylere geri dönüyorlar. Yılda iki kez yerleşim yeri değiştirme alışkanlığı, bu insanlara dobasas ve martcas adını vermiştir; kabul edilmelidir ki, bu son isimlendirme, eskiden İngiltere ve İskoçya sınır bölgelerinde yaşayanları ayırt eden isme tuhaf bir benzerlik taşımaktadır (1). Undes sakinleriyle ve dağların eteklerindeki kırsal bölge sakinleriyle hatırı sayılır bir ticaret yaparlar. Bunlardan boraks ve tuz satın alırlar ve bunları hem İngiliz Şirketi'nin topraklarında hem de aşağı bölgelerde yaşayanlara satarlar; karşılığında Undes'e tahıl taşırlar. Bu ticaret, martcas'a tahıldan en az yüzde yüz, tuzdan ise yüz elli ila iki yüz dolar kâr sağlar, ancak bu yalnızca Undès sınırından geçen yılın beş ayı boyunca yapılabilir. Mallarını keçi ve koyunlara yüklerler; bu hayvanlar nerede konaklarsa yiyecek bulurlar; ve çok sayıda sürüyü gütmek için iki veya üç kişi yeterli olduğundan, nakliye maliyeti çok düşüktür. Günümüzdeki ticaretin, geçmiştekiyle kıyaslandığında çok küçük kaldığı söylenir. Burada kullanılan keçiler, ülkedeki keçilerle aynı cinstendir, ince ve güçlü bir vücuda ve kısa bacaklara sahiptir; genellikle günde beş inek doğururlar ve bu inekler, akla gelebilecek en dik ve en zorlu yollarda bile sürüler halinde ilerlerler.

(1) Si chiamavano marchers dalla parola march frontiera , confine .

[illegible]

Zengin sakinler öğle yemeğinde haşlanmış pirinç ve keçi eti yerler; akşamları bazen suya batırılmış ve tuz ve sade yağla tatlandırılmış buğday kekleri; bazen taze veya kesilmiş koyun veya keçi sütü. Yoksullar nadiren buğday kekleri yerler; sadece en sıradan ve yaygın tahıllarla beslenirler ve mümkün olduğunda çiğ et yerler. Buğday bu bölgede yetişmez,

ancak Djosimath civarında yeterli bir rakımda toplanır. Bu bölgenin tahılları, amaranthus gangeticus'a veya İndus'un lal-sag'ına benzeyen tchoa veya martca'dır; taze ot veya un haline getirilmiş tahılı, mandhua veya mandhuè, cynosurus corocana, spelda'ya benzeyen fafar; sıradan kırmızı pirinç, vnadjaù, bitkisini görmedim, ancak saf tahıl arpaya benzer, kabuğu yağsız buğdayinkine benzer; arpa, tcheni veya tchena, panicum miliaceum, kangnè, panicum italicum; djungora. Genellikle gorchalis'ten satın aldıkları köleleri kullanırlar.

Il timo v'era in abbondanza lungo i ruscelli , e i montoni non lo toccavano ; vidi pure dell' ozzimo , del timbra , della menta , e varie specie di sedum , non che del ribes spinoso.

Derelerin kıyılarında bol miktarda kekik vardı, koyunlar ona dokunmuyordu. Ayrıca mayasız kekik, kekik, nane, çeşitli sedum türleri ve bektaşî üzümü gördüm.

Partimmo il 3 giugno ; verso la fine della nostra marcia , il dì 4 , trovai che la mia respirazione diveniva altrettanto più pronta, che più difficili erano le salite. Di soventi mi sentiva astretto a soffermarmi ond' evitare che il mio cuore non battesse troppo forte. Dopo gli ultimi tre giorni, il mio compagno di viaggio aveva talvolta risentita della difficoltà di respirare ; io ne provai in questo dì per la prima volta soltanto. Niti , villaggio ove abbiamo fatto alto , è composto di circa sedici case di ben meschina apparenza.

3 Haziran'da yola çıktık; yürüyüşümüzün sonlarına doğru, 4 Haziran'da, tırmanışlar zorlaştıkça nefesimin hızlandığını fark ettim. Kalbimin çok hızlı atmasını önlemek için sık sık duraklamak zorunda kalıyordum. Son üç günden beri, yol arkadaşım ara sıra nefes darlığı çekiyordu; ben bunu ilk kez bugün yaşadım. Durduğumuz Niti köyü, oldukça bakımsız görünen yaklaşık on altı evden oluşuyor.

Questo villaggio giace in una amena posizione , a piedi di collinette , che lo pongono al coperto del nord , e dell'ouest. Altre al sud si dividono per dar passo a Niti-Ganga ; la vallata è chiusa da un' eminenza , tappezzata di betulle , e sormontata da un'alta montagna ricoperta di neve. La traccia d'una valanga di recenti caduta rassomigliava ad una strada ferrata. Si sono testè lavorati de' terreni piani che scendono fino al fiume ; nel villaggio si trovano varie case abbandonate , che non hanno più tetto , e servono di stalla al bestiame.

Bu köy, onu kuzeyden ve batıdan koruyan tepelerin eteğinde hoş bir konumda yer almaktadır. Güneydeki diğerleri Niti-Ganga'ya doğru yol almak için ayrılır; vadi, huş ağaçlarıyla kaplı ve üzerinde karla kaplı yüksek bir dağ bulunan bir tepeyle çevrilidir. Yakın zamanda meydana gelen bir çığın izleri bir demiryoluna benziyordu. Nehre doğru inen düz arazinin bir kısmı yakın zamanda işlenmiştir; köyde artık çatısı olmayan ve hayvan ahır olarak kullanılan birkaç terk edilmiş ev bulunmaktadır.

Facemmo dire ad Ardjun Sehana (1) o capo del villaggio che desidereremmo vederlo. Lo scontro ebbe luogo nella stessa nostra tenda. Ei cominciò col dirci che i pellegrini che si recavano al Manasarovar , prendevano di rado la strada che noi avevamo intrapresa ; che noi eravamo armati ; che dietro le voci che correvano , eravamo tutti de' gorkali , o dei frengui che avevano de' progetti ostili contro l'Undes , e che erano state prese delle misure in conseguenza. Gli sforzi nostri per cancellare queste sfavorevoli impressioni , non farono del tutto infruttuosi; e dopo una lunga conversazione , quel vecchio parve soddisfatto . Scrivemmo una lettera in lingua indoustana al deba o capo della prima città dell' Undès , che

Köyün reisi Ardjun Sehana'ya (1) onu görmek istediğimizi haber verdik. Karşılaşma kendi çadırımızda gerçekleşti. Manasarovar'a giden hacıların nadiren bizim gittiğimiz yolu kullandığını; silahlı olduğumuzu; etrafta dolaşan söylentilere göre hepimizin Undes'e karşı düşmanca niyetleri olan Gorkalis veya Frengui olduğumuzu ve bunun sonucunda önlemler alındığını anlatarak başladı. Bu olumsuz izlenimleri ortadan kaldırma çabalarımız tamamen sonuçsuz değildi; ve uzun bir sohbetten sonra yaşlı adam tatmin olmuş görünüyordu. Gececeğimiz ilk Undes kasabasının reisi olan deba'ya İndusstan dilinde bir mektup yazdık; ona mektupta din ve insanlık duygularının bize Manasarovar Gölü'nü ziyaret etme arzusunu aştıldığını söyledik. Yanımızda ülkemizden getirdiğimiz bazı malların yolculuk masraflarını karşılayabileceğini, savunmamız için silahlarımızın da olduğunu, ancak Undes'te kaldığımız süre boyunca bunları onun gözetiminde bırakmaya hazır olduğumuzu söyledi. Sehana'ya ayrılışımızın derhal gerçekleşmesi gerektiğini anlattıktan sonra, karın henüz yeterince erimediğini ve sanerant'tan önce, yani güneş bir sonraki burca girmeden, yani iki hafta sonra olacak olan burctan önce hiç kimsenin geçmeye çalışmadığını ve o zaman, deba'nın cevabı bizim için olumlu olursa, bir refakatçiyle bize eşlik edeceğini ekledi. Her şey yolun açık olduğunu gösterse de, yine de deba'nın cevabını beklemenin daha iyi olacağını düşündük.

(1) Schana, sehana veva sevana.

[illegible]

Variabilissima è la temperatura di questo luogo; dal dì 5 al 14 di giugno il termometro , al levare del sole era fra 40 e 50° 3.°) 55' e 8.°); a mezzogiorno , fra 70 e 80.° (16.° 9 ' , e 21.° e 31') , alle ore otto del mattino il sole si mostrava al dissopra delle montagne , da cui era cinta la piccola vallata di Niti , e la sua presenza si faceva tanto maggiormente sentire , in quanto che la mattinata era molto fredda; verso le tre ore dopo il mezzogiorno il calore andava diminuendo rapidissimamente. Giammai ho provata una così subita transazione dal caldo al freddo , e dal freddo al caldo. Durante la notte non poteva riscaldarmi , che ravviluppandomi in tutte le coperte , che mi veniva fatto d'avere. Al levare del sole , un gran vestito di lana, un giubberello, una veste ed un doppio sopra tutto di cotone erano appena sufficienti per guarentirmi dal freddo. Alle nove ore era obbligato a sbarazzarmi della mia gran veste ; alle dieci d' un sopra tutto ; ed al mezzo giorno il rimanente dei vestiti riusciva per lo meno incomodo. Alle tre ore doveva ricominciare la faccenda in senso inverso. I frequenti cangiamenti di temperatura accagionano agli abitanti , ed agli stranieri dei reumi e delle febbri , ma a malgrado della vivacità de' sintomi di tali malattie esse non sono nè pericolose nè di lunga durata. Dal mattino fino alle tre ore una corrente d'aria superiore , ed un' altra inferiore si fanno generalmente sentire nell' atmosfera. Le nubi , durante quest'

intervallo sono d' ordinario di color biancastro; si muovono celeri verso il nord, e cangiano rapidamente di forma ; la prontezza della marcia loro diminuisce all' accostarsi delle più alte montagne , verso le quali s'abbassano , e se queste non esercitano su esse un'attrazione forte abbastanza per farle fermare , e scioglierle , riprendono gradatamente il loro corso. Verso le tre ore divengono più oscure , si fermano , inviluppano le vette delle montagne e scorrono lungo i fianchi loro , risolvendosi in neve sulle più alte , ed in minuta pioggia sulle più basse. La corrente inferiore è formata dall'interruzione , che la forma irregolare del paese al basso fa provare agli stratti del disotto della corrente superiore; essa varia di continuo nella sua marcia. Durante le notti calme , la rugiada vi è abbondantissima , ma subito che v' ha il menomo movimento nell'aria , l'umidità attratta dalle montagne , non cade più nelle vallate. Brillantissime sono le stelle , e quella del nord è d'un risplendente fulgore. Uno strato d'aria d'un leggiero chiarore cinge , durante le notti più oscure , la cima delle roccie coperte di neve. Vidi una volta il baleno , ma non intesi il tuono. Si può forse concludere, che la grande elevazione delle montagne tolga l'elettricità dell'atmosfera , prima che questa sia in quantità sufficiente per smuovere una massa d'aria colla necessaria violenza per produrre una esplosione.

Bu yerin sıcaklığı çok değişkendir; 5 Haziran'dan 14 Haziran'a kadar termometre, gündeğumunda, 40 ve 50° (3°) 55' ve 8° arasındaydı; öğle vakti, 70 ve 80° (16° 9' ve 21° ve 31') arasındaydı; sabah saat sekizde güneş, küçük Niti vadisini çevreleyen dağların üzerinde kendini gösterdi ve varlığı, sabah çok soğuk olduğu için daha da fazla hissedildi; öğleden üç saat sonrasına doğru sıcaklık çok hızlı bir şekilde düşmeye başladı. Daha önce hiç sıcaktan soğuğa, soğuktan sıcağa bu kadar ani bir geçiş yaşamamıştım. Gece boyunca, elimdeki tüm battaniyelere sarılmadan kendimi ısıtamadım. Güneş doğarken, hepsi pamuktan yapılmış büyük bir yün palto, kısa bir ceket, bir sabahlık ve bir yelek beni soğuktan korumaya ancak yetiyordu. Saat dokuzda büyük paltomu çıkarmak zorunda kaldım; Saat onda bir palto; öğle vakti ise diğer giysilerim en azından rahatsızdı. Saat üçte işler tersine dönmek zorunda kaldı. Sık sık değişen hava sıcaklıkları, hem bölge sakinlerinde hem de yabancılarda romatizma ve ateşe neden oluyor, ancak bu hastalıkların belirtilerinin şiddetine rağmen, ne tehlikeli ne de uzun süreli. Sabahın erken saatlerinden saat üçe kadar, atmosferde genellikle üst ve alt hava akımları hissedilir. Bu süre zarfında bulutlar genellikle beyazımsı renktedir; hızla kuzeye doğru hareket eder ve hızla şekil değiştirirler; en yüksek dağlara yaklaştıkça hızları azalır ve alçalırlar; eğer dağlar onları durdurup eritecek kadar güçlü bir çekim kuvveti uygulamazlarsa, yavaş yavaş yollarına devam ederler. Saat üçe doğru daha da kararır, dururlar, dağların zirvelerini sararlar ve yamaçları boyunca akarlar, en yüksekte kara, en alçakta ise ince bir yağmura dönüşürler. Alt akıntı, aşağıdaki arazinin düzensiz şeklinin üst akıntının alt kesimlerinde yarattığı kesintiden kaynaklanır; Sürekli olarak seyrinde değişir. Sakin gecelerde çığ çok bol olur, ancak havada en ufak bir hareketlenme olur olmaz, dağların çektiği nem artık vadilere düşmez. Yıldızlar çok parlaktır ve kuzeyinki göz kamaştırıcı bir ihtişama sahiptir. En karanlık gecelerde, karla kaplı kayaların tepelerini hafifçe parlayan bir hava tabakası çevreler. Bir keresinde şimşek gördüm ama gök gürültüsü duymadım. Belki de dağların yüksekte olmasının, bir patlamaya neden olacak şiddette bir hava kütlelerini hareket ettirecek yeterli miktarda elektrik olmadan önce atmosferi elektrikten mahrum bıraktığı sonucuna varılabilir.

Mi duole di non aver avuto alcuno stromento per misurare l'altezza di questo luogo al di sotto del livello del mare. Tutti eravamo di molto incomodati dall' accelerazione del respiro , anche marciando il più lentamente possibile sulle montagne poco erte ; era cosa ben agevole il

prevedere che soffriremmo molto più salendo le gigantesche montagne, che quella strada attraversa. Gli abitanti di questo luogo ci hanno raccomandato di mangiare dello zucchero in natura salendo ; vantano pure come molto efficace onde diminuire la fatica accagionata da una precipitata respirazione , una specie di spath che si ritrova vicino alla neve ; se lo riduce in polvere , sel mescola coll'acqua, e quindi si beve. Pretendono essi che siffatto spath sia la neve , la quale dopo essere fusa gradatamente , siasi novellamente condensata e cristallizzata dalla continuazione del freddo ; la chiamano himgal da him neve , e gal fusa (galana fondere) .

Deniz seviyesinden bu yerin yüksekliğini ölçecek bir aletim olmadığı için üzgünüm. Hafif eğimli dağlarda olabildiğince yavaş yürürken bile nefes alış verişimizin hızı hepimizi çok rahatsız etti; bu yolun geçtiği devasa dağlara tırmanırken çok daha fazla acı çekeceğimizi öngörmek kolaydı. Buranın sakinleri tırmanırken biraz doğal şeker yememizi tavsiye ettiler; ayrıca, hızlı nefes almanın neden olduğu yorgunluğu azaltmanın çok etkili bir yolu olarak kar yakınında bulunan bir tür spath'tan da övünüyorlar; toz haline getirilip suyla karıştırılıp içildiğinde. Bu spath'ın, yavaş yavaş eriyen ve soğğun devam etmesiyle tekrar yoğunlaşıp kristalleşen kar olduğunu iddia ediyorlar; ona himgal (he neve) ve gal fusa (galana melt) diyorlar.

Vidi un bel gruppo di cristallo di rocca uscito da un masso di sasso , che avea dapprima formata una vena in una massa di pietra durissima. Se queste montagne , che sono primitive , venissero esaminate da un' abile mineralogista , getterebbero probabilmente un gran giorno sulla scienza ; giacchè quasi ad ogni passo scontrerebbe egli la superficie di rocce , che non furono mai toccate da umanamano , e che alcun'altra alterazione non hanno provata che quella dalle meteore prodotta.

Çok sert bir taş kütesinde önce bir damar oluşmuş, sonra da bir taş kütesinden çıkan ince bir kaya kristali kütesi gördüm. İlkel olan bu dağlar yetenekli bir mineralog tarafından incelenseydi, bilime büyük katkılarda bulunabilirdi; çünkü neredeyse her adımda, insan eli değmemiş ve meteorların yol açtığı değişimlerden başka bir değişim göstermemiş kaya yüzeyleriyle karşılaşırdı.

Al nostro arrivo , il Niti , largo ad un di presso trenta piedi , e profondo dieci e dodici , scorreva rapidamente le sue verdastre , ma limpide aque. I due susseguenti giorni furono assai caldi ; il terzo , il fiume era per lo meno d' un piede più profondo ; l'acqua era torbida , e del colore dell' argilla. Ho di frequente annotato che nella mattina la traccia dell' acqua era d'un piede , ed anco di diciotto pollici al di sotto del suo livello , e che il fiume cresceva sempre verso la sera. Ciò si spiega agevolmente col freddo della notte , che impedisce che la neve si fonda sulle montagne , e col calore del giorno che produce l' effetto contrario ; effettivamente , nella mattina , la cima della più alta montagna è intieramente nascosta dalla neve ; verso il mezzogiorno le parti situate fra i borroni ne sono sbarazzate ; ma vi rimane ancora nelle fessure , e nelle gole; finalmente dalle tre ore fino alla mattina del giornoappresso , le montagne sono di bel nuovo coperte. Questa alternativa fusione dura pel corso dei mesi caldi dell' anno ; ma ne' tempi freddi , allorchè i montagnari sono costretti d' abbandonare le loro abitazioni, e lasciarle alle bestie selvaggie , tutta la superficie delle vallate e delle montagne è ricoperta d'una densa neve. Agevole quindi è il comprendere come la massa di neve che si fonde sulla vasta estensione di queste montagne , dia origine a numerose correnti d'acque ; e queste scorrendo su ertissimi pendii abbiano un rapidissimo

corso . Dalla riunione di siffatti fiumi , si spiega la vera origine del Gange , in un modo più soddisfacente , che non sia quello di fargli prendere la sua sorgente in un lago , che deve egli stesso ricevere da qualche parte l'acqua che ve lo mantiene.

Varışımızda, yaklaşık dokuz metre genişliğinde ve on-on iki metre derinliğindeki Niti, yeşilimsi ama berrak sularıyla hızla akıyordu. Sonraki iki gün çok sıcaktı; üçüncü gün nehir en az otuz santim daha derindi; su bulanık ve kil rengindeydi. Sabahleyin su seviyesinin bir ayak, hatta on sekiz inç daha düşük olduğunu ve nehrin her zaman akşama doğru yükseldiğini sık sık fark ettim. Bu durum, dağlardaki karın erimesini engelleyen gece soğuğu ve tam tersi etki yaratan gündüz sıcaklığıyla kolayca açıklanabilir; aslında, sabahleyin en yüksek dağın zirvesi tamamen karla kaplıdır; öğlene doğru, vadiler arasındaki kısımlar kardan temizlenir, ancak kar hala yarıklarda ve geçitlerde kalır; Son olarak, saat üçten ertesi günün sabahına kadar dağlar tekrar karla kaplanır. Bu dönüşümlü erime yılın sıcak ayları boyunca sürer; Ancak soğuk mevsimlerde, dağcılar evlerini terk edip vahşi hayvanlara bırakmak zorunda kaldıklarında, vadilerin ve dağların tüm yüzeyi kalın bir karla kaplanır. Dolayısıyla, bu dağların uçsuz bucaksız yamaçlarında eriyen kar kütesinin nasıl sayısız su akıntısına yol açtığını anlamak kolaydır; ve bunlar çok dik yamaçlardan akarak çok hızlı bir akışa sahiptir. Bu nehirlerin birleşmesinden, Ganj'ın gerçek kökeni, kaynağını bir gölden aldığını varsaymaktan daha tatmin edici bir şekilde açıklanır; göl de onu orada tutan suyu bir kaynaktan almalıdır.

Le foglie delle betulle e de' rosaj sono sul punto di svilupparsi. L'ajone (1) incomincia a fiorire ; l'orzo spunta appena da terra. Gli abitanti seminano l'avadjau , il fafar e il tchena. Suppongo che questa sia la loro primavera ; il tempo delle piogge dell' Indoustan debb'essere la loro state. Essi fanno il loro raccolto verso la metà di settembre , indi vanno a cercare climi più dolci.

Huş ağaçlarının ve gül ağaçlarının yaprakları yeni yeni açılmaya başlıyor. Ajone (1) tomurcuklanmaya başlıyor; arpa topraktan yeni yeni filizleniyor. Yerliler avadjau, fafar ve tchena ekiyorlar. Sanırım bu onların baharı; İndusstan'ın yağmur mevsimi de onların yazı olmalı. Eylül ayının ortalarında ürünlerini hasat ediyorlar, ardından daha ılıman iklimler aramaya çıkıyorlar.

Ad eccezione di qualche specie di grani , che ottenere non si può che a prezzo esorbitante , non si ritrovano a Niti , che poche provvigioni. Non abbiamo potuto avere che tre sole capre etiche ; i capretti e le agnelle v'erano in abbondanza, ma i proprietari vendere non voleano , che quelli soltanto , che erano malati. Gli abitanti non hanno giardini. Le sole piante buone a mangiare , che abbiamo potuto procurarci furono del bathoa (2) , un po' di fafar dell' altezza di tre pollici , che era nato da se senza che vi fosse seminato , e del reobarbaro le cui foglie spuntavano appena da terra. Nulla di meno a quest' epoca dell' incominciamento della vegetazione , i fiori si facevano vedere sulla cima d'uno stelo della lunghezza del piccolo dito , ed esalavano un odore soave. Sembra che il principio vitale agisca ne' vegetabili di questo clima , con tanta maggiore rapidità , quanto più hanno tardato a svilupparsi. Frugalissimo era il nostro pasto , e per tale avrebbe potuto passare anche nella cella d' un' anacoreta ; ma bevevamo dell' acqua d' un'estrema purezza , che compensava il nostro cattivo alimento. Hark Ballab ci aveva annunciato che probabilmente scontreremmo e potremmo uccidere de' baral (1); effettivamente ne apparve qualcuno fra mezzo agli ajones , quasi al di sotto delle nostre teste ed a piedi delle roccie , ma non vennero mai a portata di fucile. Quantunque ci

Niti'de, ancak fahiş fiyatlara temin edilebilen bazı tahıl çeşitleri dışında, yalnızca birkaç erzak bulunabiliyor. Sadece üç tane ahlaklı keçi bulabildik; bolca oğlak ve kuzu vardı, ancak sahipleri yalnızca hasta olanları satıyordu. Sakinlerin bahçesi yoktu. Elde edebildiğimiz tek yenilebilir bitkiler, ekilmeden kendi kendine yetişmiş, üç inç yüksekliğinde küçük bir fafar olan bathoa (2) ve yaprakları yerden neredeyse görünmeyen bir miktar rheobarbarum'du.

Si suppose che la lettera contenesse un formale rifiuto di lasciarci entrare nel paese. Se ne inferiva una tale determinazione dall' avere il Deba rigettati i nostri presenti , e dalle verbali comunicazioni che ci andavan facendo sulla morte avvenuta del Lama, e l'invio di grossi distaccamenti di truppe verso tutte le strette , e le gole delle montagne ond' impedire l'ingresso di tutti i bianchi , o delle persone che portavano de' vestiti bianchi nell' Undès , sino a che il nuovo Lama fosse stato eletto. È agevole il comprendere che un tale messaggio ci increbbe di molto. Nullameno abbiamo risoluto di non retrocedere prima di non

aver impiegati tutti gli sforzi possibili per riuscire nei nostri disegni. Gli abitanti di Niti , confessarono che le voci , le quali corse erano prima del nostro arrivo sul conto nostro , gli aveano di molto inquietati; ma che dopo averci veduti, inviato aveano un messaggio onde dichiarare al deba , ch'essi credevano essere noi veramente de' pellegrini unicamente venuti col progetto di recarci al Manasarovar , poichè avevamo delle merci a vendere , nè annunziavamo alcun progetto ostile al ben essere del paese. Sapevamo che questo messaggio era stato spedito due giorni dopo la partenza dei due Ouniyas ; ma non confidavamo di troppo sull'impressione , che produrrebbe. Il modo con cui incominciò la sua missione doveva diminuire di molto la considerazione dovuta alla sua carica d'agente o vekil del villaggio essendochè durò molta fatica, tanto era egli ubbriaco , a montare il bue che portarlo doveva , e cadde due o tre volte , prima di giugnere all' alto della montagna.

Mektubun ülkeye girmemize izin vermeme yönünde resmi bir ret içerdiği düşünülüyordu. Bu kararlılık, Deba'nın hediyelerimizi reddetmesinden ve Lama'nın ölümüyle ilgili bize yaptıkları sözlü iletişimden ve yeni Lama seçilene kadar tüm beyaz adamların veya beyaz giysili insanların Undès'e girmesini engellemek için tüm geçitlere ve dağ geçitlerine büyük birlikler göndermelerinden anlaşıyordu. Böyle bir mesajın bizi çok rahatsız ettiğini anlamak kolaydır. Yine de, planlarımızı gerçekleştirmek için mümkün olan her türlü çabayı gösterene kadar geri çekilmemeye karar verdik. Niti sakinleri, varışımızdan önce hakkımızda dolaşan söylentilerin kendilerini çok rahatsız ettiğini itiraf ettiler; ancak bizi gördükten sonra, Deba'ya, satacak mallarımız olduğu ve ülkenin refahına aykırı herhangi bir plan açıklamadığımız için, yalnızca Manasarovar'a gitmek amacıyla gelen hacılar olduğumuza inandıklarını bildiren bir mesaj gönderdiklerini söylediler. Bu mesajın, iki Uniya'nın ayrılışından iki gün sonra gönderildiğini biliyorduk; ancak yaratacağı izlenime pek güvenmiyorduk. Göreve başlama şekli, köyün vekili veya vekili olarak sahip olduğu konumun itibarını büyük ölçüde azaltmış olmalı, çünkü çok sarhoş olduğu için kendisini taşıyacak öküze binmekte büyük zorluk çekmiş ve dağın zirvesine ulaşmadan önce iki üç kez düşmüştü.

Un'altra riunione fu tenuta il dì 16. Gli Ouniyas insistevano perchè non ci fosse permesso il passaggio. Ardjun , ed un'altro Sehana erano ben pronunciati contro di noi , specialmente l'ultimo. Per lo contrario , Ramkischen , Sehana di Malari , s'era dimostrato bene disposto in nostro favore; in conseguenza abbiamo prese le nostre misure per approfittare della buona sua volontà , e far ritorno a Malari , qualora fosse necessario , per prendere la strada che passa da Kienlang , città dell' Undès. Ciò null'ostante portavamo sempre speranza che finiremmo col far sentire la ragione agli abitanti di Niti , ma non ponevamo in non cale nulla di ciò che accelerare poteva l'esecuzione del nostro progetto .

16'sında bir toplantı daha yapıldı. Ouniyalar, geçmemize izin verilmemesi konusunda ısrarcıydı. Ardjun ve bir diğer Sehana, özellikle de ikincisi, bize şiddetle karşı çıkıyordu. Tam tersine, Malari'li Sehana Ramkischen, bizim lehimize olumlu bir tavır sergilemişti; bu nedenle onun iyi niyetinden yararlanmak ve gerekirse Malari'ye geri dönerek Undès'teki Kienlang kasabasından geçen yolu kullanmak için önlemler aldık. Yine de, sonunda Niti sakinlerinin aklını başına toplayacağımız umudunu hâlâ besliyor, ancak projemizin hayata geçirilmesini hızlandıracak hiçbir şeyi ihmal etmiyorduk.

Nella sera , Amer-Singh , figlio del Sehana di Niti , disse a Hark Ballab , che se volevamo confidarci in lui , s'incaricherebbe del trasporto delle nostre bagaglie al di là delle frontiere , farebbe un' accomodamento col deba , ci servirebbe di cauzione , e ci accompagnerebbe al

Manasarovar . Ci aggiunse che qualora la nuova riunione , che doveva aver luogo a Gomsaléh , ci fosse stata favorevole , l'affare anderebbe in allora da sè ; che nel caso contrario , egli avea cinque bovi , e s'adoprerebbe per procurarsene il numero necessario ; suo padre , aggiuns' egli , era persuaso che noi fossimo persone su cui si potesse contare , ed avea conoscenza della proposizione che ei ci faceva. Siccome sembrava preferibile per molte ragioni , il prendere la strada di Daba , il vecchio pandi si recò da parte nostra a ritrovare durante la notte il padre e il figlio , onde far loro prestare il giuramento per l'esecuzione di quanto s'era convenuto.

Akşam, Niti Sehanası'nın oğlu Amer-Singh, Hark Ballab'a, eğer ona güvenirsek, bagajlarımızın sınır ötesine taşınmasını üstleneceğini, deba ile bir anlaşma yapacağını, bizim için teminat olacağını ve Manasarovar'a kadar bize eşlik edeceğini söyledi. Gomsaleh'te gerçekleşecek yeni toplantı bizim için uygunsa, meselenin o zaman sonuçlanacağını; uygun değilse, beş öküzü olduğunu ve gerekli sayıda öküz bulmaya çalışacağını ekledi; babasının, bizim güvenilir kişiler olduğumuza inandığını ve bize yaptığı teklifin farkında olduğunu da ekledi. Birçok nedenden dolayı Daba yolunu tutmanın daha uygun olacağı düşünüldüğünden, yaşlı pandi, kararlaştırılanı yerine getirmek için yemin ettirmek üzere gece bizim adımıza baba ve oğlu bulmaya gitti.

Nella riunione tenuta a Gomsaleh , si trattò la questione di sapere se i Sehana riuniti sarebbero le nostre cauzioni; la proposta venne rigettata. Ci venne proposto di lasciare a Niti le nostre bagaglie, e di non viaggiare che coi soli nostri vestiti , e colle nostre provvigioni ; abbiamo rigettata quest'idea come ridicola. Ci venne chiesto in allora se vorremmo permettere che si vendessero i nostri effetti , erimane poscia per ricevere l'ammontare; non v'acconsentimmo nemmeno , ed abbiamo anzi dichiarata la ferma nostra risoluzione di porci soli in cammino , qualora non avessero voluto fornirci de' bovi.

Gomsaleh'te yapılan toplantıda, toplanan Sehana'nın bizim teminatımız olup olmayacağı tartışıldı; teklif reddedildi. Eşyalarımızı Niti'de bırakıp sadece giysi ve erzaklarımızla yola çıkmamız önerildi; bu fikri saçma bulup reddettik. Daha sonra, eşyalarımızın satılmasına izin verip vermeyeceğimiz ve parayı alıp almayacağımız soruldu; buna bile razı olmadık ve eğer bize öküz sağlamak istemezlerse tek başımıza yola çıkma konusunda kesin kararlı olduğumuzu açıkladık.

Il vekil fu di ritorno il dì 19; la risposta che ci recava fece chiaramente vedere che dipendeva unicamente dai Matchas il farci avanzare ; il deba portava lusinga che gli abitanti di Niti non ci fornirebbero i mezzi di trasportare le nostre bagaglie , e le nostre provvigioni. Ora , osservava egli , se questi stranieri non hanno mezzo alcuno a loro disposizione non potranno mai giugnere nell' Undès ; ma se si procura loro delle bestie da soma , sic come non vi sono truppe ne' dintorni , riesce impossibile l'impedir il loro ingresso in paese. Il vekil ci fece pure comprendere che un picciolo presente al deba spianerebbe grandi difficoltà.

Vekil 19'unda geri döndü; bize getirdiği cevap, ilerlememizin yalnızca Matchalara bağlı olduğunu açıkça ortaya koyuyordu; deba, Niti halkının yük ve erzaklarımızı taşımamız için bize araç sağlamayacağı iltifatını getiriyordu. Şimdi, bu yabancıların elinde araç yoksa asla Undès'e ulaşamayacaklarını; ancak civarda asker olmadığından onlara yük hayvanları sağlarsak, ülkeye girişlerini engellemenin imkansız olacağını belirtti. Vekil ayrıca, debada küçük bir hazır bulunmanın büyük zorlukları ortadan kaldıracağını da bize anlattı.

Amer-Singh ci disse il giorno 22 , che il dì susseguente saremmo per certo partiti , nulla meno in quel giorno insorsero novelle difficoltà. Bisognava che i capi de' villaggi acconsentissero a divenir nostre cauzioni per la nostra buona condotta verso il deba. Abbiamo durata molta fatica prima di far fissare da Ardjum le condizioni del nolo di questi bovi ; finalmente si convenne , che ogni animale porterebbe , come era d'uso la carica di due uomini , e sarebbe pagato cinque ruppi. Informati che tutte le persone concernenti il nostr'affare , erano a bere presso Ardjum , facemmo una specie di punch con una bottiglia d'acquavita ; vi riponemmo molto zucchero , e lo abbiamo loro inviato , sperando che l'influenza di questo liquore fosse per riuscir vantaggiosa alla nostra causa. La comitiva trovò che non avea altro difetto , che quello di non essere abbastanza abbondante .

Nella notte fummo risvegliati dalle grida degli uomini e dal latrare quasi continuo de' cani. Due grossi orsi erano penetrati in un parco di montoni e di capre , ed aveano portata seco una di queste.

Gece boyunca, adamların bağırırları ve neredeyse hiç durmayan köpek havlamalarıyla uyandık. İki iri ayı, koyun ve keçilerin bulunduğu bir parka girmiş ve içlerinden birini de yanlarında götürmüştü.

La mattina del 24 , s'alzammo molto per tempo , affine di caricare le nostre bagaglie , giacchè nella sera del dì innanzi condotti nove bovi. Non avendo , in capo a due ore , veduto comparire nè Amer-Singh , nè alcuno della sua gente , gli abbiamo inviato a dire che desideravamo di porei incammino. Ardjum venne a pregarci di voler differire di tre giorni la nostra partenza , poichè in allora tutto sarebbe in pronto. Siccome non ci adduceva che cattive ragioni, lo abbiamo pregato a voler adempiere alle condizioni del nostro contratto. Cedendo alle nostre rimostranze , e diede parola che saremmo partiti entro la giornata medesima , quand' anche Godjar-MallSehana di Gomsaleh , il cui consenso egli teneva in gran conto non vi volesse acconsentire. Gli abbiamo posto in mano dieci ruppi; ed; ebbi luogo a credere ch'ei s' attendesse di più. Ardjum n' ebbe cinque. Ci eravamo fatte delle amiche fra le donne di Niti , col aver loro dati de' medicamenti, degli anelli d'argento , e altre bagattelle. Finalmente dopo un' altro ritardo di due ore , noi siamo, il mio compagno ed io, montati cavallo d'un yak o tchounr (1) . Ci venne detto che la prima nostra stazione sarebbe a Gotang , a cinque cos distante , e che quivi rimarremmo due giorni. Ci risguardammo per bene avventurati d' accettare questa condizione , poichè era evidente che gli abitanti di Niti , cercavano di ritenerci presso di loro il più lungo tempo possibile , trovandovi il loro conto.

24'ünün sabahı, bir önceki akşam dokuz öküz getirdiğimiz için eşyalarımızı yüklemek üzere çok erken kalktık. İki saat sonra, ne Amer-Singh'i ne de adamlarından herhangi birini göremeyince, yola çıkmak istediğimizi haber verdik. Ardjum, o zamana kadar her şeyin hazır olacağı için ayrılışımızı üç gün ertelememiz için yalvarmaya geldi. Bize sadece olumsuz gerekçeler sunduğu için, sözleşmemizin şartlarını yerine getirmesini rica ettik. İtirazlarımıza boyun eğerek, rızasına çok değer verdiği Gomsalehli Godjar-MallSehana razı olmasa bile, aynı gün yola çıkacağımıza söz verdi. Ellerine on paket verdik; daha fazlasını beklediğine inanmak için sebeplerim vardı. Ardjum'un beş paketi vardı. Niti kadınları arasında, onlara ilaç, gümüş yüzük ve diğer ufak tefek şeyler vererek arkadaş olmuştuk. Sonunda, iki saatlik bir gecikmenin ardından, arkadaşımın birlikte bir yak veya tchounr'un (1) sırtına bindik. İlk durağımızın beş saat uzaklıktaki Gotang olacağı ve orada iki gün kalmamız gerektiği

(1) Il reobarbaro ordinario.

[illegible]

27. Halkımız geri dönmeyince Niti'ye haber gönderdik; sarhoşluktan dolayı hepsinin uyuduğunu bildirdi. İki kişiyi uyandırmak çok zordu. Ona Ardjum'un o akşam bize katılacağını ve ertesi sabah mutlaka yola çıkacağımızı söylediler. Ziyafet tamamlanmıştı. Birkaç keçi kesilmiş, iç organları ve diğer kısımları bir sunakta yakılmış, kalanı ise yenmişti. Birinin ölümünde ve ölüm yıldönümünde, akrabalar ve arkadaşlar akşam yemeğine ve dansa davet

edilir ve gece, ölen kişinin parasıyla yiyip içilerek geçirilir. Bu tür alemlerde sıklıkla kan dökülür; bir önceki gece üç kişi kılıç darbeleriyle yaralanmıştı.

Ardjum giunse la sera ; ci promise che saremmo partiti il di appresso di buon'ora; ma ci chiese un'obbligazione per iscritto per lo scarico d' ogni responsabilità nel caso in cui una persona della nostra comitiva commettesse qualche guasto nell' Undès. Facemmo dritto all'inchiesta , e promisi di pagare cinque volte il valore del danno.

Ardjum akşam geldi; ertesi sabah erkenden yola çıkacağımıza söz verdi, ancak grubumuzdan herhangi birinin Undès'e herhangi bir zarar vermesi durumunda kendisini tüm sorumluluktan kurtaracak yazılı bir teminat istedi. Hemen soruşturmaya gittik ve ben de zararın beş katını ödeyeceğime söz verdim.

28. - (1) . Abbiamo attraversati de' luoghi ricoperti di neve , e ci siamo fermati sulle sponde del Gotang Niti , ove ritrovato abbiamo delle capre appartenenti ai mercatanti di Gomsalhè , di Farkia , e di Niti , le quali portavano del grano al Tibet. Amer- Singh ed il figlio di Godjar sono giunti la sera.

29. - Aveva piovuto quasi tutta la notte, lamattina fu tetra ed umida (2). Siamo passati dinanzi al confluente del Doly e dell' Hivangal. In vari siti la neve gelata formava al dissopra del Doly delle arcate , l'una delle quali era lunga cento venti piedi , e grossa dieci. Abbiamo salito con molta pena una montagna alta sette cento piedi , e passato poscia il Patarpani, ed un'altro ruscello. Ambedue si scaricano nel Doly. Questa strada è quella della primavera ; più tardi si segue sempre il Doly.

28. - (1) . Karla kaplı yerlerden geçip Gomsalhè, Farkia ve Niti tüccarlarına ait keçileri Tibet'e tahıl taşıyan Gomsalhè, Farkia ve Niti'li tüccarlara ait keçileri bulduğumuz Gotang Niti kıyılarında durduk. Amer-Singh ve Godjar'ın oğlu akşam geldiler.

29. - Neredeyse bütün gece yağmur yağmıştı, sabah hava kasvetli ve nemliydi (2). Doly ve Hivangal'ın birleştiği yerin önünden geçtik. Donmuş kar, Doly'nin üzerinde çeşitli yerlerde kemerler oluşturmuştu; bunlardan biri 120 fit uzunluğunda ve 10 fit genişliğindeydi. Yedi yüz fit yüksekliğindeki bir dağa büyük bir zorlukla tırmandık ve ardından Patarpani'yi ve başka bir dereyi geçtik. İkisi de Doly'ye dökülüyordu. Bu, bahar yolu; daha sonra her zaman Doly'yi takip edersiniz.

[illegible]

(1) Termom. a 7 gr. 51 min. gr. $\frac{1}{2}$ (8 gr. 44 min.), a 2 gr. s. 74 gr. (18 gr. 55 min.)

(2) Termom. a 6 gr . 50 min . (7 gr. 99 min .)

[illegible]

Siamo stati costretti d'assentire alle éSORBITANTI pretese degli abitanti di Niti , che chieste ci aveano quattordici timaschas (1) per cadauna carica. Un bove (yak) portar doveva due carichi , ed erano tosto ventotto timaschas . Avremmo desiderato che il peso d'una carica fosse fissato. Non abbiamo potuto ottenerlo giammai , e questa gente pose fra il loro bestiame una vacca , come equivalente ad un bove; ma non essendo abituata a portare pesi , gettò tre volte il suo a terra , e finì col fuggirsene. Fui in allora obbligato di smontare , e di adattare il suo carico sul mio bove. Gli abitanti di Niti ci aveano proposto di portare a Daba , sulle capre loro ad un prezzo ragionevole , della farina pel nostro uso. Non avevamo potuto fissarne il prezzo. Oggidì pretesero che il nolo di tre capre equivalesse a quello d'un'uomo. Quantunque questo sia tre volte il valore d' una capra, fu mestieri acconsentire per la sola ragione che lo hanno voluto. A Niti i nostri ruppi di Bereily passavano correntemente per

30. - (1). Gecenin büyük bir bölümünde yağmur yağdı; dağların zirveleri karla kaplıydı. Soldakilerin çoğunun tabanı, çoğunlukla kumtaşından (2) oluşuyordu ve büyük kum ve çakıl kütlelerinin altında kalmıştı; nehir yatağından uzaktaki zirveleri aşınmıştı; hızla yok oldukları belliydi. Sağdaki dağlar çoğunlukla granitten oluşuyordu; suyun yıkadığı yerler yeşilimsi renkleyen, üstleri mavi, siyah ve kahverengiydi. Diğerlerine göre çok daha dik, hatta bazen tamamen dik olsa da, yamaçlarının yüzeyi zamanın yol açtığı yıkımın açık işaretlerini taşıyordu. Doly yatağındaki bazı kaya kütleleri, kırmızımsı ve mavi çakıl taşları ve yeşilimsi granit hamurundan oluşan bir tür podingodan oluşuyordu. Bu bloklar, işlenip şekillendirilebilecekleri bir yerde bulunmuş olsaydı, çok güzel masalar hazırlayabilirlerdi;

[illegible]

(2) Sorte di pietra bigia .

(2) Bir çeşit gri taş.

[illegible]

Abbiamo abbandonato il Doly a due cos dalla sua sorgente a piedi del Ganga-Niti. Cominciammo quindi ad arrampicarci per salire il Niti Ghat , o le gole del Niti , che separano l'Indoustan dall' Undès. La sua lunghezza è di un miglio è tre quarti. Scorremmo questo spazio montati su de' nostri bovi. Alla sommità , abbiamo ritrovato un mucchio di pietre sormontato da una pertica , cui stavano appesi degli straccj . Ogni carovana, ed anzi ogni viaggiatore ha in uso d' aggiugnerne uno. Abbiamo ordinato di sospendervi un pezzo di panno in nostro nome. Si suppone che un tale uso assicuri la buona riuscita del viaggio di coloro , che vi si conformano. Abbiamo poscia attraversata una vasta pianura , coperta intieramente di grandi pietre , su cui i bovi marciavano con passo sicurissimo ; questa pianura è cinta da ogni dove di montagne ; dietro di noi la neve le cuopre , nè offrono la menoma traccia di vegetazione ; dinanzi sono parimenti nude , ma però senza neve. Abbiamo oggi scorsi da circa cinque miglia e mezzo. Nel salire il Niti-Ghat , il nostro condottiero temeva che guardie del deba non venissero ad impedirci d' avanzare ; gridò al pandi , il quale marciava in avanti , di guardar bene dintorno se scorgesse gente postata sull'alto della montagna , e sembrò essere ben contento quando riseppe dalla risposta dell'altro , che non vedeva persona vivente. Questo passaggio è tanto elevato , e tanto lungo , che un piccolo corpo d'uomini risoluti , postati all'alto , potrebbe difenderlo contro una grande armata , accontentandosi soltanto di far scorrere de' ciottoli della roc cia medesima. Caldissimo era il sole alle undici ore, quando abbiamo incominciato ad arrampicarci ; ma verso le tre ore il freddo divenne quasi insopportabile. La neve era ancora in grandi masse su alcune parti della pietrosa pianura , i nostri bovi vi passarono senz' esitare . Altrove fondeva ; ora scorrendo in larghi e profondi borroni , i quali tagliavano quella pianura; ora assorbendosi nel suolo ; e dando probabilmente origine a delle sorgenti d'una grande distanza. Ad un cos e mezzo dal Niti-Ghat , sull'orlo settentrionale d'una montagna bagnato

dal Djandu , abbiamo vedute le prime tracce della vegetazione ; erano questi de' cespugli d'ajonc , e delle verdi zolle formate da una specie di musco ben unito , ed assai sodo. Tutti i borroni si dirigevano al nord , ed all'est ; questi formavano le sorgenti di varie torrenti , che riunendo le acque loro danno origine a Setledi. M' era stato detto che l'ultima catena di montagne che avevamo attraversata era meno alta che varie di quelle del Gherval ; ma dopo averle vedute , mi sembra invece lo sieno di più; e la difficoltà di respi . rare provata in passarla conferma quest' opinione.

Doly'yi, Ganj-Niti'nin eteklerindeki kaynağından iki tepe ötede bıraktık. Ardından, İndus-Tanzan'ı Undes'ten ayıran Niti Ghat'a, yani Niti boğazlarına tırmanmaya başladık. Bir buçuk mil uzunluğundaydı. Bu alanı öküzlerimizin sırtında geçtik. Zirvede, üzerinde bir sırtık bulunan ve üzerine bezler asılmış bir taş yığını bulduk. Her kervan ve hatta her yolcu bir tane ekleme alışkanlığındadır. Adımıza oraya bir bez parçası asılmasını emrettik. Böyle bir geleneğin, ona uyanların yolculuğunun başarısını sağladığına inanılır. Ardından, öküzlerin büyük bir güvenle yürüdüğü, tamamen büyük taşlarla kaplı uçsuz bucaksız bir ovayı geçtik; bu ova dört bir yandan dağlarla çevriliydi; arkamızda kar dağları örtüyordu ve en ufak bir bitki örtüsü yoktu; önümüz de aynı şekilde çıplaktı, ancak kar yoktu. Bugün yaklaşık sekiz buçuk mil yol kat ettik. Niti-Ghat'a tırmanırken, liderimiz deba muhafızlarının ilerleyişimizi engellemek için geleceğinden korktu; önden yürüyen pandi'ye, yüksek dağda konuşlanmış herhangi bir insan görüp görmediğini görmek için etrafına dikkatlice bakmasını söyledi ve diğerinin cevabından canlı kimseyi görmediğini öğrenince çok memnun olmuş gibi göründü. Bu geçit o kadar yüksek ve uzundu ki, yüksek dağda konuşlanmış az sayıda kararlı adam, kayanın kendisinden çakıl taşlarını kaydırmakla yetinerek, büyük bir orduya karşı burayı savunabilirdi. Tırmanmaya başladığımızda saat on birde güneş çok sıcaktı; ancak saat üçe doğru soğuk neredeyse dayanılmaz hale geldi. Taşlık ovanın bazı kısımlarında kar hâlâ büyük kütleler halindeydi; öküzlerimiz tereddüt etmeden üzerinden geçtiler. Diğer yerlerde eridi; bazen ovayı kesen geniş ve derin vadiler halinde aktı; bazen toprağa karıştı ve muhtemelen çok uzaklarda kaynaklar oluşturdu. Niti-Ghat'tan yaklaşık çeyrek mil uzakta, Djandu Nehri'nin suladığı bir dağın kuzey yamacında, ilk bitki örtüsü izlerini gördük; bunlar, dikenli çalılar ve bir tür yosundan oluşmuş, sıkı örülmüş ve çok sert yeşil çimenlerdi. Tüm vadiler kuzeye ve doğuya doğru uzanıyordu; bunlar, sularını birleştirerek Setledi'yi oluşturan çeşitli sellerin kaynaklarını oluşturuyordu. Geçtiğimiz son dağ sırasının, Gherval'deki bazı dağ sıralarından daha alçak olduğu söylenmişti; ancak onları gördükten sonra, bana tam tersine daha yüksek geldi; ve geçerken yaşanan nefes alma zorluğu bu düşüncüyü doğruluyor.

Ci siamo accampati su d'un terreno piano lungo il Djandù, che riceve il Schekù , ed un altro fiume che sgorgano dal settentrione della sinistra catena dell' Himalaya. Al momento del nostro arrivo faceva molto caldo ; siccome non v'era da porsi al coperto , mi corricai a terra, involuppato in unadoppia coperta , e quantunque avessi gran vogliadi dormire , una oppressione violenta m'impediva di cedere a questo bisogno , nè m' era possibile chiudere gli occhi. Il vento soffiò durante la sera , e la notte con violenza , e s'acquietò un poco al levare del sole. Abbiamo incontrati due Onniyas che si recavano aNiti con del sale; parlarono con Amer Singh , e , a quanto ci disse , trovarono mille obiezioni contro il nostro progetto d' andare più oltre; egli stimò cosa prudente il farli retrocedere con noi temendo che non spargessero delle voci che potessero ricadere anostro pregiudizio.

In allora m'avvidi che gli abitanti del Niti fatto avevano assai bene di trattenerci lungo tempo ; giacchè dieci giorni prima avremmo provata una grande difficoltà onde superare il passaggio di siffatte pianure. Ci siamo accampati al piede d'una montagna sulla sinistra riva del Tchastè , la cui sorgente è al sud ovest , al piede settentrionale dell' Himalaya. Eravamo

Un viaggio nelle montagne che dividono l'Indoustan dalla Tartaria , sarebbe inolto istruttivo pel bottanico che s'occupa specialmente della fisiologia vegetale ; giacchè una stessa specie di pianta varia per la grandezza , e pel colore secondo la differenza de' siti ove cresce. Annotai di sovente che l'aspetto di quelle che ho ritrovate , ora al fondo delle vallate

ed ora sulla vetta delle montagne , differiva talmente , che ho creduto dapprima ingannarmi risguardandole per identiche ; ma la vista di quelle che si trovavano in situazioni intermedie , ed offerivano delle gradazioni modificate fra i due estremi , mi fu di guida per riconoscerle.

Özellikle bitki fizyolojisiyle ilgilenen bir botanikçi için, İndusstan'ı Tataristan'dan ayıran dağlarda yapılacak bir yolculuk oldukça öğretici olacaktır; çünkü aynı bitki türü, yetiştiği farklı yerlere göre boyut ve renk bakımından farklılık gösterir. Bazen vadilerin dibinde, bazen de dağların zirvelerinde bulduğum bitkilerin görünüşlerinin o kadar farklı olduğunu sık sık dile getirmişimdir ki, ilk başta onları aynı kabul ettiğimde yanıltıldığımı düşünmüştümdür; ancak ara durumlarda bulunan ve iki uç nokta arasında değişen derecelerde görülen bitkilerin görünümü, onları tanımamda bana rehberlik etmiştir.

Il 2. - (1) I fiumi che scontriamo scorrono generalmente dal sud-ouest al nord-ouest , con alcune variazioni. La situazione in cui ci eravamo accampati era incomoda , non v'era che una picciola sorgente , donde s' attingeva l'acqua con una specie di romajuolo , a mano che il buco si riempiva , ciò che riusciva assai lento. Degli Onniyas venuti da. Daba per far pascolare le loro capre , aveano di già rizzate in questo luogo le loro tende di lana nera ; i loro cani erano feroci e pronti sempre ad attaccare i forastieri. L'acqua non essendo abbastanza abbondante per gli Onniyas e per la nostra ciurma, si scavò un altro pozzo che fornì l'acqua necessaria per cuocere le vivande; ma l'acqua da bere ci veniva portata da tre cos di distanza. La moglie d'uno de' capraj ebbe la compiacenza di riempire uno de' vasi di coloro che si recavano alla pic cola sorgente , e non ne prese per se che quando tutti quelli, che si presentavano erano stati prima serviti. Il piacevole suo viso annunciava quel buon naturale di cui in siffatta guisa ne porgeva le prove ; ella avea da circa trentacinque anni , e mezzana era la sua statura. Quando ci vide, ci rimirò con estre ma curiosità , senza però dar a divedere ne timore nè sfrontatezza ; le sue vestimenta erano di lana , e della forma stessa di quelle degli uomini ; avea degli stivali di lana di color screziato. I nerissimi suoi capelli formavano quasi una cinquantina di trecce che le cadevano fino alla cintura ; tutte terminavano con un cauris , ed erano riunite da un cordone di cuojo al quale pendeva una nappina di lana rossa. Una striscia di cuojo le scendeva dalla fronte alla cintura , e terminava in punta ; questa striscia era orlata d' argento esulla fronte era pure guarnita di sette file cadauna di cinque grani di corallo , e di sette timaschas d'argento. La estremità superiore di tale pettinatura era guarnita di sette file di perle , e al disotto di pietre verdi simili alle turchesi , ma marezzate , di grani di corallo , finalmente di varie fascie d'argento , e d'un metallo giallo , che sarà probabilmente dell'oro , ad un di presso della larghezza del dito. Dintorno al collo ella avea una collana di pelle morbidissima , ornata di cinque file di coralli , e chiusa con un bottone d'argento . All' orecchio sinistro le pendeva un orecchino d'argento e corallo , ed al diritto due più piccoli. Ella avea nel dito pollice della mano diritta un anello d'oro quadrato , con dei caratteri incisi sul gastone.

2. - (1) Karşılaştığımız nehirler genellikle güneybatıdan kuzeybatıya doğru akar, ancak bazı farklılıklar gösterir. Kamp kurduğumuz yer rahatsız ediciydi; sadece küçük bir kaynak vardı ve buradan, delik çok yavaş dolarken, bir tür romajuolo ile su çekiyorduk. Daba'dan keçilerini otlatmak için gelen bazı Onniyalar, siyah yün çadırlarını çoktan buraya kurmuşlardı; köpekleri vahşiydi ve her zaman yabancılara saldırmaya hazırды. Su, Onniyalar ve mürettebatımız için yeterli olmadığından, yemek pişirmek için gereken suyu sağlayan başka bir kuyu kazıldı; ancak içme suyu bize üç kıta öteden getiriliyordu. Keçi çobanlarından birinin

karısı, küçük kaynağa gelenler için kaplardan birini dolduracak kadar nazik davrandı ve gelenlerin hepsine su verilene kadar kendisi için su almadı. Hoş yüzü, bu şekilde kanıtladığı iyi niyetinin bir göstergesiydi; yaklaşık otuz beş yaşında ve orta boyluydu. Bizi görünce, bize büyük bir merakla baktı, ancak ne bir korku ne de küstahlık belirtisi göstermedi; giysileri yündendi ve erkeklerinkiyle aynıydı; benekli yünden çizmeleri vardı. Simsiyah saçları, beline kadar uzanan yaklaşık elli örgüden oluşuyordu; hepsi bir cauris (kabir) şeklinde bitiyor ve ucunda küçük bir kırmızı yün püskül bulunan deri bir kordonla birbirine bağlanıyordu. Alnından beline kadar uzanan deri bir bant, sivri bir uçla sonlanıyordu; bu bant gümüşle süslenmişti ve alnında ayrıca her biri beşer mercan boncuktan oluşan yedi sıra ve yedi gümüş timascha (timaşa) vardı. Bu saç modelinin üst ucu yedi sıra inciyle, altında turkuaza benzer ancak mermer görünümlü yeşil taşlarla, mercan boncuklarla, son olarak da çeşitli gümüş bantlarla ve muhtemelen altın sarısı bir metalden, yaklaşık bir parmak genişliğinde şeritlerle süslenmişti. Boynunda ise beş sıra mercanla süslenmiş, gümüş bir düğmeyle tutturulmuş, en yumuşak deriden bir kolye vardı. Sol kulağından gümüş ve mercandan yapılmış bir küpe, sağ kulağından ise iki küçük küpe sarkıyordu. Sağ elinin başparmağında, kenarına harfler işlenmiş kare şeklinde altın bir yüzük vardı.

xx

(1) Termom. 5 gr. m. 44 gr. (5 gr. 33 min.)

(1) Termom. 5 gr. m. 44 gr. (5 gr. 33 dk.)

xx

Abbiamo oggi mangiato le costarelle del nostro banal , erano tenere , succose , e d' un gusto saporito. Un prete tibetano , seduto assieme a de' pastori dei dintorni , faceva mercato sul prezzo di alcune tazze fatte coi nodi del castagno d' India ; sono bene tornite , e molto solide , poichè la natura stessa del nodo fa sì che non possano fendersi nè piegarsi. Abbiamo pure veduti dei martchas di Bampo, seduti vicini del loro carico avendo presso di se un montone scannato rivestito ancora del suo tosone; ne aveano tratti soltanto gli interiori , di cui aveano tagliato alcuni prezzi della voluta grandezza per farne i sanguinacci neri. Avendo interrogata questa gente , non rimasi poco sorpreso nell' apprendere che gli abitanti delle frontiere del Tibet sapessero fare de' sanguinacci neri. Il montone venne arrostito intero ad un fuoco fatto di radici d'ajone , dinanzi al quale sel fece girare con rapidità.

Bugün banalımızın kaburgalarını yedik; yumuşak, sulu ve lezzetli bir tada sahiptiler. Çevredeki çobanlarla oturan Tibetli bir rahip, at keşanesi düğümlelerinden yapılmış birkaç kâsenin fiyatı konusunda pazarlık ediyordu; düğümün yapısı gereği sarkma veya bükülme yapmazlar, bu yüzden iyi kıvrılmış ve çok sağlamdırlar. Ayrıca, yüklerinin yanında oturan Bampo'lu bazı marçalar da gördük; yanlarında postuna sarılı kesilmiş bir koyun vardı; sadece içlerini çıkarmışlar, içlerinden istedikleri büyüklükte parçalar kesip siyah kan sosisi yapmışlardı. Bu insanlara sorular sorduğumda, Tibet sınırlarında yaşayanların siyah kan sosisi yapmayı bildiklerini öğrenince epey şaşırdım. Koyun, sarımsak köklerinden yapılmış bir ateşte bütün olarak kızartılıyor ve ardından hızla çevriliyordu.

La sera abbiamo sentito cadere il fulmine poco distante da noi ; il tempo sembrava minacciasse pioggia abbondante ; ma non caddero invece che sole poche gocce, avendo le montagne del nord attirata la massa delle nubi.

Akşam, yakınımızda bir yerde şimşek çaktığını duyduk; hava şiddetli yağmur yağacak gibi görünüyordu; ama bunun yerine sadece birkaç damla düştü, kuzeydeki dağlar bulut kütlelerini çekmişti.

Il dì 3 (1). - Abbiamo attraversato una pianura simile alle precedenti. Le rive d'un qualche borrone erano tanto lisce che esserlo avrebbero potuto , se la mano dell' uomo vi avesse lavorato ; al sud la pianura era cinta dall' ultima grande catena dell' Himalaya , sul fianco della quale si prolungavano lunghe striscie di neve simili a' sentieri ; al nord si scorgevano i monti Cailas colle loro cime bene distintamente indicate dalla neve ; s'abbassano questi fino a livello della pianura per mezzo di dolcissimipendii , e strati di terra , che sono divisi dai burroni. Al dí là , le montagne sembrano rincontrarsi formando un'angolo presso del Mahadeva-ca-Ling. Sulla sinistra , o piuttosto al sud ouest , s'ergono le montagne del Baschar. Le eminenze che interrompono la pianura al nord-ouest , alla distanza di circa due miglia , offrono l'immagine di piramidi , ora unite all' alto , e divise al basso , ora disgiunte alla cima , e riunite alla base ; si crederebbe vedere delle rovine di fortezze , di bastioni , e di trinceramenti , ammassati confusamente fra essi.

3. (1)'de - Öncekilere benzer bir ovayı geçtik. Bazı vadilerin kıyıları, insan eli değmiş gibi olabilecek kadar pürüzsüzdü; güneyde ova, yamaçları boyunca patikalar gibi uzun kar şeritleri uzanan Himalayaların son büyük sırası ile sınırlanmıştı; kuzeyde, zirveleri karla açıkça işaretlenmiş Cailas Dağları görülebiliyordu; bunlar, vadilerle bölünmüş çok hafif yamaçlar ve toprak katmanlarıyla ova seviyesine kadar iner. Ötesinde, dağlar Mahadeva-ca-Ling yakınlarında bir açı oluşturarak tekrar birleşiyor gibi görünüyor. Solda, daha doğrusu güneybatıda, Başar Dağları yükselir. Ovayı kuzeybatıda yaklaşık iki mil uzaklıkta kesen çıkıntılar, bazen tepede birleşmiş, dipte ayrılmış, bazen zirvede ayrılmış ve tabanda yeniden birleşmiş piramitlerin görüntüsünü sunar; İnsan, aralarında karmakarışık bir şekilde yığılmış kale, burç ve siper kalıntıları görüyormuş gibi hissediyordu.

xx

(1) Termom. 5 gr. 58 min. (1x gr . 54 min.)

(1) Termom. 5 gr. 58 dk. (1x gr. 54 dk.)

xx

La città di Daba è fabbricata in parte su d'un erte burrone , che va a terminarsi a Titil, e in parte su eminenze che formano le rive di questo fiume. Alte montagne la tengono difesa dalle ingiurie del tempo al nord-ouest. Al basso del burrone havvi un qualche campo coltivato ; questi sono i primi che abbiamo veduti in questo paese; ci siamo accampati nella stessa città.

Daba şehri, kısmen Titil'de son bulan dik bir vadinin, kısmen de bu nehrin kıyılarını oluşturan yükseltilerin üzerine kurulmuştur. Yüksek dağlar, şehri kuzeybatıdaki hava koşullarının tahribatından korur. Vadinin dibinde ekili tarlalar vardır; bunlar ülkede gördüğümüz ilk tarlalar; biz de şehrin kendisinde kamp kurduk.

Abbiamo inviato Amer-Singh ad annunciare al deba il nostro arrivo , e chiedergli quando potremmo fargli una visita. Seppimo che i tre principali personaggi di questo luogo sono il lama , il visir , ed il deba , ch'è propriamente il principale zemindar. Il visir era andato verso il Manasarovar; suo figlio faceva le di lui veci. Amer-Singh venne a dirci , che il deba e il figlio del visir erano infuriatissimi contro di lui per averci forniti i mezzi di trasporto , poichè senza il suo soccorso non avremmo di certo potuto inoltrarci nel paese ; il deba pretendeva avere tanto più ragione per montar sulle furie, in quanto che gli aveva spedito due messaggi onde impedirci di penetrare nell' Undès. Amer-Singh s'era scusato , adducendo d'avere per lungo tempo differito di fornirci dei bovi , sperando che stanchi di tutti questi ritardi , avremmo rinunciato al proseguimento di questo viaggio , ma che ben lungi dal distorcene , l'avevamo

minacciato di fargli pagare non solo la spesa del nostro soggiorno a Niti , ch'era considerevole in forza del gran numero delle persone che avevamo al nostro seguito , ma pure le spese del viaggio, che se egli non ci avesse assistito sa rebbe probabilmente tornato vano. Una tale spiegazione non tranquillò minimamente l'umore del deba.

Deba'ya varışımızı haber vermesi ve kendisini ne zaman ziyaret edebileceğimizi sorması için Amer-Singh'i gönderdik. Bu yerin üç önemli şahsiyetinin Lama, vezir ve esasen baş zemindar olan deba olduğunu öğrendik. Vezir Manasarovar'a gitmişti; oğlu onun yerine vekâlet etmişti. Amer-Singh, deba ve vezirin oğlunun, bize ulaşım araçları sağladığı için ona çok kızdıklarını, çünkü onun yardımı olmadan kesinlikle kırsal bölgelere ilerleyemeyeceğimizi söyledi; deba, Undes'e girmemizi engellemek için ona iki mesaj gönderdiği için daha da çok kızmak için haklı olduğunu iddia etti. Amer-Singh, tüm bu gecikmelerden bıkip bu yolculuğa devam etmekten vazgeçeceğimizi umarak, bize öküz sağlamayı uzun süre ertelediğini iddia ederek özür dilemişti; Ancak niyetimizi çarpıtmaktan ziyade, yanımızdaki kalabalık göz önüne alındığında, Niti'deki kalışımızın masraflarını ve eğer bize yardım etmeseydi muhtemelen boşa gidecek olan yolculuğun masraflarını da kendisine ödeteceğimiz tehdidinde bulunduğumuzu söyledik. Bu açıklama, debanın öfkesini hiç yatıştırmadı.

V' ebbe nella sera una conferenza , fra il figlio del visir , il deba , ed il lama. AmerSingh , il vecchio pandi , un sircar , ed un'abitante di Djonar vi hanno assistito. Si decise d'inviare un rapporto di questa faccenda al capo militare che risiedeva a Gortope , luogo due giornate distante dalla strada. Questo capo fungeva le funzioni di governatore di tutto il paese.

Akşam, vezirin oğlu deba ve lama arasında bir toplantı yapıldı. Amer Singh, yaşlı pandi, bir sircar ve Djonarlı bir kadın da oradaydı. Bu meselenin bir raporunun, iki günlük mesafedeki Gortope'da ikamet eden askeri şefe gönderilmesine karar verildi. Bu şef, tüm ülkenin valisi olarak görev yapıyordu.

Il dì 4 (1). Amer-Singh avendoci fatto dire che il consiglio era pronto a ricevere la nostra visita, ci siamo posti in marcia, accompagnati da alcuni domestici. La casa del governo era a circa cinquanta tese di distanza dal nostro accampamento ; quantunque costrutta in pietra aveva un' apparenza molto meschina. Un grosso cane , incatenato sotto alla porta ci rimirava con molta attenzione , ma non tentò di molestarci. Dopo avere attraversati varj passaggi , e delle piccole anticamere zeppe di gente , siamo entrati in un basso appartamento di diciotto piedi quadrati. V'era nel mezzo un picciol tappeto su del quale ci siamo seduti. Due giovani stavano seduti rimpetto a noi su de'cuscini posti sopra d'un picciolo rialzo dell'altezza di circa un piede. Ci venne detto l' uno essere il figlio del visir, e l'altro il deba; alla loro diritta stava il lama , seduto sopra d'un cuscino di pelle ; v'era a canto un prete , indi un' interprete , e poscia varie persone fino all' estremità dell' appartamento. I sehanas di Niti stavano seduti dal lato opposto al mezzo d'una riunione di gente che se non brillava per la sua proprietà , si conduceva per lo meno con molto ordine , e con molta riserva. Il figlio del visir ed il deba erano di statura grande , specialmente il primo , ed in età di circa venticinque anni ; il deba sembrava averne un po' più. I tratti loro partecipavano una qualche cosa del carattere mongol. Il lama era un uomo di circa sessant'anni , avea il capo rasato , color bruno , viso serio e rugato , i tratti d'una casta comune. Il prete che gli sedeva a canto, era ancora più bruno , brutto , e succido. Vicino al deba stava la di lui moglie , figlia del visir , giovanetta di avvenente figura , tenendo fra le braccia un bel ragazzino. Alla sinistra del deba incominciava un' altra fila di persone, alla cui testa stava uno scrittore di

4'ünde (1). Amer-Singh, konseyin ziyaretimizi kabul etmeye hazır olduğunu haber verdikten sonra, birkaç hizmetçi eşliğinde yola çıktık. Hükümet konağı kampımızdan yaklaşık elli kulaç uzaklıktaydı; taştan yapılmış olmasına rağmen oldukça çirkin bir görünümü vardı. Kapının altından zincirlenmiş büyük bir köpek bizi büyük bir dikkatle izliyor, ancak bize sarkıntılık etmeye çalışmıyordu. Birkaç geçitten ve insanlarla dolu küçük bekleme odalarından geçtikten sonra, on sekiz ayak karelik alçak bir daireye girdik. Ortada, üzerine oturduğumuz küçük bir halı vardı. Karşımızda, yaklaşık otuz santim yüksekliğinde küçük bir çıkıntıya yerleştirilmiş minderlerde iki genç adam oturuyordu. Bize birinin vezirin oğlu, diğerinin deba olduğu söylendi; sağlarında deri bir minder üzerinde oturan bir lama vardı; yanında bir rahip, sonra bir tercüman ve sonra dairenin sonuna kadar çeşitli insanlar vardı. Niti'nin sehanaları, nezaketleriyle göze çarpmasalar da en azından büyük bir düzen ve büyük bir ihtiyatla davranan bir kalabalığın ortasında, karşı tarafta oturuyorlardı. Vezirin oğlu ve deba, özellikle de ilki iri yapılı ve yirmi beş yaşlarındaydı; deba biraz daha yaşlı görünüyordu. Yüz hatları Moğol karakterini andırıyordu. Lama, altmış yaşlarında, tıraşlı saçlı, esmer tenli, ciddi ve kırıksık yüzlü, sıradan bir kastın özelliklerine sahip bir adamdı. Yanında oturan rahip ise daha da esmer, çirkin ve kirliydi. Debanın yanında, vezirin kızı olan karısı oturuyordu; güzel vücutlu genç bir kız, kollarında güzel bir erkek çocuğu tutuyordu. Debanın solunda, başında çok esmer tenli bir yazarın durduğu başka bir insan sırası daha vardı. Vezirin oğlu, parmağı genişliğinde mavi, sarı, yeşil ve kırmızı şeritlerle çizgili, yünlü kumaştan, oldukça bol bir elbise giymişti; bu kumaş, Çin Tataristanı'nın başkenti Guinness'te üretiliyordu. Saçları, omuzlarına kadar uzanan kalın bir örgüyle toplanmıştı ve sakalı yoktu. Deba, koyu yeşil yünlü kumaştan bir kaftan giymişti; saçları da örgülüydü; küçük bir bıyığı vardı ve sakalının geri kalanı yırtılmıştı. Vezirin oğlu ve debanın her birinin sağ başparmaklarında, muhtemelen yaylarının kirişini germeye ve yanlarında içilmeye hazır duran pipolarına tütün doldurmaya yarayan büyük birer halka vardı; pipolar bizimkilere benziyordu, sekiz inç uzunluğundaydılar ama demirden yapılmışlardı, kabartmalı bir işçilik ve altın bir kenarlıkla süslenmişti; ayrıca şöminenin birleştiği yerde aynı metalden bir daire vardı. Bu kişilerin her birinin önünde, üzerinde gerekli tüm yazı gereçlerinin, iki yuvarlak lake kutunun ve büyük bir kırmızı-beyaz porselen fincanın bulunduğu küçük bir lake masa vardı. Lama'nın önünde de yuvarlak bir kutunun bulunduğu uzun bir lake masa vardı.

(1) Termom. 54. (7.77 .)

[illegible]

Daireye girdiğimizde, deba Gortope komutanına yazdığı bir mektubu düzeltiyordu; mektubu yüksek sesle okudu, her kelimeyi çok net telaffuz ediyor ve ara sıra poz veriyordu. Sesi çok tatlıydı. Amer-Singh'den, özü şu olan bu mektubun içeriğini bize açıklamasını istedim: "Amer-Singh ve diğer iki Sehana, yanlarına iki Indou ve yirmi beş kişi aldılar; Manasarovar'a hacca gitmek istiyorlar. Bunların ghorkia veya franguis olduğunu söyleyenler yanılıyordu. Yanlarında taşıdıkları silahlar, yalnızca çıktıkları gibi uzun ve tehlikeli bir yolculukta kendilerini savunmaya yarıyor. Sehanalar, yolculuk masraflarını karşılamak için yanlarında eşya taşıyan gerçek goseynler olduklarını garanti ettiler; ülkede kaldıkları sürece canları ve mallarıyla barışçıl ve uygun bir şekilde davranacaklarını garanti ettiler; ihtiyaç duydukları her şeyi ödeyecekler ve zorla hiçbir şey almayacaklar." Deba, Niti'deki uzun gecikmemizin bize birçok gereksiz masraf çıkardığını ve Gortope komutanının gecikmeden ayrılmamıza izin vereceği umudunu uyandırdığını belirterek mektubu sonlandırdı. Ayrıca, Amer-Singh'in kendisi ve diğer Sehanalar adına, tanıklıklarının doğruluğunu onayladığı ve mührünü bastığı bir belge daha hazırlattı. Mektup, Lama'nın onayının ardından Gortope komutanına gönderildi.

Riseppimo poscia che il lama non avea giammai abbandonato il suo monastero , per qualunque affare si fosse ; in tal guisa dovevamo risguardare la di lui presenza in quest' occasione come un grande onore ch'ei ci faceva. Fra il lama , ed il figlio del visir eravi un posto vacante, che sarà stato sicuramente quello del visir , e dinanzi al quale vennero deposti i nostri presenti. Ci venne chiesto se vorremmo prendere il tè o mangiare della carne ; ma noi non potevamo accettare l'offerta nella nostra qualità d'Indous , perchè questa gente non hanno casta. Si pose dinanzi a noi un gran piatto di rame , pieno , la metà di farina di formento , l'altra di burro , come una specie d' equivalente del nostro regalo , quindi ci siamo ritirati.

Daha sonra, Lama'nın hiçbir iş için manastırından ayrılmadığını öğrendik; bu yüzden bu vesileyle orada bulunmasını bize büyük bir onur olarak görmüş olmalıyız. Lama ile vezirin oğlu arasında, vezirin oturduğu boş bir koltuk vardı ve hediyelerimiz oraya bırakıldı. Çay mı içmek istediğimiz yoksa et mi yemek istediğimiz soruldu; ancak İnduslular olarak bu sunuyu kabul edemedik, çünkü bu insanların kastı yoktu. Önümüze, hediyemize eşdeğer olması için yarısı buğday unu, yarısı tereyağıyla doldurulmuş büyük bir bakır tabak konuldu ve sonra ayrıldık.

Jeri un' uomo venne da parte del deba ad informarsi della nostra salute ; esaminò la picciola mia tenda con molta curiosità , ed osservò che i mezzi stivali del sig. Hearsay rassomigliavano a quelli d'un frengui. In quanto a me aveva avuta la precauzione di far porre alle mie scarpe inglesi delle estremità saglienti al di sopra delle orecchie , e de' ferri ai taloni. Il sig. Hearsay non aveva avuta siffatta cura , ed è perciò che aveva promossi de' sospetti. Il colorito rosso del mio viso che per essere stato esposto all' ardore del sole ed ai venticelli continui , era quasi intieramente spellato , attrasse particolarmente l'attenzione del messaggiere del deba. Gli dissi che prima del mio pellegrinaggio essendomi di rado esposto al sole , ne era avvenuto dal repentino cangiamento , l'effetto ch'egli scorgeva. La stessa questione mi fu indiritta da un nerissimo prete che venne da parte del lama. Egli esclamò quindi che se tale si fosse l'influenza del clima , era d'avviso che diverrebbe più bianco qualora recarsi volesse nel paese da dove io veniva.

Dün debadan bir adam sağlığını sormak için geldi; küçük çadırımı büyük bir merakla inceledi ve Bay Hearsay'in yarım botlarının bir frengui'ninkine benzediğini fark etti. Benim içinse, İngiliz ayakkabılarımı kulakların üstünde sivri uçlu ve topuklarında demirler olacak şekilde yaptırmıştı. Bay Hearsay bu özeni göstermemişti ve bu yüzden şüphe uyandırmıştı. Güneşin sıcaklığına ve sürekli esen rüzgarlara maruz kalmaktan neredeyse tamamen soyulmuş olan yüzümün kızarıklığı, debanın habercisinin özellikle dikkatini çekti. Hac yolculuğumdan önce nadiren güneşe çıktığım için, ani değişikliğin gözlemlediği etkiye yol açtığını söyledim. Aynı soruyu bana Lama'dan gelen çok siyahi bir rahip de sordu. Ardından, eğer iklimin etkisi buysa, geldiğim ülkeye gitmek isterse daha da beyazlaşacağını düşündüğünü söyledi.

Circa due ore dopo ch' ebbimo fatta la nostra visita , il figlio del visir , il deba , sua moglie , sua sorella , e l'interprete vennero a vedere tutte le belle cose che avevamo con noi ; ne ammirarono parecchie , ma trovarono tutto troppo caro , e credo che in generale avessero anche ragione , essendo che noi avevamo fissati de' prezzi che potessero in qualche modo indennizzarci delle spese che cagionate ci avevano i ritardi , ed i conti troppo esagerati. La moglie del deba fu sorpresa della bellezza d' un' anello , il chiese e com'era naturale , l'ottenne. Tutti erano sominamente curiosi di conoscere ciò che vi fosse in un pacchetto , che conteneva i miei vestiti fatti alla foggia dell' Indostan , ed infinite furono le dimande , che mi vennero indiritte. Il deba mi chiese di vedere i miei fucili , ma al modo con che li maneggiava , era evidente che non conoscesse quasi l'uso delle armi da fuoco. Abbiamo offerto a' nostri ospiti del tè , ma lo rifiutarono ; accettarono però dei biscotti , del pane pepato , e dello zucchero candito. Ci lasciarono dopo una visita d' un'ora , dando a divedere d'essere contentissimi dell' accoglimento ch'avevano ricevuto.

Ziyaretimizden yaklaşık iki saat sonra, vezirin oğlu, deba, karısı, kız kardeşi ve tercüman yanımızdaki tüm güzel şeyleri görmeye geldiler; çoğuna hayran kaldılar, ancak her şeyi çok

pahalı buldular ve sanırım genellikle haklıydılar, çünkü gecikmelerin ve yüksek faturaların neden olduğu masrafları bir şekilde telafi edebilecek sabit fiyatlarımız vardı. Debanın karısı bir yüzüğün güzelliğine şaşırdı, istedi ve doğal olarak da aldı. Herkes Hindu tarzında yapılmış giysilerimin bulunduğu pakette ne olduğunu merak ediyordu ve bana bitmek bilmeyen sorular yöneltildi. Deba tüfeklerimi görmek istedi, ancak onları tutuş biçiminden, ateşli silahların kullanımı hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediği belliydi. Konuklarımıza çay ikram ettik, ancak reddettiler; ancak bisküvi, zencefilli kurabiye ve akide şekeri kabul ettiler. Bir saatlik ziyaretin ardından, kendilerine gösterilen ilgiden memnun kalmış gibi görünerek yanımızdan ayrıldılar.

Le alture di cui è cinta Daba, si compongono di strati d'argilla dura , e di letti di ghiaja fitta , la cima di qualcuna di esse è a più di trecento piedi al di sopra del Tiltal ; i torrenti di neve sciolta hanno profondamente incavati i loro fianchi. Sono tutte zeppe di scavazioni , alcune delle quali chiuse da porte di legno servono di case ; la maggior parte tiene luogo di magazzino , entro cui gli abitanti depongono i loro effetti quando abbandonano le loro dimore in città per cercare un ricovero più caldo, durante la stagione più rigida dell'anno , perchè a quell' epoca il burrone è quasi sempre pieno di neve; di modo che Daba non è in certo modo che una residenza di state. Le case sono di pietra , ed hanno un'altro piano al di sopra del piano terreno. La parte inferiore è imbianchita , la superiore è dipinta in rosso o in bigio, e va a terminare con un tetto fatto a terrazza cinto da una balaustrata.

Daba'yı çevreleyen tepeler, sert kil tabakaları ve kalın çakıl yataklarından oluşur; bazılarının zirveleri Tiltal'den üç yüz fitten fazla yüksektir; erimiş kar selleri yamaçlarını derinden kesmiştir. Hepsi oyuklarla doludur; bazıları ahşap kapılarla kapatılmış ve ev olarak kullanılmıştır; büyük kısmı ise, yılın en soğuk mevsiminde, daha sıcak bir sığınak aramak için şehirdeki evlerini terk eden sakinlerin eşyalarını bıraktıkları depolar olarak hizmet vermektedir, çünkü o dönemde vadi neredeyse her zaman karla doludur; bu nedenle Daba bir bakıma yalnızca bir devlet konutudur. Evler taşrandır ve zemin katın üzerinde bir kat daha vardır. Alt kısım badanalı, üst kısım kırmızı veya gri boyalıdır ve korkulukla çevrili teraslı bir çatı ile sonlanır.

L'interno è molto mal proprio , il suolo delle piccole corti che vi conduce è ricoperto d'ossa d' animali , e di stracci di lana. Una scala di legno conduce, dal fondo che è elevato da terra , ad una terrazza. Questa , nella casa del visir è divisa in due parti; una delle quali è chiusa , e forma un portico che serve di sala d'udienza; aperta l'altra , e serve di passaggio a tutta la famiglia.

İç mekan oldukça bakımsız; avluya açılan küçük avluların zeminleri hayvan kemikleri ve yünlü bezlerle kaplı. Yükseltilmiş zeminden ahşap bir merdivenle terasa çıkılıyor. Vezir evinde bu teras iki bölüme ayrılıyor; biri kapalı ve kabul salonu görevi gören bir revak oluşturuyor; diğeri ise açık ve tüm aile için bir geçit görevi görüyor.

La città poi è divisa in tre parti , il collegio o monastero , ove risiede il lama co' suoi ghilungs o monaci , un convento di donne; e le case de' laici. Al centro d'una piazza fatta a mezzo circolo , hanno de' tempj circondati da altri più piccioli. Questi sono di forma circolare , vanno diminuendo , e terminando per una punta sormontata di placche di rame dorate , simile a degli ombrelli. Il fabbricato del centro , è più alto degli altri , irregolare , dipinto di rosso fregiato tutt' intorno d'ornamenti incurvati a guisa di corna , e sormontato da un piccolo

edifizio quadrato , ricoperto di tegole di rame dorato , e decorato di figure grottesche; quest' è il tempio di Narayan o il grande spirito. La balaustrata di quest' edifizio era ornata di grosse ciocche di crini neri fatte , cred'io, colle code del yak volte all'aria , intrecciate , e frammiste a qualche pezzo d'una sostanza brillante , al di sopra s'ergerano dei tridenti di ferro.

Şehir daha sonra üç bölüme ayrılır: Lama'nın ghilung'ları veya keşişleriyle birlikte kaldığı kolej veya manastır; kadınlar için bir manastır; ve laiklerin evleri. Yarım daire şeklindeki bir meydanın ortasında, daha küçük tapınaklarla çevrili birkaç tapınak bulunur. Bunlar dairesel şekildedir, boyutları küçüldür ve şemsiyelere benzer yaldızlı bakır levhalarla kaplı bir sivri uçla sonlanır. Ortadaki bina diğerlerinden daha uzun, düzensiz, kırmızıya boyanmış, etrafı boynuz şeklinde kavisli süslemelerle süslenmiş ve yaldızlı bakır levhalarla kaplı, grotesk figürlerle süslenmiş küçük bir kare bina ile taçlandırılmıştır; bu, Narayan veya yüce ruh tapınağıdır. Bu binanın korkuluğu, sanırım yak kuyruklarından yukarı doğru kıvrılmış, iç içe geçmiş ve parlak bir maddeden yapılmış parçalarla karıştırılmış büyük siyah saç tutamlarıyla süslenmişti; bunların üzerinde demir üç dişli mızraklar yükseliyordu.

Questa mattina esser dovea consacrata a vedere il tempio ; e quindi a far visita al lama. Un prete apri , d'ordine di questi , una porta chiusa a chiave , e su cui v'era un'anello attaccato al mezzo d'una placca di ferro circolare , molto rilevata , ed incrostata di differenti metalli. Questa porta metteva al porticato del tempio , che riceveva la luce da una apertura praticata all' est nel tetto. Le pareti erano pinte a fresco su d'un campo bianco ; vi si scorgeva una divinità con grand' occhi fissi , e circondata da una specie di gloria. Siamo poscia entrati nel tempio , che ha trenta piedi quadrati , ed è illuminato dalla porta soltanto , e da due grandi lampade di argento , sostenute da piedestalli dello stesso metallo , dell'altezza di diciotto pollici , e collocate a mezzo del fabbricato su d'un sostegno di lacca. All' estremità dirimpetto alla porta v'era la statua di Nayaran di rame dorato , seduta all' europea , alta circa venti piedi. Aveva le mani alzate , il palmo dolcemente inclinato in avanti , come per impartire la sua benedizione; le mani, ed i piedi erano le sole parti visibili ; una stretta veste di seta involuppava il rimanente della statua. Alla sua dritta stava una piccola statua di Lachsnù , alla sinistra quella d'un lama con un berretto appuntito sul capo , rivestito di pontificali ornamenti ; erano queste pure di rame dorato , e , come la prima , d'un buon lavoro. Dei gradini scendevano ai lati , dal piede di ciascuna delle ultime figure , fino al basso del trono. Lo spazio che v'era dinanzi era guarnito di una fila di divinità dell' Indostan in rame , molto meglio scolpite di quelle di questo paese , e rimarchevoli per la varietà delle fisionomie. Non ne vidi giammai un numero sì grande. Il gruppo era collocato in uno sfondato racchiuso fra colonne dell' altezza del tempio da cui lo separava un paravento di legno , dell' altezza di quattro piedi , guarnito di scansie che scendevano gradatamente sino al pavimento. Sulla prima fila vi si scorgevano le immagini dei lama defunti incise in legno , colle madri loro , ed i principali personaggi della loro casa ; ad un' estremità del paravento v'era una grande piramide dorata per metà , nascosta da un velo di seta; ad un'altra una specie di scettro ; questi due oggetti eran posti su d'un gran sostegno dorato. Più abbasso , si scorgeva una cassa dorata , e sul pavimento, rimpetto alla porta , una tavola bassa ricoperta da varie file di piatti di rame , d'argento , e d'oro , o dorati , contenenti dell'acqua per uso divino. Ne venne versata un po' sulla mia mano , di cui ho bevuta una parte, e mi lavai colla restante , versandomela disopra del capo , dietro ciò , che m'indicò lo stesso prete. Si stese a terra per noi un gran tappeto dinanzi alla gran statua , e disotto ad un grande ombrello. Entrando nel tempio avea già offerto il mio presente, e vi aggiunsi poscia qualche cosa pel prete che ci accompagnava ; c'invitò ad accostarci, e ad esaminare più attentamente il viso del nume ,

come anco a ricevere una porzione delle sacre sue vestimenta , che consistevano in una fascia di tocca di seta bianca , che ci passò dintorno al collo. Quando ce ne andavamo abbiamo vedute sopra alcune scansie , delle maschere di pelle che imitavano delle teste di cervi , di tigri , d'orsi , e di demonj , che si portano in certi giorni di gran festività , e su d'un apposito tavoliere di legno , de'monti di fogli di carta scritti , racchiusi fra mezzo a due piccole tavolette di legno , che rassomigliavano a de' volumi senza cartoni.

Bu sabah, tapınağı gezmeye ve ardından lamaları ziyaret etmeye ayrılmıştı. Bir rahip, emri üzerine, üzerinde çeşitli metallere işlenmiş, oldukça yüksek, dairesel bir demir levhanın ortasına tutturulmuş bir halka bulunan kilitli bir kapıyı açtı. Bu kapı, ışığını doğudaki çatıda açılan bir açıklıktan alan tapınağın revakına açılıyordu. Duvarlar beyaz zemin üzerine fresklerle boyanmıştı; iri, sabit gözlü ve bir tür ihtişamla çevrili bir tanrı vardı. Ardından, otuz fit kare büyüklüğündeki tapınağa girdik. Tapınağa yalnızca kapıdan ve aynı metalden yapılmış, on sekiz inç yüksekliğinde kaidelerle desteklenen ve binanın ortasına lake bir destek üzerine yerleştirilmiş iki büyük gümüş lambadan ışık geliyordu. Kapının karşısındaki uçta, Avrupa tarzında, yaklaşık altı fit yüksekliğinde, yaldızlı bakırdan yapılmış bir Nayaran heykeli vardı. Elleri yukarıda, avuç içleri hafifçe öne doğru eğikti, sanki bir kutsama sunuyormuş gibi; görünen tek yerler elleri ve ayaklarıydı; Heykelin geri kalanını dar bir ipek kaftan sarıyordu. Sağında küçük bir Lachsnou heykeli, solunda ise başında sivri bir başlık takmış, papalık süsleriyle süslenmiş bir lama heykeli vardı; bunlar da yaldızlı bakırdandı ve ilki gibi iyi işçilikliydi. Her iki tarafta, son figürlerin her birinin ayağından tahtın kaidesine kadar basamaklar iniyordu. Önündeki alan, bu ülkedekilerden çok daha iyi oyulmuş ve çehrelerinin çeşitliliğiyle dikkat çeken bir sıra bakır Hindustani tanrısıyla süslenmişti. Daha önce hiç bu kadar kalabalık bir grup görmemiştim. Grup, tapınak kadar yüksek sütunların arasına yerleştirilmiş, tapınaktan dört ayak yüksekliğinde, kademeli olarak yere kadar inen raflarla donatılmış ahşap bir paravanla ayrılmış bir alana yerleştirildi. İlk sırada, ölen lamaların tahtadan oyulmuş resimleri, anneleri ve evlerinin önde gelen şahsiyetleriyle birlikte görülebiliyordu; Paravanın bir ucunda, ipek bir örtüyle gizlenmiş, yarı yaldızlı büyük bir piramit; diğer ucunda ise bir tür asa vardı; bu iki nesne büyük, yaldızlı bir desteğin üzerine yerleştirilmişti. Aşağıda, yaldızlı bir sandık ve kapının karşısında, yerde, kutsal su dolu birkaç sıra bakır, gümüş, altın veya yaldızlı tabakla kaplı alçak bir masa görülüyordu. Suyun bir kısmını elime döktüm, bir kısmını içtim ve rahibin bana işaret ettiği gibi, kalanıyla yıkanıp başıma döktüm. Büyük heykelin önünde ve geniş bir şemsiyenin altında, yere bizim için büyük bir halı serilmişti. Tapınağa girerken hediyemi sunmuştum ve ardından bize eşlik eden rahibe de hediyeme bir miktar ekledim; rahibe, tanrının yüzünü daha dikkatli incelememizi ve ayrıca boynumuza geçirdiği beyaz ipek bir kuşaktan oluşan kutsal giysilerinden bir parça almamızı söyledi. Ayrılırken bazı raflarda, büyük şenlik günlerinde takılan geyik, kaplan, ayı ve iblis başlarını taklit eden deri maskeler ve özel bir tahta masanın üzerinde, iki küçük tahta tablet arasına yerleştirilmiş, kartonsuz ciltlere benzeyen yazılı kağıt yığınları gördük.

Al nostro uscire dal tempio, fummo invitati a girare de'cilindri di legno , sostenuti da asse di ferro , collocati nello sfondato d'un muro , e fare sette volte il giro dell' edificio ; cerimonia verossimilmente prescritta a coloro che , dopo aver visitato il tempio desiderano ottenere un'udienza dal lama. Avevamo appena finito il primo giro , quando il nostro passeggio venne interrotto da un messaggio d'un prete , che cercava conto d'Amer Singh. Comprese egli tosto che si volesse da lui , andò verso una piccola porta , e bussò. Gli venne aperta da un bruttissimo uomo , che si mise a ridere , e gli mostrò quattro ballotti di lana pegli scialli. Il prezzo venne tosto stabilito.

Tapınaktan ayrılırken, bir duvar girintisine yerleştirilmiş, demir çubuklarla desteklenen tahta silindirleri çevirmeye ve binanın etrafında yedi tur atmaya davet edildik; bu, muhtemelen tapınağı ziyaret ettikten sonra Lama ile görüşmek isteyenler için öngörülen bir törendi. İlk turu henüz bitirmiştik ki, yürüyüşümüz Amer Singh'i soran bir rahibin mesajıyla bölündü. Rahip, kendisinden ne istendiğini hemen anladı, küçük bir kapıya gidip kapıyı çaldı. Kapıyı çok çirkin bir adam açtı, kahkahalarla güldü ve ona şallar için dört balya yün gösterdi. Fiyat hemen kararlaştırıldı.

Siamo stati pregati di fare un'altra volta il giro del tempio; quindi fummo condotti per un'ertissima scala negl' appartamenti del lama. Al disopra della prima porta v'era sospeso un cordone guarnito di pipe di piombo , simili a quelle di cui si fa uso per fumare. Abbiamo salita un'altra scala , dopo la quale siamo entrati in un' appartamento aperto , e cinto da un porticato. Il lama , ch'è il vescovo della diocesi , stava seduto su d'un picciol cuscino stretto , e sottile ; collocato su d'una vecchia stuoja. Abbiamo dato cadauno di noi un ruppo , e tre pei ghilungs. Il lama non volle toccare questo denaro , inviò in traccia dell' economo per riceverlo , ordinò che i ghilungs recitassero tre volte le preci per noi , e poscia lo divise fra loro. Dolci e prevenenti , erano le maniere del lama ; egli disse all' interprete nostro che non approvava il progetto che ci eravamo ideati di costruire uno spedale sulle rive del Manasarovar. Abbiamo soggiunto che ci saremmo conformati al suo avviso , quand' anche fossimo più ricchi di quello che eravamo .

Tapınağı bir kez daha gezmemiz istendi; ardından çok dik bir merdivenden lamanın dairesine çıkarıldık. İlk kapının üzerinde, sigara içmek için kullanılanlara benzer kurşun borularla süslenmiş bir ip asılıydı. Başka bir merdivenden çıktıktan sonra, revakla çevrili açık bir daireye girdik. Piskoposluk piskoposu olan lama, eski bir hasırın üzerine yerleştirilmiş küçük, dar ve ince bir minderde oturuyordu. Her birimiz birer peni ve ghilunglar için üçer peni verdik. Lama bu paraya dokunmadı, haznedarı çağırdı, parayı alması için ghilunglara üçer kez dua etmelerini emretti ve sonra parayı aralarında paylaştırdı. Lama'nın tavrı nazik ve önceden uyaran nitelikteydi; tercümanımıza, Manasarovar kıyısına bir hastane inşa etme planımızı onaylamadığını söyledi. Daha zengin olsak bile, tavsiyesine uyacağımızı ekledik.

Il sig. Hearsay mi disse di porre a piedi del pontefice la specie di corona ch'io portava al collo , ed ho anche seguito il suo consiglio. Il lama sembrò colpito da quest'azione. S'alzò , fe' segno a due ghilungs di seguirlo , uscì , e rientrò un'istante appresso con un vaso di latte agro , del burro entro una vescica , una specie di formaggio , ed un pasticcio di cose dolci , aggiugnendoci ch'essi , risguardavano tali cose come abbastanza buone per essere degne di venire offerte a Dio. Portò ancora una corona a grani di legno ; e mi pregò d' accettarla in segno d' amicizia in iscambio della mia; la posi di subito al collo. Ci siamo ritirati soddisfattissimi. Nella sera abbiamo fatta una visita al figlio del visir.

Bay Hearsay, boynumda taşıdığım tacı papanın ayaklarının dibine koymamı söyledi ve ben de onun tavsiyesine uydum. Lama bu hareketten etkilenmiş gibiydi. Ayağa kalktı, iki ghilung'a kendisini takip etmeleri için işaret etti, dışarı çıktı ve kısa bir süre sonra bir kavanoz ekşi süt, bir testide biraz tereyağı, bir çeşit peynir ve tatlı bir kekle geri döndü. Bunları Tanrı'ya sunulmaya değer bulduklarını da ekledi. Ayrıca tahta boncuklardan bir taç getirdi ve benimkine karşılık bir dostluk işareti olarak kabul etmemi rica etti; hemen boynuma taktım. Çok memnun bir şekilde ayrıldık. Akşam vezirin oğlunu ziyaret ettik.

6'sında (1) - Pandi ve Amer-Singh'e yün aramalarını, belli bir miktar satın almalarını ve Niti'ye göndermelerini talimat vermiştim; ancak Gortope'den satın alma izni almadan bize satmaya cesaret edemediklerini büyük bir üzüntüyle öğrendim; sürülerin sahipleri şallar için yünü yalnızca Kasmirli'lere veya onların temsilcilerine satmaları yönünde açık bir emir almışlardı; hükümete, geçen yıl bu yünü djuaris tüccarlarının satın aldığı ve bu şekilde yabancıların eline geçmesine izin verilirse Kasmirli'lere ciddi zarar verileceği bildirilmişti.

(1) Termom. gün doğumunda 46. (6. 22. R.)

Durante il tempo che l'Indés era governato dai raja della casta rajenute di Suradibans, e

Il 7 (2).- Il visir oi harestituita la visita, ed è rimasto un'ora con noi. Il di 8 (3) riseppe che la risposta da Gortope era giunta. Aveva intenzione di recarmi a chiedere quale fosse la decisione del governo ; ma mi fu detto che il dì susseguente ci verrebbe fatta lettura della lettera. Il di 9 alle 11 ore, non sentendo parlare di nulla, mi recai al governo , e vi ritrovai il consiglio riunito , e varia altra gente che non aveva ancora veduta. Chiesi qual fosse la determinazione che presa aveva il governatore sul nostro affare. « Egli mi scrive , rispose il visir, che tre anni sono gli era stato detto che degli europei si disponevano a venire in questo paese ; egli desidera in conseguenza di vedervi onde giudicare se siete le persone di cui gli fu parlato in allora ; chiede che gli venga inoltrato un' esatto inventario delle vostre mercanzie ed inibisce di venderne alcuna prima che sieno esaminate ". Soggiunsi che , quantunque avessimo di già provati molti ritardi , nullameno per rispetto pel governatore eravamo pronti a recarci a Gortope , ed anco a Lassa , se lo si esigesse , poichè non avevamo che oneste intenzioni ; ma che dovendo noi fare questa corsa per ordine del governatore , egli era ben ragionevole ch'ei ci fornise de' mezzi di trasporto. Dopo molti diverbj , si è convenuto, che si comprerebbero quanti bovi fosse mai possibile , poichè rispondevamo di tutto , e che sarebbero in pronto fra tre giorni. In capo ad un'ora , l'interprete venne a dirci che avremmo la quantità di bovi necessaria , e che partiremmo al tempo convenuto.

7'sinde (2).- Vezir ziyareteti iade etti ve bir saat bizimle kaldı. 8'inde (3). Gortope'dan yanıt geldiğini öğrendik. Hükümetin kararının ne olduğunu sormak için bana gelmeyi planlıyordu; Ancak mektubun ertesi gün bize okunacağı söylendi. 9'unda saat 2'de, konuyla ilgili hiçbir şey duymayınca hükümete gittim ve konseyin toplandığını ve henüz görmediğim başka kişilerin de orada olduğunu gördüm. Valinin meselemizle ilgili ne karar verdiğini sordum. "Bana yazıyor," diye cevapladı vezir, "üç yıl önce kendisine Avrupalıların bu ülkeye gelmeye hazırlandığı söylenmiş; bu nedenle o zamanlar kendisine anlatılan kişiler olup olmadığınızı anlamak için sizinle görüşmek istiyor; mallarınızın tam bir envanterinin kendisine gönderilmesini istiyor ve incelenmeden önce herhangi birini satmanızı yasaklıyor. Valiye saygımızdan dolayı, daha önce birçok gecikme yaşamış olsak da, Gortope'a, hatta gerekirse Lassa'ya gitmeye hazır olduğumuzu, çünkü niyetimizin sadece dürüst olduğunu ekledim; ancak bu yolculuğu valinin emriyle yapmamız gerektiğinden, bize ulaşım aracı sağlamasının çok makul olduğunu da ekledim. Uzun tartışmalardan sonra, her şeyden biz sorumlu olduğumuz için mümkün olduğunca çok öküz satın almamız ve bunların üç gün içinde hazır olması konusunda anlaştık. Bir saatin sonunda tercüman gelip gerekli miktarda öküzümüz olduğunu ve kararlaştırılan zamanda yola çıkacağımızı söyledi.

(3) Pioggia Termom . 50. (7.99.)

(3) Yağmur: Sıcaklıklar: 50. (7.99)

Dopo il mezzogiorno abbiamo di bel nuovo visitato il tempio di Narayam , e ci siamo accomiatati dal lama. Egli stava in una picciola cella , in cui tre sole persone al più sedersi potevano. Un sedile costruito di mattoni girava dintorno da tre lati ; l'ingresso era chiuso da una balaustrata di legno , con una porta nel mezzo. Quantunque fosse ancora di buon ora , questo rispettabile vecchio andava a ritirarsi per riposare o meditare. Volgendo la mente alle ricchezze di questo monastero , che m'era stato decantato come considerevolissimo , ammirava l'umiltà veramente edificante del lama. Egli s'informò con interesse se noi torneremmo per Daba ; e gli abbiamo risposto affermativamente. Sembrò contento della nostra attenzione , e prendendo la bianca veste del sig. Hearsay , ch'era quello che gli stava più da vicino : " Vi prego , gli disse , ch'io viva nella vostra memoria altrettanto candido che questo vestito ". V'era qualche cosa di singolarmente affettuoso nelle sue maniere , e ne' suoi discorsi ; e nel lasciarlo non seppi dispensarmi dal chinarmi con emozione sotto alla mano che stendeva al di sopra del mio capo.

Öğleden sonra tekrar Narayan tapınağını ziyaret ettik ve Lama'yla vedalaştık. En fazla üç kişinin oturabileceği küçük bir hücredeydi. Üç tarafı tuğladan yapılmış bir sıra vardı; giriş, ortasında bir kapı bulunan ahşap bir korkulukla kapatılmıştı. Henüz erken olmasına rağmen, bu saygıdeğer yaşlı adam dinlenmek veya meditasyon yapmak için çekiliyordu. Zihnini, bana çok önemli olarak övdüğü bu manastırın zenginliklerine çevirerek, Lama'nın gerçekten öğretici alçakgönüllülüğüne hayran kaldı. Daba'ya dönüp dönmeyeceğimizi ilgiyle sordu; biz de olumlu yanıt verdik. İlgimizden memnun kalmış gibiydi ve en yakınındaki Bay Hearsay'ın beyaz cübbesini alarak, "Lütfen, bu elbise kadar beyaz bir şekilde hafızanızda yaşamama izin verin," dedi. Tavırlarında ve konuşmasında son derece şefkatli bir şeyler vardı; ve yanından ayrılırken, başımın üzerine uzattığı elinin altında duygulanarak eğilmekten kendimi alamadım.

I ghilungs che abitano questo monastero mi sembrano gente felice e di buon umore ; quantunque succidi e sporchi , godono però dei comodi loro; fanno un commercio considerevole in lana di montone ed in sale , che scambiano con del formento , e dell'orzo. Non ho potuto acquistare molti lumi sulla natura della loro istituzione. La rassomiglianza degli ornamenti del tempio in ogni genere , con quelli della chiesa romana , era sorprendente. I ghilungs osservano il celibato. Viene detto che il regolamento interno del convento delle femmine sia severissimo ; se sono convinte dicommercio coll' altro sesso, vengono racchiuse sole, e se le fa pagare una grossa emenda.

Bu manastırda yaşayan Ghilunglar bana mutlu ve neşeli insanlar gibi görünüyor; kirli ve pis olsalar da rahatlarının tadını çıkarıyorlar; koyun yünü ve tuz ticaretiyle hatırı sayılır miktarda iş yapıp bunları buğday ve arpayla takas ediyorlar. Kurumlarının yapısı hakkında pek bir fikir edinemedim. Tapınağın süslemelerinin her bakımdan Roma kilisesindekilere benzerliği dikkat çekiciydi. Ghilunglar bekâret ilkesini benimsiyor. Manastırın kadınlar için iç kurallarının çok katı olduğu; karşı cinsle cinsel ilişkiden suçlu bulunurlarsa tek başlarına hapse atılıp ağır para cezasına çarptırıldıkları söyleniyor.

Il dì 10 (1).- Ci siamo recati dopo il mezzogiorno , a visitare un tempio su d'una vicina montagna , ove pure tempo fa v'era una casa appartenente al rajà. Passando dinanzi alla casa del visir, l'abbiamo veduto che , insieme al deba e varie persone della gente loro , stavan tirando al segno coll'arco. Il segno si componeva di due parti ; una di circa quattro pollici di diametro , in legno , convessia, o dipinta nel centro , con un orlo rosso , era collocata in un ruotolo o cuscino di panno , in cui s'incastrava esattamente; le frecce erano guarnite di palle di legno , le une solide , le altre vuote di dentro , con quattro buchi alle loro estremità , ciò che produceva un fischio nel fendere l'aria ; quando una freccia mancava la meta , cadeva a terra ; se coglieva soltanto il contorno del turaccio di legno , non lo faceva smuovere dal suo posto. Non si contavano per colpi valevoli che quelli , i quali facevano saltare il turaccio di legno fuori dal centro , nè questo cadeva del tutto , poichè vi restava sospeso da un cordone , alcuni pollici al di sotto del circolo. Tutto ciò mi parve bene inventato onde prevenire le dispute. Gli abitanti di questo paese tirano il loro arco piuttosto alla maniera inglese , che a quella dei chinesi loro vicini , e padroni ; ma i loro istromenti sono cattivi , e mi sembrano archi da non temersi gran fatto. Se ne servono anco della fronda ; ma non ebbero occasione di vederveli esercitare .

10'unda (1). Öğleden sonra komşu dağdaki bir tapınağı ziyaret etmek için gittik; orada eskiden Raca'ya ait bir ev de vardı. Vezirin evinin önünden geçerken, onu, deba ve birkaç

adamla birlikte, yaylarla bir hedefe atış yaparken gördük. Hedef iki parçadan oluşuyordu; biri, yaklaşık on santim çapında, dışbükey veya ortası boyalı, kırmızı kenarlı, tahtadan yapılmıştı ve tam olarak oturduğu bir bez rulosuna veya yastığına yerleştirilmişti; oklar, bazıları dolu, diğerleri içi boş, uçlarında dört delik bulunan ve havada fırladıklarında ısıklı sesi çıkaran tahta toplarla donatılmıştı; bir ok hedefini ıskaladığında yere düşerdi; sadece tahta mantarın dış hatlarına isabet etse bile, onu yerinden oynatmazdı. Sadece tahta mantarı merkezden dışarı fırlatan atışlar geçerli sayılırdı ve tamamen düşmezdi, çünkü dairenin birkaç santim altında bir iple asılı kalırdı. Bütün bunlar bana anlaşmazlıkları önlemek için iyi düşünülmüş bir fikir gibi geldi. Bu ülkenin sakinleri yaylarını Çinlilerin, komşularının ve ustalarınınkinden ziyade İngiliz usulü atıyorlar; ancak kullandıkları aletler yetersiz ve bana pek korkulacak türden yaylar gibi gelmiyor. Ayrıca yaprak yay da kullanıyorlar; ama orada bunların nasıl kullanıldığını görme fırsatım olmadı.

XX

(1) Termom. 48. (7. 20. R.)

XX

Proseguendo la nostra passeggiata , siamo saliti per un cammino a zig zag , e de' passaggi tortuosi grossolanamente scavati , e siamo giunti sulla cima d'una collinetta elevata di circa trecento piedi al di sopra della bassa città ; l'interno di questo tempio , era molto meno riccoci quello che avevamo veduto in città i giorni precedenti. Il prete si lagnava della sua povertà. Ci disse che prendendo di noi interesse , ci consigliava di partire al più presto , poichè i capi erano cattivi , e che , se fossimo lungo tempo rimasti , avremmo potuto essere raggiunti dalla cattiva stagione , e perire. Porgemmo grazie a questo vecchio del suo buon avviso , e gli lasciammo prove tanto più manifeste della viva nostra considerazione. Se ne dimostrò riconoscentissimo, e ci passò intorno al collo delle striscie di tocca. Durante la nostra visita , i ghilungs intuonarono l'inno della sera ; il loro canto non era privo d' armonia ; ma in una picciola cappella, a Bhavani consacrata , eranvi tre persone che facevano un romore simile a quello delle cavallette. Abbiamo veduto delle picciole statue dell' ultimo raja Suradjban , di suo figlio , e di sua figlia , del suo prete , del suo tesoriere , e di altri personaggi della sua corte. Siccome le persone ricche di questo paese hanno in uso di legare morendo una porzione de' loro beni alla chiesa , e siccome s'invisano i loro ritratti ai preti che pregano pel riposo dell' anima loro , nella guisa stessa che si pratica nella religione romana , credeva che tutte le figure , di cui ho parlato rappresentassero la corte del raja. Mi confermai in quest'idea , osservando dei ritratti di donne di differenti età su d'una panca , dietro di quelle , ove era collocato quello del rajà. Due di queste donne aveano il capo acconciato a guisa di badesse. Il rajà di cui io scorgeva la somiglianza era stato inviato alla China onde reclamare la protezione di quest' impero contro i Ladaki , che aveano ucciso suo padre , e che facevano frequenti incursioni nel paese. Ottenne dei soccorsi contro i suoi inimici. Un terremoto precipitò quindi la di lui casa nella pianura , e lo fe' perire con tutte le persone addette al di lui servizio. Alla di lui morte i Chinesi s'impadronirono del paese , e quindi in capo ad un certo tempo ne fecero un dono al dalai-lama.

Yürüyüşümüze devam ederek, zikzak bir patikadan ve kabaca yontulmuş, kıvrımlı geçitlerden geçerek, aşağı kasabadan yaklaşık 90 metre yukarıda, bir tepenin zirvesine ulaştık. Bu tapınağın içi, önceki günlerde kasabada gördüğümüzden çok daha az gösterişliydi. Rahip yoksulluğundan yakındı. Bizimle ilgilendiğini belirterek, şeflerin kötü olduğunu ve uzun süre kalırsak kötü havaya yakalanıp ölebileceğimizi, bu yüzden en kısa sürede ayrılmanızı tavsiye ettiğini söyledi. Bu yaşlı adama iyi tavsiyesi için teşekkür ettik ve ona canlı düşüncemizin daha da belirgin kanıtlarını bıraktık. Çok minnettar olduğunu

gösterdi ve boynumuza birkaç toga ipi dolaştırdı. Ziyaretimiz sırasında ghilunglar akşam ilahisini söylediler; şarkıları uyumsuz değildi; ancak Bhavani'ye adanmış küçük bir şapelde, çekirge sesine benzeyen bir ses çıkaran üç kişi vardı. Son Raja Suradjan'ın, oğlunun ve kızının, rahibinin, haznedarı ve sarayındaki diğer önemli kişilerin küçük heykellerini gördük. Bu ülkenin zenginleri, ölümlerinden sonra mülklerinin bir kısmını kiliseye miras bırakmaya alışkın olduklarından ve portreleri, tıpkı Roma dininde olduğu gibi, ruhlarının huzuru için dua eden rahiplere gönderildiğinden, bahsettiğim tüm figürlerin Raja'nın sarayını temsil ettiğine inanıyordum. Raja'nın arkasında, bir bankta duran farklı yaşlardaki kadınların portrelerini görünce bu fikrim doğrulandı. Bu kadınlardan ikisinin başları başrahibeler gibi düzenlenmişti. Benzerliğini gördüğüm Raja, babasını öldüren ve ülkeye sık sık akınlar düzenleyen Ladakhlara karşı Çin imparatorluğunun korumasını talep etmek için Çin'e gönderilmişti. Düşmanlarına karşı yardım aldı. Daha sonra bir deprem evi ovaya çökerek kendisi ve tüm hizmetkarlarının ölümüne neden oldu. Dalai Lama'nın ölümünden sonra ülke Çinlilerin eline geçti ve bir süre sonra da Dalai Lama'ya hediye edildi.

In quest'ultimo tempio, eranvi soltanto pechi istromenti di musica ma in quello della città , vi si vedevano enormi trombe di rame, e d'ottone , formate di tubi , che entravano l'uno nell' altro a guisa de' pezzi componenti un telescopio. V'erano pure immensi tamburi collocati su dei telaj e che si battono come i nostri.

Bu son tapınakta yalnızca birkaç müzik aleti vardı, ancak şehirdeki tapınakta, teleskop parçaları gibi birbirine geçen borulardan yapılmış, bakır ve pirinçten yapılmış devasa trompetleri görebiliyordunuz. Ayrıca, bizimkiler gibi çerçevelere yerleştirilmiş ve çalınan devasa davullar da vardı.

La collina sulla quale il tempio è situato, contiene varj magazzini scavati nella stessa roccia ; dicesi che racchiudano parecchie migliaia di cariche di riso pei casi di carestia , ciò ch'è per certo prudentissima misura ; poichè questo paese produce appena il grano , e gli abitanti , per l'annuale loro provvigione del riso , dipendono dai mercatanti di Niti , e di Djuar. Poco tempo dopo l'irruzione dei Gurkali sul territorio del gran lama , il governo cinese ordinò di prendere 30,000 cariche di biada dai magazzini che appartengono realmente al pubblico. Non ho potuto sapere qual sia il modo con che si facciano i fondi onde procedere all'acquisto di tal provvigione. I preti , gli impiegati del governo ed i capraj sono ricchi; ma il rimanente del popolo è immerso nella più profonda miseria , e non è vestito che di cenci. Del resto tanto i poveri come i ricchi mangiano poca carne.

Tapınağın bulunduğu tepede, kayanın içine oyulmuş birkaç ambar bulunmaktadır; bunların kıtlık için binlerce yük pirinç içerdiği söylenir ki bu kesinlikle çok ihtiyatlı bir önlemdir; çünkü bu ülke neredeyse hiç tahıl üretmez ve halk yıllık pirinç tedariki için Niti ve Djuar tüccarlarına bağımlıdır. Gurkali'nin büyük lamanın topraklarına baskın düzenlemesinden kısa bir süre sonra, Çin hükümeti gerçekte halka ait olan ambarlardan 30.000 yük tahılın taşınmasını emretti. Bu malzemelerin satın alınması için gereken fonların nasıl toplandığını öğrenemedim. Rahipler, devlet memurları ve keçi çobanları zengindir; ancak halkın geri kalanı derin bir sefalet içindedir ve sadece paçavralara bürünmüştür. Dahası, hem fakirler hem de zenginler çok az et yer.

Il 12 (1). I bovi sono giunti allo spuntare del giorno. Abbiamo pagato nelle mani dell' interprete il prezzo del loro nolo e gli alimenti dei due uomini a cavallo che ci

12. (1). Öküzler şafak vakti geldi. Ücretlerini ve bize eşlik eden iki atlı adamın yiyeceklerini tercümanın ellerine teslim etti; sonra yola koyulduk. Altın olduğu söylenen dağları aştık. Tırmanmaya başladığımız yerde vadi aniden daraldı ve yalnızca suyun geçmesi için gereken kadar alan bıraktı. Bu dağlar, kırmızının baskın olduğu karışık renkli granitten yapılmıştır; yatay çakmaktaşı yatakları ve akik benzeri beyaz bir maddenin dik damarları görülebilir. Kayanın yüzeyi, havaya maruz kaldığında, yanmış kil gibi birbirine neredeyse hiç yapışmayan küçük parçalara ayrılır.

(1) Termom . 51. (8.44 . R.)

[illegible]

Yakınlarda odun bulunmadığı için altın yıkanarak ayrıştırılıyor. Bu dağların bazılarının görünümü, içlerinde kömür olabileceğini düşündürdü.

Su queste alture vi si scorge appena un qualche picciolo segno di vegetazione , e nullameno v'abbiamo veduta una lepre. Una sequela di stretti passaggi, di renose pianure e di burroni , ove sperai invano rinvenire traccie di marittime produzioni , ci fece scendere in una pietrosa pianura , lunga e larga mezzo miglio , cinta da un lato da eminenze, e che va a terminare in dolce pendio verso il Setledj. Eccessivo era il caldo , ed il termometro entro alle stesse nostre tende si sosteneva a 96° (28° 42') .

Bu tepelerde neredeyse hiç bitki örtüsü yok, ama yine de bir tavşan gördük. Denizcilik ürünlerine dair izler bulmayı boşuna umduğum bir dizi dar geçit, kumlu ovalar ve vadiler bizi, bir tarafı tepelerle çevrili, Setledj'e doğru hafif bir eğimle sonlanan, yarım mil uzunluğunda ve genişliğinde taşlık bir ovaya götürdü. Sıcaklık dayanılmazdı ve çadırlarımızın içindeki termometre 96° (28° 42') gösteriyordu.

Il Setledjo Setudra viene dal sud-ouest , e scorre verso il nord-est ; quivi riceve il Tilttil ; la sua larghezza è di due cento quaranta piedi, la sua profondità di tre e mezzo. La corrente era tanto rapida , ch' io poteva appena reggermi. Eranvi a mezzo al suo letto parecchi grandi arboscelli fioriti , che credo essere una specie di tamarischi , dell' altezza daitre pollici a otto piedi , secondo la situazione ove germogliavano. I yak e le capre sono ghiotti delle foglie di siffatti arboscelli , i primí mordono la pianta d'un sol colpo , e più vicino a terra che le altre

specie di boyi , particolarità , che gli rende atti a pascersi de' rasi e poco forniti pascoli delle incolte regioni.

Setledjo Setudra güneybatıdan gelir ve kuzeydoğuya doğru akar; burada Tiltıl Nehri'ni alır; genişliği 613 metre, derinliği ise 1,3 metredir. Akıntı o kadar hızlıydı ki ayakta durmakta güçlük çekiyordum. Yatağının ortasında, filizlendikleri yere göre 7,5 ila 2,5 metre yüksekliğinde, bir tür tamarisk olduğuna inandığım birkaç büyük çiçekli çalı vardı. Yaklar ve keçiler bu çalıların yapraklarını çok severler; yaklar bitkiyi tek ısırışta ısırır ve diğer boi türlerine göre karaya daha yakındır; bu özellik onları ekilmemiş bölgelerin seyrek ve bakımsız otlaklarında beslenmeye yatkın kılar.

Abbiamo , nella giornata , attraversati tre villaggi le cui case erano tutte dipinte di differenti colori. Esse sono le dimore d'inverno degli abitanti di Daba e di Dong .

Gün boyunca, hepsi farklı renklere boyanmış üç köyden geçtik. Bunlar, Daba ve Dong sakinlerinin kışlık evleriydi.

Il 13 (1) . Abbiamo attraversate le pianure divise da colline. Vi si scorgevano ovunque dintorno escavazioni fatte onde rinvenire delle pagliuole d'oro ; ammassi di pietre stavano a canto ai buchi ; un solo pezzo di terra di poca estensione era stato coltivato. Abbiamo veduta quivi una casa vicino alla quale vi sono due miniere d'oro con sotterranee gallerie. Precedentemente s'accontentavano di scavare dei pozzi perpendicolari. Il minerale viene trasportato al ruscello per lavarlo. Ci siamo accampati nei dintorni di Damù , villaggio nel cuore d' una montagna , e cinto da terre coltivate di grani , e bene innaffiate. Il villaggio consiste in poche case dipinte di rosso , e parecchie caverne con due o tre tempj .

13. (1). Tepelerle bölünmüş ovaları geçtik. Etrafta her yerde altın pulları bulmak için yapılmış kazılar görebiliyorduk; çukurların yanında taş yığınları vardı; sadece küçük bir arazi ekilmişti. Orada, yakınında yeraltı galerileri olan iki altın madeni bulunan bir ev gördük. Eskiden dik kuyular kazmakla yetiniyorlardı. Maden, yıkanmak üzere dereye taşınıyordu. Bir dağın kalbinde, buğday ekili ve sulak arazilerle çevrili bir köy olan Damu civarında kamp kurduk. Köy, kırmızıya boyanmış birkaç evden ve iki veya üç tapınağın bulunduğu birkaç mağaradan oluşuyordu.

[illegible]

(1) Termom . 56. (10. 16. R.)

(1) Termom. 56. (10. 16. R.)

[illegible]

Nella sera abbiamo uccise sette lepri. Questi animali sono numerosissimi ; sono più piccioli. e più corti , ma hanno le zampe di dietro più lunghe di quelli d'Europa ; il loro pelo è più lungo , più fino , e d'un colore più chiaro ; quando sentono del romore fuggono verso le montagne ; ma di sovente si soffermano , s'alzano su loro due piedi di dietro , e rimirano coloro , che ql' inseguono. La loro carne ha un buon sapore.

Akşam yedi tavşan öldürdük. Bu hayvanlar çok sayıda; daha küçük ve kısalar, ancak Avrupa tavşanlarından daha uzun arka bacakları var; tüyleri daha uzun, daha ince ve daha açık renkli; bir ses duyduklarında dağlara doğru kaçıyorlar; ama çoğu zaman durup iki arka bacaklarını havaya kaldırarak kendilerini takip edenleri izliyorlar. Etleri lezzetli.

[illegible]

Gördüğümüz hayvanlar arasında, farenin iki katı büyüklüğünde, uzun kulaklı ama kuyruğu olmayan, kırmızımsı renkli bir hayvan vardı. Acaba bu bir dağ sıçanı türü olabilir mi(1)?

(1) Dağ sıçanının alışkanlıklarına sahip olan ve yeni veya zaten bilinen bir tür olabilecek bu hayvan, altınla dolu dağlarda yuvalarını kazarak, Herodot'un 1. kitabının 102. bölümünde okuduğumuz ve doğal olarak çok tuhaf görünen bir pasajı ortaya çıkarmış olamaz mı? Bu tarihiç, "Kuzey Kızıldillerinin ülkesinin çevresinde, Caspatyre ve Pactyce şehirlerinin yakınlarında, kumun yaşama elverişsiz kıldığı yerler var," diyor. "Bu çöl yerlerinde, bu kumların arasında, bir köpekten küçük ama bir tilkiden büyük karıncalar bulunur. Bunlar hakkında bir fikir, Pers Kralı'nın hayvanat bahçesinde görülen ve av sırasında yakalandıkları bu ülkeden gelen karıncalardan edinilebilir." - Bu karıncalar, Yunanistan'da görülen karıncaların şekline sahiptir ve yeraltında kendilerine bir sığınak yaparlar. Bunu yapmak için, tıpkı sıradan karıncaların yaptığı gibi toprağı yukarı kaldırır ve kaldırılan kum altınla doldurulur. Daha sonra Kızıldiller bu kumu toplamak için çöllere gönderilirler." (Larcher'ın Fransızca çevirisi).

İngiliz gezginin anlatıları Yunan tarihçinin anlatılarıyla karşılaştırıldığında, ikincisinin bir hikâye anlatmadığı görülür. Hatta, bahsettiği karıncaların, ilkinin kumlu, altın zengini dağlarda gördüğü hayvanlardan başkası olmadığı varsayılabilir. Bu örnek, tarihin babasının doğruluğunun bir başka kanıtıdır; uzun zamandır şüpheyle karşılanan, ancak her gün kabul edilen ve gezginlerin keşifleriyle kanıtlanan bir özellik. (Editör)

Kendi yuvalarını kazar. Neredeyse her zaman kendisine çok benzeyen, ancak daha küçük ve daha koyu renkli diğer hayvanlarla birlikte yaşar. Belki de ikincisi, birincisinin yavrularından başka bir şey değildir. Uzaktan tavşan sandığımız birini öldürdük. Ayrıca zıplayıp arka ayakları üzerinde oturuyor.

La mattina del 17 (1) v' era il diaccio presso al nostro accampamento. Una delle pianure che avevamo attraversate , era ricoperta di sale ; un'altra di gran ciottoli. Abbiamo guadata parecchi ruscelli ; tutti i ciottoli , da cui era il loro letto ricoperto , eran di granito verde , e scoprimmo Gortope da lungi. Non si può formarsi un'idea delle numerose greggie di montoni , di capre , e di yak che pascono nella pianura sul dinanzi di questa città ; v'erano per lo meno quaranta mila capi di bestiame, ma pochissimi cavalli. Gortope o Ghertok non consiste che in una riunione di tende fatte di grossolani tessuti di lana nera. Al di sopra di ciascuna sventolavano de' pezzi di panno , e di seta di differenti colori. Queste tende formano varj gruppi , e sono circondate da corde di crine fisse a de' piuli.

17 (1) sabahı, kampımızın yakınında buz vardı. Geçtiğimiz ovalardan biri tuzla kaplıydı; diğeri iri çakıl taşlarıyla kaplıydı. Birkaç dereyi geçtik; yataklarını kaplayan tüm çakıl taşları yeşil granitti ve Gortope'u uzaktan keşfettik. Bu şehrin önündeki ovada otlayan sayısız koyun, keçi ve yak sürüsü hakkında bir fikir edinmek imkânsız; en az kırk bin sığır, ancak çok az at vardı. Gortope veya Gertok, yalnızca kaba siyah yünlü kumaştan yapılmış bir çadır topluluğundan ibaretti. Her çadırın üzerinde farklı renklerde kumaş ve ipek parçaları dalgalanıyordu. Bu çadırlar birkaç grup oluşturuyor ve kazıklara sabitlenmiş at kılı iplerle çevriliydi.

(1) Termom. 39 gr. (3 gr. 11.) 9

[illegible]

Çadılarımızı kurup eşyalarımızı hazırlamıştık ki, deba veya garpan ve vezir tarafından gönderilen bir haberci gelip o gün onları görmemizi istedi ve ertesi gün işlerin halledileceğini söyledi. Böyle bir davet gecikmemize izin vermeyecek kadar acildi; bu nedenle hediyelerimizle vola çıktık. Debanın evi dört ayak yüksekliğinde bir citle çevriliydi; her tarafta

Daba'daki gibi kemik, boynuz ve yün parçalarından oluşan dağlar vardı; önünde tüfekler, yaylar ve okların bir tür muhafız kulübesi gibi istiflendiği küçük bir avluda durduk. Sonra alçak bir yamaçtan geçmek zorunda kaldık ve yaklaşık altı metre uzunluğunda bir odaya girdik. Arkada, halılar ve minderlerle kaplı bir yer sırasının üzerinde, başı açık ve çok kirli sarı bir damask cübbesi giymiş yaşlı bir adam olan deba oturuyordu. Sağında, çok koyu tenli ikinci oğlu ve son vezirin daha açık tenli genç oğlu oturuyordu. Otoriteyi, fizyonomisi kusursuz bir adamı işaret eden deba ile paylaşıyordu; kardeşi çirkindi ve keyifsiz görünüyordu; vezirin hoş bir görünüşü ve Moğol hatları vardı. Gençlerin karşısına bizim için minderler yerleştirilmişti; bizimkiler ve debanın maiyeti alt tarafta oturuyordu. Bir tercüman aracılığıyla genellikle nerede oturduğumuzu ve yanımızda hangi eşyaları getirdiğimizi sordular; debaya kabaca bir envanterini verdim, o da inceledikten sonra vezire ilette. Hem Daba debasının tasvirlerinin hem de hediyelerimizin ağırlığının, gürkali veya frengui olduğumuz fikrini sildiğini görmek tatmin ediciydi.

La sala d' udienza era costrutta di zolle di terra ; piatto era il tetto e formato da' rami ricoperti di erba , nel mezzo eravi un buco per lasciarvi passare la luce ed il fumo.. Le pareti erano tappezzate di giallo sporco. Il visir aveva a canto due cani. Dinanzi al deba stava una picciola tavola su cui si vedeva una scatola ripiena di farina d'orzo , un vaso di piombo , simile ad una scatola da tè ; erano queste una sputacchiera , ed una picciola tazza di diaspro verde ; un ragazzino vi versava di spesso del tè che mi sembrava freddo. È noto che gli orientali affibbiano ai vasi di diaspro la proprietà di fendersi se vi si versa un liquore avvelenato.

Seyirci salonu çimden yapılmıştı; çatısı düz ve otlarla kaplı dallardan oluşuyordu, ortasında ışık ve dumanın içeri girmesi için bir delik vardı. Duvarlar kirli sarı duvar kağıdıyla kaplıydı. Vezirin yanında iki köpeği vardı. Debanın önünde, üzerinde arpa unu dolu bir kutunun, çay bardağına benzeyen kurşun bir kabın görülebildiği küçük bir masa duruyordu; bunlar bir tükürük hokkası ve yeşil yeşimden yapılmış küçük bir fincandı; küçük bir çocuk sık sık içine çay doldururdu, bana soğuk gelirdi. Doğuluların yeşim kaplarına, içlerine zehirli bir içki döküldüğünde çatlama özelliği attettiği iyi bilinir.

In un angolo sulla diritta del deba , dei cortinaggi di tela di cotone formavano una specie di gabinetto , in cui vi stava un lume acceso. Siccome il deba accendeva la sua pipa , ad un picciolo scaldavivande che stava a terra , supposti ch'egli fosse adoratore del sole e del fuoco , e mi risovviene che , durante il viaggio , gli abitanti di questo paese che ci accompagnavano intuonavano degl' inni alla prima apparizione dell' astro del giorno.

Debanın sağındaki bir köşede, içinde yanan bir lambanın bulunduğu, pamuklu kanvas perdeler bir tür dolap oluşturuyordu. Deba piposunu yerdeki küçük bir tencereden yaktığı için, güneşe ve ateşe tapan biri olduğunu varsaydım. Yolculuk sırasında bize eşlik eden bu köyün sakinlerinin, günün yıldızının ilk belirışinde ilahiler söylediğini hatırlıyorum.

Il deba avea dintorno al collo una collana , i cui grani andavano diminuendo verso le sue estremità. Il più grosso nel centro avea un pollice e mezzo di lunghezza ; erano questi grani d' una sostanza nera , simile alla gomma elastica , e con un solco in giro molto profondo ; al centro v'era appesa un picciola scatoletta ovale , d'oro , con una picciola turchese nel mezzo del coperchio ; gli pendeva da ambe le orecchie una gran perla fra due file di turchesi incastrate nell' oro. La capigliatura dei tre personaggi era divisa in tre trecce chiuse vicino al

capo da un ornamento circolare d'oro , più grande d' uno scudo , di sei linee di grossezza , e contornato d'un lavoro in filigrana , arrechito di turchesi. Questo gioiello , veramente elegante , unito al fodero del loro pugnale , e lo stucchio del ferro per pulire le loro pipe , erano i soli oggetti , che annunciassero realmente del gusto , in tutto ciò che formava l'ornamento di questi distinti personaggi di quel paese.

Deba'nın boynunda, boncukları uçlara doğru küçülen bir kolye vardı. Ortadaki en büyüğü bir buçuk inç uzunluğundaydı; bu boncuklar elastik kauçuğa benzer siyah bir maddeden yapılmıştı ve etraflarında çok derin bir oluk vardı. Ortada, kapağının ortasında küçük bir turkuaz bulunan küçük, oval bir altın kutu asılıydı. Her bir kulaktan, altına yerleştirilmiş iki sıra turkuaz arasında büyük bir inci sarkıyordu. Üç şahsın saçları üç örgüye ayrılmış, başlarına yakın bir yerde, bir kalkandan daha büyük, altı çizgi kalınlığında dairesel bir altın süsle kapatılmış ve turkuazlarla zenginleştirilmiş telkari işlemeyle çevriliydi. Gerçekten zarif olan bu mücevher, hançerlerinin kını ve pipolarını temizlemek için kullanılan demir macunuyla birlikte, o ülkenin bu seçkin şahsiyetlerinin süsünü oluşturan her şeyde zevki gerçekten yansıtan tek nesnelerdi.

I pastori cominciano adesso a tosare le pecore e le capre loro. I mercatanti di Djuar e di Baschar comperano la lana delle pecore , con cui fabbricano de' panni stretti , e delle coperte.

Çobanlar artık koyun ve keçilerini kırmaya başlıyor. Djuar ve Beşar'daki tüccarlar koyun yünü satın alıyor ve bunlarla dar kumaşlar ve battaniyeler yapıyorlar.

I ladaki incettano da tutte le parti la lana pegli scialli : ne ho comperata una picciola quantità , e mi sono studiato di persuadere il deba che all' avvenire avrà vantaggio maggiore a trattare co' nostri agenti , che coi ladaki. Questi hanno delle capre , che somministrano la lana degli scialli , ma non in quantità sufficiente per tenere fornito il mercato di Cascemiria ; fors' essi saranno disposti ad avere greggie più numerose , qualora si possa far deviare dalla strada ordinaria una parte della lana che fornisce l' Undès. I loro sforzi non otterrebbero non pertanto un grandioso successo , poichè il freddo non è tanto rigoroso nelle vicinanze di Ladak , che lo è all'est di questa città , ove le montagne sono più alte e sempre ricoperte di Leve.

Ladakhlılar şalları için her taraftan yün stokluyorlar. Az miktarda satın aldım ve debayı, gelecekte acentelerimizle iş yaparken Ladakhlılarla olduğundan daha avantajlı olacağına ikna etmeye çalıştım. İkincilerin şallar için yün sağlayan keçileri var, ancak bu miktar Kaşmir pazarını beslemeye yetmiyor; belki de Undes'in tedarik ettiği yünün bir kısmı normal rotadan yönlendirilebilirse daha büyük sürüler almaya razı olurlar. Ancak çabaları pek başarılı olmayacaktır, çünkü soğuk Ladakh civarında, dağların daha yüksek ve her zaman Leve ile kaplı olduğu şehrin doğusundaki kadar şiddetli değildir.

Il 21 , il deba , ed il visir ci fecero il loro presente , che consisteva in due gran vasi ripieni di riso , l'uno ordinario , l'altro fino , tre pani di burro , in otri racchiuso , e otto montoni. Il burre era rancido , ciò che in questo paese non ne scema minimamente il valore. Il deba ed il vizir esaminarono con molta attenzione il contenuto della picciola mia cassetta de medicinali , non che gli istromenti di chirurgia , e mangiarono con piacere alcuni pezzi di zucchero su cui versai qualche goccia d'olio di menta.

21'inde, deba ve vezir bize hediyelerini sundular. Hediye, biri normal, diğeri ince pirinçle dolu iki büyük kavanoz, tulumlara sarılmış üç kalıp tereyağı ve sekiz koyundan oluşuyordu. Tereyağı bayattı ve bu, bu ülkede değerini hiç azaltmıyor. Deba ve vezir, küçük ilaç dolabımın içindekileri ve cerrahi aletleri büyük bir dikkatle incelediler ve üzerine birkaç damla nane yağı döktüğüm şeker parçalarını afiyetle yediler.

Il di appresso dietro un invito del deba che mi chiedeva all'istante , mi recai a ritrovarlo. Mi propose di fare una nuova riduzione del prezzo delle valute , colle quali io aveva anticipato il valore della lana. V'era della furberia dal suo canto , poichè dopo avere riconosciuta la bontà del titolo dei nostri ruppi , e dopo averli anche pesati, ne aveva egli stesso fissato il prezzo. Nullameno ho ceduto su d' una differenza di venticinque ruppi in suo vantaggio; ma ho insistito sulla esecuzione del contratto , e mi sono rimesso sul suo onore. Durante la nostra disputa , il giovane visir avea l'aria confusa sulla furberia del deba , e tenendo sempre basso il capo, gli parlò più volte sotto vooe. Il deba , contento d'aver guadagnato qualche cosa , mi disse , che per lo passato la lana degli scialli non era giammai stata venduta che ai commercianti di Ladak ; che un'ordine governativo minacciava della pena capitale , chiunque ne venderebbe ad altre persone; ma che in considerazione dell' essere noi venuti da sì lontani paesi , dell' essere persone raccomandabili , e dall' essere egli contento della nostra condotta , erasi dipartito dalla regola generale , e ci aveva trattati sullo stesso piede dei Ladaki. Aggiunse che dorinanzi godremmo delle medesime condizioni, e che non ammetterebbe giammai una terza persona in concorrenza per l'acquisto della lana. Gli feci sentire quanto gradevole mi fosse la sua promessa , e lo pregai di darmi la lista degli oggetti che desidererebbe di far venire dall' Indostan , poichè gli Europei vi invierebbero molte cose altrettanto belle , che utili. Mi rispose che una spada , e delle grandi perle del colore di rosa , ben eguali , senza macchie, e senz' irregolarità , gli farebbero il più gran piacere. Mi fece vedere il disegno di una di siffatte perle che egli valutava quattrocento ruppi , e che ne valerebbe due mila.

Ertesi gün, hemen beni yanına çağırın debanın ricası üzerine yanına gittim. Yünün bedelini peşin ödediğim paraların fiyatında daha fazla indirim yapmayı teklif etti. Biraz kurnazlık etmiş olmalı, çünkü firfırlarımızın kalitesini fark ettikten ve hatta tarttıktan sonra, fiyatı kendisi belirlemişti. Yine de, yirmi beş firfırlık bir farkla ona razı oldum; ama sözleşmenin imzalanmasında ısrarcı oldum ve onuruna meydan okudum. Tartışmamız sırasında genç vezir, debanın kurnazlığı karşısında şaşkına dönmüş gibiydi ve sürekli başını eğerek, birkaç kez fısıldayarak onunla konuştu. Deba, bir şeyler kazandığı için mutlu bir şekilde, geçmişte şallar için kullanılan yünün yalnızca Ladak tüccarlarına satıldığını; bir hükümet emriyle, bunu başkalarına satan herkesin idam cezasıyla tehdit edildiğini; Ancak uzak ülkelerden geldiğimizi, tavsiye edilebilir insanlar olduğumuzu ve davranışlarımızdan memnun olduğumu göz önünde bulundurarak genel kuraldan sapmış ve bize Ladaklılar ile aynı seviyede davranmıştı. Gelecekte de aynı koşullardan yararlanacağımızı ve yün satın almak için üçüncü bir tarafın rekabet etmesine asla izin vermeyeceğini ekledi. Sözünün bana ne kadar uygun olduğunu kendisine ilettim ve Avrupalıların oraya hem güzel hem de kullanışlı birçok şey gönderecekleri için Hindistan'dan getirmesini istediği nesnelerin bir listesini vermesini istedim. Bir kılıç ve lekesiz, kusursuz, birbirine çok benzeyen birkaç büyük gül rengi incinin ona büyük bir zevk vereceğini söyledi. Bana bu incilerden birinin çizimini gösterdi; dört yüz rupiye değer biçmişti ve değeri iki bin rupi olacaktı.

Terminati i nostri affari di commercio , mi disse ch'ei non poteva permetterci d'andare da Gortope al Manasarovar che per la strada ordinaria , nè di rimanere nelle vicinanze del lago più di uno o due giorni, che da quivi noi andremmo a Gangri , quindi a Kienlang , onde prendere la nostra lana dopo di che ritorneremmo a Daba , e rientreremmo nel territorio dei gorkali dalla gola di Niti. Risposi che eravamo , per quanto era in nostro potere , pronti ad obbedire agli ordini suoi ; ma che avevamo avuto il disegno, nel corso del nostro pellegrinaggio di visitare Djualamethi , e che la strada di Niti , ci farebbe fare un giro , di cui le nostre finanze non poteano sopportare le spese. Egli rispose che le teste dei sehana , che s'erano resi nostri garanti , risponderebbero qualora abbandonassimo il paese per uno stradale diverso. Ebbi bel fargli tutte le immaginabili rappresentazioni; egli rimase inflessibile. Vi perderebbe il capo egli stesso, mi diss'egli , qualora acconsentisse al nostro ritorno da un'altro stradale , aggiugnendo ch' ei riponeva altrettanto pregio alla nostra vita che alla sua, ma che la cosa era senza rimedio. Il contrattempo era non meno spiacevole che innatteso; poichè ci ritrovavamo nell' alternativa o d'esporsi ad essere arrestati dai gorkali , o di perdere il vantaggio dell' amicizia che avevamo stretta col governatore dell' Undès.

İşimiz bitince, Gortope'den Manasarovar'a normal yoldan gitmemize izin veremeyeceğini, göl çevresinde bir iki günden fazla kalmamıza izin vermeyeceğini; oradan Gangri'ye, oradan da yünümüzü almak için Kienlang'a gideceğimizi, ardından Daba'ya dönüp Niti geçidinden Gorkali ülkesine tekrar gireceğimizi söyledi. Elimizden geldiğince emirlerine uymaya hazır olduğumuzu; ancak hac yolculuğumuz sırasında Djualamethi'yi ziyaret etmeyi planladığımızı ve Niti yolunun bizi mali kaynaklarımızın karşılayamayacağı bir dolambaçlı yoldan götürüleceğini söyledim. Ülkeyi farklı bir yoldan terk edersek, kefilimiz olan Sehana liderlerinin sorumlu olacağını söyledi. Ona akla gelebilecek her türlü öneriyi sundum; ama o kararlılığını korudu. Başka bir yoldan dönmemize izin verirse, kendisi de aklını kaybedeceğini söyledi; ayrıca hayatlarımıza kendi hayatı kadar değer verdiğini, ancak meselenin telafisi mümkün olmadığını ekledi. Bu aksilik beklenmedik olduğu kadar tatsızdı da; çünkü ya Gorkaliler tarafından tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktık ya da Undès valisi ile kurduğumuz dostluğun avantajını kaybedecektik.

Di ritorno alla nostra tenda , raccontai ciò ch'era avvenuto. Amer-Singh mi disse che i martchas essendo i nostri garanti a Gortope , risponderebbero del nostro passaggio per la strada di Baschar. Questo luogo è a venti giornate dalla strada di Ladak , e a sei da Bokhara. Ci spiegò i mezzi per giugnervi senza alcun ostacolo. Eravamo molto imbarazzati , poichè non volevamo fornire al governatore di Gortope , plausibili pretesti di rinunciare all'avvenire ad ogni legame con noi , sotto pretesto di avere disobbedito a' suoi ordini , di uscire dal paese per la via di Niti.

Çadırımıza döndüğümde olanları anlattım. Amer-Singh, Gortope'deki garantörlerimiz olan marçaların, Başar yolundan geçişimizden sorumlu olacaklarını söyledi. Burası Ladak yolundan yirmi günlük, Buhara'dan ise altı günlük bir yolculuk mesafesinde. Bize hiçbir engel olmadan oraya nasıl ulaşabileceğimizi anlattı. Gortope valisine, Niti yoluyla ülkeyi terk etme emrine uymadığımız gerekçesiyle gelecekte bizimle tüm bağlarımızı koparması için makul bir bahane vermek istemediğimizden çok mahcup olduk.

Il sig. Hearsay si recò a ritrovare un Cascemiriano , il quale pochi giorni prima ci aveva fatto dire d'essere pronto a far la compera delle nostre mercanzie , qualora il deba non si accomodasse con noi. Era questi il vekil o agente del raja di Ladak incaricato dell' acquisto e

della vendita della lana. Ecco gli schiarimenti , che il sig. Hearsay ha potuto ritrarre dalla conversazione di questo Cascimiriano. Il raja compera annualmente per due o tre laks de' ruppi di lana. La maggior parte è rivenduta al mercatanti di Cascemiria che aspettano il ritorno del vekil , e pagano con denaro contante. I mercatanti d' Amretsir prendono il rimanente. Le collane di corallo si vendono bene a dak; altre volte venivan portate in questi paesi da Dehli , e da Benarès, quantunque estremamente care , e si rivendevano con grande profitto. Da tre anni a questa volta il prezzo loro è di molto ribassato per la gran quantità, venuta da Yarkend. Vi è stata portata dagli Urons (i Russi) , che da lungo tempo commerciano con questo paese , e che , negli ultimi tre anni , hanno fatti per mezzo degli agenti loro , molti affari colla Cascemiria Non sono per anco venuti a Ladak ; ma il deba di Daba ci accertò esserne giunte a Gortope , delle carovane di cinque a seicento a cavallo. Se vero fia questo rapporto , avranno presaun altra strada che quella di Yarkend.

Bay Hearsay, birkaç gün önce bize, deba bizimle aynı fikirde olmazsa mallarımızı satın almaya hazır olduğunu bildiren bir Kaşmirciyle görüşmeye gitti. Bu adam, Ladak Raja'sının yün alım satımından sorumlu vekil'i, yani temsilcisiydi. Bay Hearsay'in bu Kaşmirciyle yaptığı sohbetten edindiği bilgiler şunlardır: Raja, yılda iki veya üç lak karşılığında yün demetleri satın alır. Büyük bir kısmı, vekil'in dönüşünü bekleyen ve nakit ödeme yapan Kaşmir tüccarlarına satılır. Geri kalanını Amretsir tüccarları alır. Mercan kolyeler dak'ta iyi satılır; diğer zamanlarda bu ülkelere Delhi ve Benares'ten getirilirdi, ancak son derece pahalıydılar ve büyük bir kârla yeniden satılırlardı. Üç yıldır, Yarkend'den gelen büyük miktar nedeniyle fiyatları büyük ölçüde düştü. Uzun süredir bu ülkeyle ticaret yapan ve son üç yıldır acenteleri aracılığıyla Kaşmir ile yoğun iş yapan Huronlar (Ruslar) tarafından buraya getirildi. Henüz Ladak'a gelmediler; ancak Daba Debası, beş ila altı yüz atlıdan oluşan kervanların Gortop'a ulaştığını doğruladı. Eğer bu haber doğruysa, Yarkend'den farklı bir yol izlemiş olmalılar.

I cavalli di Ladak sono di molto più grandi di quelli dell' Undès; i migliori sono quelli di Yarkend , che è a trenta giornate dalla strada di Ladak. Bokhara è a trenta giornate da Yarkend. Ladak a sessanta cos , o dieci giornate da Gortope , alla stessa distanzadi Cascemiria , ed a venticinque da Amretsir. In tal guisa si potrebbe andare da questa città a Bokhara in settanta giorni , cioè ; da Amretsir a Ladak , in venticinque ; da Ladak a Yarkend , in trenta ; da Yarkend a Bokhara , in quindici ; cid che tornerebbe molto più corto che l'andarvi per il Cabul. Si sta per due giorni senza vedere una sorgente d'acqua , e trenta senza scontrare la menoma traccia d' abitanti , ma la strada non pertanto è sicura. Il tempo migliore per intraprendere questo viaggio fra Amretsir e Ladak , è la stagione dei caldi o quella delle piogge. La prima conviene di più per andare a Ladak ; la seconda per far ritorno.

Ladak'ın atları, Undes'in atlarından çok daha büyüktür; en iyileri, Ladak'tan otuz günlük bir yolculukla ulaşılan Yarkend'in atlarıdır. Buhara, Yarkend'den otuz günlük bir yolculukla ulaşılabilir. Ladak, Gortop'tan altmış cos, yani on günlük bir yolculukla, Kaşmir ile aynı mesafede ve Amretsir'den yirmi beş gün uzaklıktadır. Bu şekilde, bu şehirden Buhara'ya yetmiş günde gidilebilir; yani Amretsir'den Ladak'a yirmi beş günde; Ladak'tan Yarkend'e otuz günde; Yarkend'den Buhara'ya on beş günde; ki bu da Kabil'den gitmekten çok daha kısa olacaktır. İki gün su kaynağı görmeden, otuz gün de en ufak bir yerleşim izine rastlamadan geçilebilir, ancak yol yine de güvenlidir. Amretsir ve Ladakh arasındaki bu yolculuğu yapmak için en iyi zaman, sıcak veya yağmurlu mevsimdir. İlki, Ladakh'a gitmek için, ikincisi ise geri dönmek için daha uygundur.

Mi recai nella sera a far visita al Cascemiriano , e gli recai una piccola bottiglia d'essenza di menta , ed un'altra d'alcali volatile caustico. Mi ricevette co' più gran riguardi , parlò con magnifici termici del rispetto che si aveva in occidente pe' medici , e del piacere che aveva in vederci , increscendogli che la nostra conoscenza non avesse avuto luogo qualche giorno prima. Mi pose dinanzi dello zucchero candito , e dello zafferano. Cercai d'avere maggiori nozioni sul conto de' Russi , ma non ho potuto sapere di più di quanto si vide più sopra, eccetto che ne erano venuti taluni nella Cascemiria. Da quanto egli ci disse, veggio che i Cascemiriani non hanno la facoltà di recarsi loro stessi a fare gli acquisti delle lane nell' Undès . La migliore qualità viene dai dintorni d' Uprang-Kote vicino al Manasarovar. Mi diede dettagliati schiarimenti sul prezzo delle differenti qualità , e chiuse coll' attestare il vivo suo desiderio d'aprire un commercio diretto coll' Indostan. Egli aveva una certa quantità di scialli da vendere. Parecchi de' suoi compatriotti , che non erano venuti con esso , ne aveano alcuni d'un grande valore.

Akşam Keşmirliyi ziyarete gittim ve ona küçük bir şişe nane esansı ve bir şişe de yakıcı uçucu alkali getirdim. Beni büyük bir saygıyla karşıladı, Batı'da doktorlara duyulan saygıdan ve bizi görmekten duyduğu memnuniyetten muhteşem bir tonla bahsetti; birkaç gün önce tanışmamış olmamıza üzüldüğünü belirtti. Önüme biraz şekerlenmiş şeker ve safran koydu. Ruslar hakkında daha fazla bilgi edinmeye çalıştım, ancak yukarıda görülenlerden fazlasını öğrenemedim; sadece bazılarının Keşmir'e geldiğini öğrendim. Anlattıklarından, Keşmirlilerin kendi başlarına Undes'e yün satın almalarına izin verilmediğini anlıyorum. En kaliteli yünler Manasarovar yakınlarındaki Uprang-Kote civarından geliyor. Bana farklı kalitelerin fiyatları hakkında ayrıntılı bilgi verdi ve Hindustan ile doğrudan ticaret yapma konusundaki samimi arzusunu dile getirerek konuşmasını bitirdi. Satmak için belli miktarda şalları vardı. Kendisiyle gelmeyen birkaç vatandaşının da çok değerli yünleri vardı.

Ci siamo di poi recati ad accomiatarci dal deba e quindi dal visir , il quale ci ha ricevuti con molta cordialità. Ci disse che fra non molto si recherebbe a stabilirsi a Lassa. Il suo alloggio era disposto meglio di quello del deba. Vi si scorgevano molti cofani, e , in un angolo , alla diritta , una statua di bronzo , su di un picciolo rialzo con de' gradini ; una lampada ardeva dinanzi alla statua ; bacili di legno pieni di varie specie di grani , eranvi posti dinanzi. Sull'ultimo gradino v' erano varj bicchieri di vetro d'un grossolano lavoro rovesciati , che credo fossero di fabbrica russa.

Sonra debaya ve ardından vezire veda etmeye gittik. Vezir bizi çok sıcak karşıladı. Yakında Lassa'ya taşınacağını söyledi. Kalacağı yer debanınkinden daha iyi düzenlenmişti. Görülecek çok sayıda sandık vardı ve bir köşede, sağda, basamaklı küçük, yükseltilmiş bir platform üzerinde bronz bir put <<heykel>> vardı; heykelin önünde bir kandil yanıyordu; önüne çeşitli tahıllarla dolu tahta leğenler yerleştirilmişti. En alt basamakta, ters çevrilmiş, kabaca işlenmiş birkaç cam kadeh vardı; bunların Rus yapımı olduğuna inanıyorum.

Il visir ci mostrò il ritratto dell' ultimo lama eseguito in seta. Il viso ed i tratti di questo personaggio aveano piuttosto della donna, che dell' uomo. Questo però è quello che annotai in quasi tutti i ritratti dei lama. Non è a sorprendersi che involati a loro parenti sin dalla più tenera età , allevati , e costretti a sormontare ogni specie di passione per le donne , ritenuti in una specie di perpetua prigionia , e bene nutriti ; non è a sorprendersi, dico , che i tratti del dalai-lama ritengano poche tracce

del carattere virile, e che tutti i contorni del suo corpo contraggano qualche cosa di quella mollezza , che scomparire di certo farebbe l'abitudine degli esercizi atti al sesso mascolino.

Vezir bize son Lama'nın ipek portresini gösterdi. Bu modelin yüzü ve hatları erkeksi olmaktan çok kadınsıydı. Ancak, neredeyse tüm Lama portrelerinde bunu fark ettim. Çok küçük yaşlardan itibaren akrabalarından çalınmış, büyütülmüş ve kadınlara karşı her türlü tutkunun üstesinden gelmeye zorlanmış, bir tür sürekli hapisanede tutulmuş ve iyi beslenmiş olmaları şaşırtıcı değil; Dalai Lama'nın yüz hatlarının erkeksi bir karakterden çok az iz taşıması ve vücudunun her hattının, erkek cinsiyetine uygun egzersiz alışkanlığının kesinlikle yok edeceği o yumuşaklıktan bir parça taşıması da şaşırtıcı değil.

Durante il nostro soggiorno a Gortope, vidimo, presso della nostra tenda , due uomini che stavano travagliando a riffondere della vecchia earta , fatta colla corteccia del rusco , e su cui era anco stato scritto. Alcune grandi pietre piatte , erano state collocate , presso alle rive del fiume , delle cui acque se n'era fatta passare una gran parte , separandola dal rimanente con delle zolle di terra poco alte. V'erano sull' erba due telaj di legno , ricoperti da un lato di panno fino, ed aperti dall'altro. S' incomincia dall' inzuppare nell' acqua la vecchia carta , quindi si batte con una pietra rotonda sulla pietra piatta , sino a che sia ridotta in polpa. Si pone poscia uno de telaj sopra del fiume , fra le zolle di terra , e la sponda , si getta la polpa in un mastello con dell' acqua, e la si mescola sino a che sia ridotta in pasta. Se le versa sul panno del telajo , che il peso fa profundare nel fiume per due o tre pollici ; l'acqua penetra attraverso del panno , ed immischiandosi colla pasta , la discioglie. Si tolgono le sporcizie , che nuotano al di sopra e si va colla mano rimescendo la pasta fino a tanto che sia sufficientemente chiara. In allora si diminuisce la corrente dell'acqua ; l'operajo esamina se il panno è da per tutto ricoperto di pasta egualmente, ed ha curadi ripartirla come conviene onde non sia più spessa in un sito che nol sia nell' altro. La faccenda ridotta a tal punto , si toglie leggermente dall'acqua il telajo , e se lo ripone dolcemente a terra perchè vi sgoccioli l'acqua ; quando la pasta non resta che umida soltanto , si solleva gradatamente il telajo , e quando è quasi asciutta se lo pone diritto in piedi ; e finalmente il foglio di carta pervenuto al grado di necessaria consistenza, viene colla manostaecato dal di sopra del panno. Siffatta carta , è d' uopo convenire , è molto meno compatta ed eguale , di quella che si fabbrica nell' Indostan .

Gortope'da kaldığımız süre boyunca, çadırımızın yakınında, kasap kabuğundan yapılmış ve üzerine yazı da yazılmış eski bir kağıdı yeniden sulamakla meşgul iki adam gördük. Nehrin kıyısına birkaç büyük, düz taş yerleştirilmiş ve suyun büyük bir kısmı çekilmiş, geri kalanından alçak toprak parçalarıyla ayrılmıştı. Çimenlerin üzerinde, bir tarafı ince bir bezle kaplı, diğer tarafı açık iki ahşap çerçeve vardı. Eski kağıt suya batırılır, ardından yuvarlak bir taşla düz taş üzerinde hamur haline gelene kadar dövülür. Çerçevelerden biri nehrin yukarısına, toprak parçalarıyla kıyı arasına yerleştirilir, hamur bir su leğenine atılır ve macun haline gelene kadar karıştırılır. Su, tezgahın bezine dökülür ve ağırlığın nehre beş-altı santim kadar batmasına neden olmasıyla kumaş nehre batar; su bezden geçerek macunla karışarak onu çözer. Üstte biriken kirler temizlenir ve macun yeterince berraklaşana kadar elle karıştırılır. Ardından su akışı azaltılır; işçi, bezin her yerinin macunla eşit şekilde kaplanıp kaplanmadığını kontrol eder ve bir yerde diğerinden daha kalın olmaması için düzgün bir şekilde dağıtmaya özen gösterir. Malzeme bu noktaya kadar indiğinde, tezgah yavaşça sudan kaldırılır ve suyun damlayabilmesi için yavaşça yere bırakılır; macun sadece nemli kaldığında tezgah kademeli olarak kaldırılır ve neredeyse kurduğunda dik konuma getirilir;

ve son olarak, gerekli kıvama ulaşan kağıt, bezin üzerinden elle kaldırılır. Bu kağıdın, Hindistan'da üretilen kağıttan çok daha az yoğun ve düzgün olduğu kabul edilmelidir.

Un giorno abbiamo veduti giugnere presso di noi tre musici di Ladak , l'uno de' quali suonava l'oboè , l'altro batteva il tamburo, ed il terzo cantava e danzava. Le arie somigliavano a quelle degli Scozzesi , e il suono dell'oboè s' accostava singolarmente a quello della piva ; quest' istromento ha otto buchi per le dita , ed uno pel pollice , due linguette , ed un tubo di metallo con una gran tromba concava in alto , e convessa al basso , su cui è collocata la linguetta. Questi due pezzi sono insieme annodati , con un cordone lungo due pollici , onde si possa cangiarli all' istante. Questi musici ci fecero regalo d' un' aria che rassomigliava assai alla sinfonia dell' opera inglese d' Oscar, e Malvina ; cantarono poscia senza accompagnamento , e continuarono in siffatta guisa alternando.

Bir gün Ladak'tan bize gelen üç müzisyen gördük; biri obua çalıyor, diğeri davul çalıyor ve üçüncüsü şarkı söyleyip dans ediyordu. Ezgiler İskoç ezgilerine benziyordu ve obuanın sesi gaydanın sesine son derece benziyordu. Bu çalgının parmaklar için sekiz, başparmak için bir deliği, iki dili ve dilin yerleştirildiği, üst kısmı içbükey, alt kısmı dışbükey büyük bir trompetin bulunduğu metal bir borusu vardı. Bu iki parça, anında değiştirilebilmeleri için beş santim uzunluğunda bir iple birbirine bağlanmıştı. Bu müzisyenler bize, İngiliz operası Oscar ve Malvina'nın senfonisine çok benzeyen bir ezgi sundular; ardından eşiksiz şarkı söylediler ve bu şekilde dönüşümlü olarak söylemeye devam ettiler.

La notte ha gelato , e siamo partiți il 23 (1). Scontrammo altri mucchi di pietre ; sulle pietre della parte superiore erano incisi de' caratteri , che mi parvero differire da quelli che s'usano , e che credo , non sieno impiegati , che in ciò che concerne la religione. La vallata si è ristretta ; le montagne da cui è cinta , sono ricoperte di neve. Ci siamo accampati vicino ad un gruppo di tende , e ad una gran gregge di yaks e di montoni i più belli , che m'avessi per anco veduti ; ciò , che mi fece piacere , poichè erasi da di là ch'io doveva prendere gli animali , che il garpan venduti mi aveva. Mi recava quindi a far scelta di vari yaks femmine , come pure dei yaks novelli , e dei capretti , che non erano tanto belli , che iyaks e i montoni. I guardiani pretesero di non aver l'ordine di permettermi la scelta nella greggia , aggiugnendo che avrebbero chieste istruzioni su questo punto. M' avidi troppo tardi ch'erano tutti ubbriachi.

Gece dondurucu soğuktaydı ve 23'ünde (1) yola çıktık. Başka taş yığınlarıyla karşılaştık; üst kısımdaki taşların üzerine kazınmış karakterler vardı; bunlar bana şu anda kullanılanlardan farklı göründü ve bunların yalnızca dinle ilgili konularda kullanıldığına inanıyorum. Vadi daralmıştı; onu çevreleyen dağlar karla kaplıydı. Bir grup çadırın ve şimdiye kadar gördüğüm en güzel yak ve koyun sürüsünün yakınında kamp kurduk; bu beni memnun etti, çünkü garpan'ın bana sattığı hayvanları oradan alacaktım. Daha sonra çeşitli dişi yaklar, birkaç genç yak ve yaklar ve koyunlar kadar güzel olmayan birkaç oğlak arasından seçim yapmaya gittim. Çobanlar, sürüden seçim yapmama izin vermeleri için bir emirleri olmadığını iddia ettiler ve bu konuda talimat isteyeceklerini eklediler. Çok geç fark ettim ki hepsi sarhoştü.

La mattina del giorno susseguente 24 (2), incaricai il pandi , il sircar (intendente) e l'interprete di recarsi a Gortope per esporre al deba ed al visir la condotta de'guardiani , e rappresentare che i nostri condottieri a cavallo, che ci avean dati di scorta , detto aveano , che non avendo ricevuto che quattro giorni di paga, ci fareb ero marciare giorno e notte.

Ertesi günün sabahı, 24 (2), pandi, sircar (müdür) ve tercümana Gortope'a gidip debaya ve vezire muhafızların davranışlarını açıklamalarını ve bize refakat eden atlıların, sadece dört günlük ücret aldıkları için bizi gece gündüz yürüteceklerini söylediklerini bildirmelerini emrettim. Kararımı daha yeni vermiştim ki, debadan bir mesaj aldıklarını söylediler; bana, el koyabileceğim her hayvanı belirten bir not göndereceğini ve eğer bu bana uymazsa, satın aldığı tüm eşyaları geri almakta özgür olacağını yazmıştı. Katiplerime, seçme hakkına sahip olmak için daha yüksek bir fiyat teklif etmelerini, ancak debanın bize sunacağı sığır başlarını almaktansa asıl sözleşmeyi feshetmelerini emrettim. Akşam sekiz dişi yak ve dördü erkek sekiz genç yakla geri döndüler.

25 e 26 (1). La strada che seguiamo presentemente , è molto frequentata. Abbiamo incontrati molti mercatanti di Baschar , e di Djuari che conducevano capre, montoni , eyaks carichi di merci. Si dirigono verso Gortope. I cangiamenti di temperatura sono subitanei. La sera le montagne erano nette, e la mattina vi si vedeva la neve. È caduta della pioggia ; ed avemmo alternativamente il sole , un tempo nuvoloso , il fulmine , ed il vento.

27 (1) . Da due giorni seguivamo sempre le sponde d'un fiume che va a congiungersi con quello di Gortope; questo fiume è sinuosissimo, e noi lo abbiamo guadato due volte. Era profondo tre piedi , largo più di duecento , e rapidissimo il corso. I condottieri rifiutarono di far passare i loro cavalli onde transitare dall' una all' altra riva gli ouniyas ch' erano rimasti con noi per condurre le capre ed i montoni attraverso del fiume. Allora si guidarono al fiume i yaks che nuotarono contro la corrente ; alcuni ouniyas s'attaccarono alla coda di questi animali , ed in tal guisa passarono facilmente ; altri più timidi preferirono ritirarsi in una capanna , ove vennero ricoverati. Il vento era freddissimo , e la pioggia cadeva a torrenti. Diedi agli Indous dello zucchero imbevuto d' alcune goccioline di essenza di menta , ed un bicchiere d' acquavita ai Mosulmani , raccomandando loro di correre, e di non accostarsi al

fuoco , fino a che non fossero riscaldati , una tal precauzione ha salvate dagli effetti del freddo e dell' umidità tutte le persone , che v'erano state esposte.

27 (1) . İki gündür Gortope Nehri'ne katılan bir nehrin kıyılarını takip ediyorduk; bu nehir çok kıvrımlıydı ve iki kez sığ sulardan geçtik. Derinliği üç fit, genişliği iki yüz fitten fazlaydı ve akışı çok hızlıydı. Liderler, bizimle kalan ouniyaların keçileri ve koyunları nehrin karşısına geçirmek için bir kıyıdan diğerine geçebilmeleri amacıyla atlarının geçmesine izin vermediler. Bunun üzerine yakları akıntıya karşı yüzen nehre götürdüler; bazı ouniyalar bu hayvanların kuyruklarına tutunarak kolayca karşıya geçtiler; daha ürkek olanlar ise kendilerine barınak verilen bir kulübeye çekilmeyi tercih ettiler. Rüzgâr çok soğuktu ve yağmur sağanak halinde yağıyordu. İndus'a birkaç damla nane esansına batırılmış biraz şeker ve Müslümanlara bir bardak brendi verdim, kaçmalarını ve ısınana kadar ateşe yaklaşmamalarını tavsiye ettim; Bu tedbir, soğuk ve nemin etkisine maruz kalan herkesi kurtardı.

[illegible]

(2) Termom. 39. (3. 11.)

(2) Termometre 39. (3. 11.)

[illegible]

28 (1). La pioggia avea gonfiato il fiume ; fu d'uopo attendere che avesse ribassato abbastanza , onde gli uomini e le capre ch' erano rimasti sull' altra riva avessero potuto guardarlo. Le montagne che vediamo presentemente hanno quell'apparenza rossiccia , che indica la presenza dell'oro ; offrono poco verde , ma hanno nullameno un'aspetto pittoresco ; havvene talune , che sono ricoperte di neve. Anche oggidì abbiamo scontrati de' mucchi di pietre con delle iscrizioni , o sormontate da picche con de' cenci. Abbiamo attraversati due piecioli ruscelli , e due volte guadato un ramo del Setledj , ciò che feci contro voglia , poichè il freddo era eccessivo , ed io era assai debole. La sera del dì 20 (1) siamo giunti a Maiscar ; il tempo da due giorni era stato sempre procelloso ; il fulmine , il vento , la grandine , la pioggia non avevano quasi mai cessato : eravamo spossati . ed estenuati dalla fatica.

28 (1). Yağmur nehri kabartmıştı; karşı kıyıda kalan adamların ve keçilerin geçebilmesi için nehrin yeterince alçalmasını beklemek zorunda kaldık. Şimdi gördüğümüz dağlar, altının varlığını gösteren o kızılımsı görünüme sahip; çok az yeşillik sunuyorlar, ancak yine de pitoresk bir görünüme sahipler; bazıları karla kaplı. Bugün bile üzerlerinde yazıtlar olan veya paçavralarla kaplı mızraklarla örülmüş taş yığınlarına rastladık. İki küçük dereyi geçtik ve iki kez Setledj Nehri'nin bir kolunu geçtik; ancak soğuk aşırıydı ve çok zayıftım, bunu kendi isteğim dışında yaptım. 20 (1) akşamı Maiscar'a ulaştık; hava iki gündür fırtınalıydı; şimşek, rüzgar, dolu ve yağmur neredeyse hiç dinmemişti; bitkin düşmüş ve çalışmaktan bitkin düşmüştük.

[illegible]

(1) Termom . 43. (5.33.)

(1) Termometre. 43. (5.33.)

[illegible]

La sera del dì 20 (1) siamo giunti a Maiscar; il tempo da due giorni era stato sempre procelloso; il fulmine , il vento , la grandine , la pioggia non avevano quasi mai cessato ; eravamo spossati . ed estenuati dalla fatica.

30 (2). Otto yaks carichi di lana fina da sciali giunsero nella mattina a Maiscar , accompagnati da due persone a cavallo. Uno era un nerba , ufficiale del garpan , che aveva ricevuto l'ordine di consegnarci la quantità di lana che avevamo innarrata. La mattina era

31 (1) . Il diaccio stamane era grosso tre ottavi di pollice. I frequenti e repentini cangiamenti di temperatura in questo clima , esigono che i quadrupedi indigeni siano rivestiti caldamente , onde resistere a loro cattivi effetti. La natura vihaprovveduto liberalmente. Il tosone delle pecore è spesso e folto ; i lunghi peli della capra sono alla loro radice frammischiati ad una specie di lanugine estremamente fiua; anche la vacca ha una lanugine altrettanto calda , e

Sul dorso , e sulla manica diritta della ve. ste, vi si scorgevano ricamate la sega , la livella, la forbice, il regolo e tutti gli emblemi della franca massoneria ; ed ei ci disse anzi d'essere un fratello. Comperai da lui della polvere d'oro , e ne aveva a vendere pel valore di cinquemila ruppi. Qualunque voglia intraprendere lo scavo delle miniere d'oro , comincia dal pagare prima una tassa al capo del distretto , e di poi un diritto pei pezzi al di sopra d'un certo peso. Questo scavo rende qui maggiori profitti , che in molti altri siti ; perchè quantunque l' operaio

non possa scavare la terra , che per lo spazio di soli tre mesi , quello che ne ritrae durante questo intervallo , è sufficiente , per dargli a vivere tutto il restante dell' anno .

Cübbesinin sırtına ve sağ koluna testere, su terazisi, makas, cetvel ve Masonluğun tüm sembolleri işlenmişti; hatta bize kardeş olduğunu bile söyledi. Kendisinden biraz altın tozu aldım ve bunu beş bin parça değerinde satmak zorunda kaldı. Altın madeni kazısı yapmak isteyen herkes, önce bölge müdürüne vergi ödeyerek, sonra da belli bir ağırlığın üzerindeki parçalar için ücret ödeyerek işe başlar. Buradaki kazı, diğer birçok yerden daha fazla kâr getiriyor; çünkü işçi toprağı sadece üç ay kazabilse de, bu süre zarfında çıkardığı miktar, yılın geri kalanını geçirmesine yetiyor.

Sianio partiti da Maiscar alle dieci ore della mattina , dopo d'avere caricata lanostra lana su queglii stessi yaks che ce l' aveano portata. Il nerba volle nulla ricevere pel nolo di questi animali , primo esempio di disinteresse ch'io m' abbia veduto in queste contrade.

Yünümüzü bize getiren yaklara yükledikten sonra sabah saat onda Maiscar'dan ayrıldık. Nerbalar, bu hayvanların yükü karşılığında hiçbir şey kabul etmedi; bu, bu bölgelerde gördüğüm ilk ilgisizlik örneğiydi.

Attraversammo Tirtapuri , borgo situato sulla vetta d' un' eminenza elevata di duecento piedi al di sopra della pianura ; all' est vi si stende un rialzo; al di sopra del borgo vi stanno sospese perpendicolarmente delle roccie calcarée in un tale stato di decomposizione , che minacciano di precipitare al basso. Isolaté guglie , che hanno resistito all'azione degli elementi più lungo tempo , che le parti tenere le quali le contornavano , sembrano vicine a crollare. Gli abitanti non fanno mostra d'inquietarsene. Al di sopra di queste roccie , erte montagne , che per la sorprendente loro bianchezza , sembrano essere calcaree , offrono in varj siti , degli strati d'cera gialla. Le loro cime ricoperte di neve , si perdono nelle nubi. Un rapidissimo torrente scorre a piedi dell'eminenza su cui giace il monastero di Tirtapuri , dicesi , trarre l'origine dal lago Ravanbrad, situato al piede dell' Himalaya , e formare il ramo principale del Setledj .

Ovadan 60 metre yükseklikteki bir burnun zirvesinde yer alan Tirtapuri köyünden geçtik; doğuda bir sırt uzanıyor; köyün üzerinde, dik bir şekilde asılı duran kireçtaşı kayaları, yere düşme tehlikesi yaratacak kadar çürümüş durumda. Çevrelerindeki yumuşak kısımlardan daha uzun süre hava koşullarına direnen tek tük zirveler, çökme noktasında gibi görünüyor. Bölge sakinleri bu durumdan pek endişeli görünmüyor. Bu kayaların üzerinde, şaşırtıcı beyazlıklarıyla kireçtaşına benzeyen dik dağlar, yer yer sarı balmumu katmanları sunuyor. Karla kaplı zirveleri bulutlar arasında kayboluyor. Tirtapuri Manastırı'nın bulunduğu yükseltinin eteğinden çok hızlı bir sel akıyor ve kaynağını Himalayalar'ın eteklerinde bulunan Ravanbrad Gölü'nden aldığı ve Setledj Nehri'nin ana kolunu oluşturduğu söyleniyor.

A un quarto di miglio circa all' ovest di Tirtapuri havvi delle sorgenti d'acqua calda, estremamente curiose. L'acqua scaturisce da due imboccature di sei pollici di diametro , da un rialzo calcareo dell' estensione di quasi tre miglia , e alto quasi da per tutto dieci a dodici piedi al di sopra della pianura , che lo circonda ; un tale rialzo s'è formato dalle terre e deposizioni lasciatevi dall'acqua raffreddandosi. L'acqua , bollendo , s'erge quattro pollici al di sopra del suo livello. È limpida, e tanto calda , che non è possibile tenervi la mano più di pochi secondi ; tutt' intorno si vede una densa nube di fumo ; scorrendo su di una superficie

quasi orizzontale , scava de' bacini di forme differenti , i quali a forza di ricevere terree deposizioni , si rinserrano , i loro fondi si rialzano e l'acqua scava un nuovo serbatoio , che si riempie alla sua volta ; scola in tal guisa dall'uno nell'altro , sino a che giunga nella pianura. La terrea deposizione , che vi lascia è in sulle prime , presso qualcuna di queste aperture, altrettanto bianca, ch'esserlo potrebbe lo stucco il più puro ; un po' più da lontano , gialla color di paglia ; e più lontano ancora del colore dello zafferano. All'altra sorgente è prima colore di rosa , quindi d'un rosso carico. Tali differenti tinte si ritrovano pure sullo stesso rialzo calcareo , ed esser deggiono l'opra di secoli.

Tirtapuri'nin yaklaşık çeyrek mil batısında, son derece ilginç kaplıcalar bulunmaktadır. Su, yaklaşık üç mil genişliğinde ve çevredeki ovanın her tarafından yaklaşık on veya on iki fit yüksekliğinde kireçli bir sırttan, altı inç çapında iki ağızdan fışkırır; bu sırt, soğuyan suyun bıraktığı toprak ve tortularla oluşmuştur. Kaynayan su, seviyesinden on santim yükselir. Berrak ve o kadar sıcaktır ki, içinde eli birkaç saniyeden fazla tutmak mümkün değildir; her tarafta yoğun bir duman bulutu görülür; neredeyse yatay bir yüzeyden akarak, toprak tortularını alarak sıkışan, tabanları yükselen ve su yeni bir rezervuar kazarak onu dolduran farklı şekillerde havuzlar açar; bu şekilde birinden diğerine akar ve ovaya ulaşır. Orada bıraktığı toprak tortusu, bu açıklıkların bazılarının yakınında, başlangıçta en saf siva kadar beyazdır; biraz daha uzakta saman sarısıdır; ve daha da uzakta, safran rengindedir. Diğer kaynakta önce pembe, sonra koyu kırmızı renktedir. Bu farklı tonlar aynı kireçtaşı yükseltisinde de bulunur ve varlıklarını yüzyıllar süren çalışmalara borçludur.

Tirtapuri è la residenza d'un lama e di varj ghilungs , che vivono ciascuno separatamente in una casa di pietre greggie , e vi menano una vita pastorale. Il lama era assente ; di modo che non poteva sapere di qual occhio vedrebbe il passo da me fatto di deporre in un verandah o porticato del tempio , la lana che comperato aveva a Maiscar. Ma dall' obbligante carattere , e dalla probità che ho riconosciuta ne' preti di questo luogo , supponeva che non mi saprebbe mal grado della libertà che m' era presa.

Tirtapuri, kaba taştan bir evde ayrı ayrı yaşayan ve kırsal bir hayat süren bir lama ve birkaç ghilung'un ikametgahıdır. Lama orada değildi; bu yüzden Maiscar'dan satın aldığı yünü tapınağın verandasına veya revakına bırakırken attığım adıma hangi gözle bakacağını bilemezdi. Ancak buradaki rahiplerde gördüğüm nazik karakter ve dürüstlükten, bu özgürlüğü bana çok görmeyeceğini düşündüm.

Rimpetto alla casa ch'egli occupa, si vede un muro lungo più di quattrocento piedi , e largo quattro ; questo muro è ricoperto di pietre, sulle quali stanno iscritte varie preci. Il lungo spazio di tempo che dovette scorrere pria che una tanto considerevole superficie fosse in tal guisa decorata dalla mano dei pellegrini , dà a divedere la alta antichità di Tirtapuri. Parecchie piccole cappelle, hanno da uno de' lati, delle nicchie in cui de' ritratti di vari lama , e di divinità vi sono impronte su pezzi d' argilla non cotta ; si veggono pure ritratti dei lama di Narayan e di Bhasmasur , disegnati ed incavati su de pezzi di selce piatti, collocati sopra mucchi di pietre.

Oturduğu evin karşısında, dört yüz metreden uzun ve dört metre genişliğinde bir duvar görülür; bu duvar, üzerine çeşitli dualar yazılmış taşlarla kaplıdır. Hacıların elleriyle böylesine geniş bir yüzeyin bu şekilde süslenmesinin üzerinden uzun bir zaman geçmiş olması, Tirtapuri'nin ne kadar eski olduğunun kanıtıdır. Birkaç küçük şapelin bir tarafında, çeşitli

Ci siamo accampati su d' un' eminenza un po' al di là di Tirtapuri ; quivi lasciai i miei yaks e le mie capre , ed il di primo agosto (1) ci ponemmo in cammino per giugnere al lago Manasarovar. Scontrammo una truppa d'ouniyas , che conducevano a Gortope dei yaks carichi. Le criniere di questi animali erano tinte di color giallo. La mattina del dì 2 (2) appena svegliati , la superficie dell' acqua era gelata della grossezza d'un quarto di pollice. Abbiamo lasciato, sulla diritta , il lago Ravanhrad , di cui l'acqua mi parve di colore cilestre. Dicesi che dia origine al ramo principale del Setledj , e comunichi , per mezzo d' un ruscello , col Manasarovar. chiamato Mapang dagli abitanti del paese.

XX

(1) Termom. 40. (3.55 .)

(2) Termom. 32. (0.)

[illegible][illegible][illegible]

Una cascata si precipita dall' alto delle roccie , che giacciono al di sopra di Darkhan , e va a finire nel Ravanhrad ; il lago riceve egli pure le acque della neve , che si scioglie dalle alte montagne , che lo circondano. Gli abitanti pretendono che ne circonda una grande estensione , e che le isoli completamente ; ma una simile asserzione non debbe essere ammessa che con precauzione.

Il nome di questo lago procede da man divino (1) ; e sarovar lago. I chastras narrano una lunga storia su cui si fonda una tale denominazione ; non ho potuto sapere il perchè gli ouniyas lo chiamino mapang. Ma risguardano qual dovere ed atto di pietà , pel più vicino parente d'un defunto , il riporre entro un sacco una parte delle sue ceneri , e vuotarlo nel lago , come si pratica a Herduar nel Gange.

scoprire. Nullameno , erano tutte abitate , poichè ne usciva il fumo , ed ho supposto che servissero di ricovero a solitari dei due sessi. Una religiosa mi si accosta chiamandomi gani lama , mi mostrò col dito una di queste abitazioni sulla roccia e sembrò co' suoi gesti invitarmi a recarmivi , per cui conclusi che le appartenesse. Ricusai l'ospitalità che m'offriva, giacchè non attribuiva ad alcun' altro motivo la sua gentilezza , che a quello di chiedermi la carità , o di presentarmi un qualche rinfresco. L'affaticato mio aspetto , ed il passo poco sicuro aveano probabilmente ispirati a questa donna sentimenti di pietà e le aveano fatto supporre che avessi bisogno di riposo. Checchè ne fosse , la salutai cordialmente , le diedi a dividere per mezzo di gesti quanto sensibile era la mia riconoscenza , e proseguii il mio viaggio.

Yaşlı pandi bana, güneybatıda Manasarovar'dan doğan bir nehrin batıya doğru aktığını, Ravanhrad'ı doğudan batıya geçtiğini, büyük bir dağın eteğinde dönerek Setledj Nehri'nin ana kolunu oluşturduğunu söyledi. Gölün çevresini yukarıdan incelediğimde, belki de güneybatıdaki bir kaya parçasının bir kısmını görmemi engellediği dışında, ne yüksek bir yer ne de bir çıkış noktası gördüm ve bu noktada hiçbir şüphe bırakmamaya karar verdim. Bunun üzerine sabah saat onda yola çıktım. Kuzey kıyısının ortasına doğru kamp kurmuştuk ve maiyetimizden bazılarıyla batıya doğru ilerliyorduk. Dalgaların sürekli etkisiyle bir kısmı küçülen kaya parçalarından oluşan kıyılar, bazı yerlerde, bazı yerlerde dikine 90 metre yüksekliğindeki kayanın yüzeyinden düşen büyük kırmızı ve yeşil granit, mermer ve moloz kütleleriyle kaplıydı. Suyla yıkanan ve sürekli çarpmayla düzleşen taşlar, yolu zorlu ve güvensiz hale getiriyordu; dik yamaç, o zamanlar kurumuş olan, ancak kar suyunun göle akmasını sağlayan dik ve derin vadilerle kesilmişti. Bazı oyuklara ve yüksekliği otuz ila yüz metre arasında değişen çıkıntılara inşa edilmiş ahşap ve taş evler görülebiliyordu. Merdiven göremediğimden, merdivensiz insanların erişemeyeceğine inanıyordum; ancak merdiveni nasıl bulacağımı bilmiyordum. Yine de hepsi meskundu, çünkü içlerinden duman çıkıyordu ve her iki cinsiyetten de yalnız erkekler için barınak olarak hizmet ettiklerini varsaydım. Bir rahibe yanıma gelip bana gani lama diye seslendi, kayadaki bu evlerden birini işaret etti ve hareketlerinden beni oraya davet eder gibi göründü, bu yüzden ona ait olduğu sonucuna vardım. Bana sunduğu misafirperverliği reddettim, çünkü nezaketini sadaka istemekten veya bana biraz yiyecek ikram etmekten başka bir nedene bağlamamıştı. Yorgun görünümüm ve dengesiz adımlarım muhtemelen bu kadında acıma duygusu uyandırmış ve dinlenmeye ihtiyacım olduğunu düşünmesine yol açmıştı. Her neyse, onu içtenlikle selamladım, el kol hareketleriyle ne kadar hassas olduğumu gösterdim ve yolculuğuma devam ettim.

Dopo un'ora di cammino , la spiaggia più non m' offrì che profonda sabbia , in qualche sito pura , ed in altro frammischiata con alcuni ciottoli. Delle oche selvaggie bigie , che pascolavano fra mezzo a delle acquatiche piante delle sponde del lago , s' involarono tosto nell' acqua appena mi videro accostare. Sembra che tali uccelli frequentino in gran numero il lago Manasarovar (1), covino nelle roccie che lo cingono dintorno , e vi trovino un sicuro asilo quando le inondazioni delle pianure dell'Indostan li privano dell' ordinario loro pascolo. Vidi pure delle aquile acquatiche andarsi a posare sulle vette delle roccie , e dei gabbiani rasar la superficie dell' acqua. Le zanzare m'incomodarono assai ; ma il vento essendosi fra mezz' ora un po' calmato si portarono sulla superficie del lago , ove d'ordinario divengono preda d' una specie di trutte senza squame che le colgono con estrema voracità , ciò che rendeva animato il lago di Manasarovar. Le sue spiagge , volgendo all'ovest , s' abbassano in dolce pendio , dalla sommità d'un rialzo da cui è dominato. Questa riva offre una gran baja dal fondo della quale , s'erge una roccia rossa piramidale. Al nord , fa seguito alla catena

Bir saatlik yürüyüşten sonra kıyı bana sadece derin kumlar sundu; bazı yerlerde tertemiz, bazı yerlerde ise birkaç çakılla karışık. Göl kıyısındaki su bitkileri arasında beslenen bazı gri yaban kazları, yaklaştığımı görür görmez suya uçtular. Bu kuşlar, Manasarovar Gölü'nü çok sayıda ziyaret ediyor, gölü çevreleyen kayalarda ürüyor ve Hindostan ovalarının taşkınları onları her zamanki otlaklarından mahrum bıraktığında orada güvenli bir sığınak buluyor gibi görünüyor. Ayrıca kayaların tepelerinde tüneyen su kartalları ve suyun yüzeyinde süzülen martılar gördüm. Sivrisinekler benim için büyük bir rahatsızlıktı; ancak rüzgar yarım saat içinde biraz sakinleşince, genellikle onları son derece açgözlü bir şekilde toplayan bir tür pulsuz solucanın avı haline geldikleri gölün yüzeyine ulaştılar; Manasarovar Gölü'nü bu kadar canlı kılan da buydu. Batıya bakan kıyıları, gölü domine eden bir yükseltinin zirvesinden hafifçe aşağı doğru eğimlidir. Bu kıyı, dibinden kırmızı piramit şeklinde bir kayanın yükseldiği geniş bir koy sunar. Kuzeyde, giderek düzleşen bir yükselti zincirini takip eder; güneyde ise dik ve engebelidir. Bir lama ve ghilung'larının bu kayaya yerleştirilmiş evleri, pitoresk bir etki yaratırken, köşelere ve evlerin çatılarına saplanmış direklerin uçlarında dalgalanan saç ve çeşitli renklerde kumaş şeritleri bu etkiyi daha da artırıyordu.

(1) Bu durum İndü şairlerinin Manasa gölünde yaşayan kazlara manasamas adını vermelerine neden oldu.

XX

Mi volsi poscia al sud, lungo le rocciedigranito , marciando su pietre altrettanto scomode chequelleche scontrate aveva al principio delle mie passeggiate , e giunsi alla spiaggia elevata, dura , e solida , che separava l'acqua del lago da quella che lo scioglimento delle nevi accumulava al basso delle circonvicine eminenze. Vidi all' estremità di siffatta barriera naturale , una punta di balza che s' insinuava nel lago ; sperava che dalla sommità di questo promontorio avrei potuto scuoprire l'estensione intera della spiaggia nella direzione del sud ovest; ma quale non fu il mioinganno ! poichè dopo aver salito un'erto poggio , la cui punta in questione faceva parte di esso , un' altra considerevole eminenza , divisa da una vallata , da quella ov' io mi ritrovava, mi tolse la vista di ciò , ch'esaminare voleva ; m'arrampicai sulla cima di questa collina ; un'altra ne vem niva in appresso. La mia gente era estremamente affaticata ; J'estenuazione di forze ch'io provava mi costringeva a sedermi ben di soventi. Erano le quattro ore pomeridiane quando giunsi sull' alto d' un picciolo poggio elevato , e consacrato dalla religione. Di quivi ho potuto contemplare a mio bell'agio quelle sponde , ch'io desiderava ardentemente di rimirare ; nullameno una scoscesa roccia , che s'insinuava nel lago , me ne ascondeva una picciola parte. Inabilitato a recarmi più oltre , inviai due de'miei ad esaminare l'angolo , che s' involava alla mia vista. L'atmosfera fino allora da tetre nubi velata , ed agitata da soffj impetuosi e violenti dei venti di terra, si rischiarò , ed il sole illuminò co' suoi raggi tutta la circonferenza del lago , in modo che ho potuto descrivere distintamente ogni parte delle sue rive dall' orlo dell'acqua , fino ai piedi delle montagne che lo cingono ad eccezione del punto , ove inviate aveva qualch' altro in mia vece. Numerose correnti d' acqua scaricavano nel lago ; il più considerevole era il Crischna ; questo fiume scorreva lungo un burrone che da prima racchiuso fra alte montagne della catena dell' Himalaya , s'allargava quindi accostandosi alla sua imboccatura ; ma nessuna fessura,

nessun indizio dinotavano che un qualche fiume , o il menomo rascello scaturisse dallago. Quantunque ciò fosse evidentissimo ad occhio nudo , mi servii nullameno del telescopio per esserne ancor maggiormente sicuro. Questo strumento , e la testimonianza de' miei due commessi , che mi riportarono che essendosi recati sino a piedi dell' Himalaya , non aveano veduta la menoma traccia di ruscello , che scaturisse dal lago , mi provarono che il Manasarovar non dà origine a' fiumi nè al sud , ne al nord , nè all' ovest.

Sonra, granit kayalar boyunca güneye döndüm, yürüyüşlerimin başında karşılaştıklarım kadar rahatsız edici taşların üzerinde yürüyerek, gölün suyunu çevredeki yükseltelerin dibinde biriken eriyen karlardan ayıran yüksek, sert ve sağlam kıyıya ulaştım. Bu doğal bariyerin ucunda, gölün içine doğru uzanan bir uçurum noktası gördüm; bu burnun zirvesinden, kıyının güneybatı yönündeki tüm genişliğini keşfedebileceğimi umuyordum; ama ne büyük bir yanılgı! Çünkü söz konusu noktanın da bir parçası olduğu dik bir tepeye tırmandıktan sonra, üzerinde durduğum yerden bir vadiyle ayrılmış başka bir önemli yükselti, incelemek istediğim manzarayı elimden aldı; bu tepenin zirvesine tırmandım; yakında bir başkası gelecekti. Halkım çok yorgundu; gücümün tükenmesi beni sık sık oturmaya zorluyordu. Din tarafından kutsanmış küçük, yüksek bir tepenin zirvesine ulaştığımda saat öğleden sonra dörttü. Oradan, bakmayı çok istediğim kıyıları rahatça seyredebildim; ancak gölün içine sızan dik bir kaya, küçük bir kısmını benden gizliyordu. Daha ileri gidemeyince, iki adamımı görüş alanımdan uzak köşeyi incelemeleri için gönderdim. Kara bulutlarla örtülü ve kıyıdan esen şiddetli rüzgarların çalkantısıyla çalkalanan atmosfer berraklaştı ve güneş, ışınlarıyla gölün tüm çevresini aydınlattı; öyle ki, suyun kenarından onu çevreleyen dağların eteklerine kadar, benim yerime başkasının gönderildiği nokta hariç, kıyılarının her yerini açıkça tarif edebildim. Çok sayıda su akıntısı göle dökülüyordu; en önemlisi Crischna Nehri'ydi; bu nehir, önce Himalaya sıradağlarının yüksek dağlarıyla çevrili, sonra ağzına yaklaştıkça genişleyen bir vadi boyunca akıyordu; Ancak gölden herhangi bir nehir veya en ufak bir derenin aktığını gösteren hiçbir çatlak veya belirti yoktu. Bu çıplak gözle çok açık olmasına rağmen, daha da emin olmak için teleskopu kullandım. Bu alet ve Himalayalar'ın eteklerine gittiklerinde gölden akan en ufak bir dere izine rastlamadıklarını söyleyen iki arkadaşımın tanıklığı, Manasarovar'ın ne güneyde, ne kuzeyde ne de batıda nehirler oluşturmadığını kanıtladı.

Ile quattro ore e mezzo , mi posi in cammino per ritornarmene ; sono sceso sulle spiagge formate di ciottoli rotolati dall'alto delle montagne. Il sentiero ostrutto talora da masse enormi di tali ciottoli inviluppati da una pasta altrettanto dura che del vecchio smalto sembrava più frequentato dai yak che dagli uomini. Mi lusingava di giugnere al sud-ovest prima di notte , e salendo sul rialzo elevato , che formava l'alto della riva settentrionale , evitare la sabbia , ed i luoghi pericolosi , che aveva attraversati nella mattina. Provai meno fatica camminando su d' una superficie piana , ma la forza del vento , che soffiava dall' ovest sul lago mi diè molto incomodo. Aveva cangiato quattro volte di direzione in quella stessa mattina , e il vento non aveva cessato che per una sola mezz'ora. In onta a tutti gli sforzi che feci non ho potuto giugnere che a notte avanzata sulla cima delle roccie di granito al sud della casa del lama. Il vento , che soffiò improvvisamente da un' altro lato , spinse le onde tanto oltre sulla spiaggia , che fecero svanire ogni traccia di sentiero e vi lasciarono appena spazio bastevole per passare fra l'acqua , e la roccia. Ci siamo collocati in uno sfondato per pochi minuti. Non avendo veduta la superficie del terreno elevato al nord del lago , e la notte essendo oscurissima , fui d' avviso che valesse assai meglio di sopportare la fatica d'affondarsi nella sabbia , e d'esporsi al pericolo d' avere i piedi feriti da ciottoli , che correre il rischio d' essere

precipitati d' alto in basso delle roccie , o di cadere nei burroni , che tagliano la loro superficie ; ma un' impreveduto inconveniente venne a tormentarci. Il vento sollevando la sabbia , ce la faceva entrare negli occhi , e ci acciecava. La gente del mio seguito non aveva mangiato nulla sin dal di innanzi. Nella mattina non aveva prese che una sola tazza di tè. Finalmente intirizziti di freddo , ed estenuati dalla fatica siamo giunti alla nostra tenda , alle undici ore e mezzo di sera.

Dört buçuk saat sonra geri dönmek üzere yola koyuldum; dağların tepelerinden yuvarlanan çakıl taşlarıyla oluşmuş kumsallara indim. Bazen devasa çakıl taşlarıyla tıkanan, eski mine kadar sert bir macunla kaplı patika, insanlardan çok yakların uğrak yeri gibiydi. Akşam karanlığı çokmeden güneybatıya ulaşmayı ve kuzey kıyısının zirvesini oluşturan yüksek tepeye tırmanarak sabah geçtiğim kumdan ve tehlikeli yerlerden kaçınmayı umuyordum. Düz bir yüzeyde yürürken daha az yoruludum, ancak gölün üzerinden batıdan esen rüzgârın şiddeti bana çok rahatsızlık veriyordu. Aynı sabah rüzgâr dört kez yön değiştirmiş ve rüzgâr sadece yarım saatliğine dinmişti. Tüm çabalarım rağmen, lamanın evinin güneyindeki granit kayaların tepesine gece geç saatlere kadar ulaşamadım. Aniden başka bir yönden esen rüzgâr, dalgaları kumsalda o kadar uzağa sürükledi ki, su ile kayalar arasında zar zor geçilebilecek kadar yer bırakarak, her türlü patika izini yok etti. Birkaç dakikalığına bir çukurda durduk. Gölün kuzeyindeki yüksek arazinin yüzeyini görememiş ve gece de çok karanlık olduğundan, kuma gömülmenin yorgunluğuna katlanmanın ve ayaklarımın çakıl taşlarıyla yaralanma tehlikesine maruz kalmanın, yüksek kayalardan aşağılara fırlatılma veya yüzeylerini kesen uçurumlara düşme riskine girmekten çok daha iyi olacağını düşündüm; ancak beklenmedik bir rahatsızlık bizi rahatsız etmeye başladı. Kumları savuran rüzgâr, kumların gözlerimize girmesine ve kör olmamıza neden oldu. Süitimdeler bir önceki günden beri hiçbir şey yememişlerdi. Sabah sadece bir fincan çay içmişlerdi. Sonunda, soğuktan uyuşmuş ve yorgunluktan bitkin bir halde, akşam saat on bir buçukta çadırımıza ulaştık.

Il dì susseguente il 7 (1). Rappresentai al vecchio pandi che il fiume ch'egli aveva attraversato su dei sanghas , sedici anni prima, non scaturiva dal Manasarovar, com'ei lo supposeva, ma veniva bensì da qualche parte dell' Himalaya , nell' ovest , e , volgendo ad un tratto verso questo punto dell'orizzonte , scaricava nel Ravanhrad , ciò che l'aveva indotto in errore. Egli sostenne positivamente la sua asserzione , aggiugnendo che tutti gli abitanti la confermerebbero colla loro testimonianza , qualora fosse necessario , e che probabilmente i nostri emmissarij non erano andati oltre abbastanza. Volendo rischiarire questa difficoltà, ho incaricato Hark Deb , il giovine pandi , e il giovane emmissario di recarsi ad esaminare l' angolo del sud-ovest. Ritornarono alle undici e mezzo della sera , estenuati, ed intirizziti di freddo. Si erano recati fino a cinque cento passi dal Crischna nel sudd, senza scontrar nulla che rassomigliasse ad un fiume che scaturisce dal lago , o ad un letto di fiume disseccato , che avesse dianzi data origine all'acqua da quela parte. Aveano scorso dieciotto miglia andando , ed altrettante ritornando; in tutte trentasei miglia , (dodici leghe) ; ione avea fatte il di prima ventisette (nove leghe) comprese le salite e le discese. Con tutto che questa distanza non fosse molto considerevole , il mio stato di debolezza , e il cattivo cammino , me l'avevano resa ben più penosa e difficile.

Ertesi gün, 7. (1). Yaşlı pandi'ye, on altı yıl önce sanghalarda geçtiği nehrin, sandığı gibi Manasarovar'dan değil, batıdaki Himalayalar'ın bir yerinden geldiğini ve aniden ufkun bu noktasına doğru dönerek kendisini yanıltan Ravanhrad'a döküldüğünü söyledim. İddiasını

(1) Termom. 49. (7.55.) .

[illegible]

Questo lago , di cui mi duole sommamente non aver potuto fissare la posizione con astronomiche osservazioni , è cinto al sud dalla catena dell'Himalaya , che gli paga il tributo delle sue acque ; all' est della catena del Cailas; al nord e all' ovest , da alti terreni che scendono in pendio verso le sue sponde ; m'è sembrato di forma oblunga irregolare ; i lati dell'est , dell' ovest , e del sud sono quasi diritti ; quello del nord , formato da una pianura che s'estende fino al piede de' terreni alti , è dentato , e si prolunga per delle sinuosità , verso l'est. Ho calcolata la sua lunghezza , dall'est all' ovest , a quindici miglia , (cinque leghe) , e la sua larghezza dal nord al sud a dodici (quattro leghe). La sua acqua , a meno che non venga intorbidata dal vento , presso le sponde sabbionose , è chiara , e dolce. Non vidi sulla sua superficie pianta alcuna , ma questo lago ne ha però sul fondo delle sue acque , il cui movimento le getta sulle sue sponde. Il mezzo , e le parti più lontane della vista dello spettatore , sembrano di colore verdastro. Agitato , e tranquillo , il suo assieme offre un bell'aspetto ; non ebbi che poche occasioni di vederlo calmo , tanto frequenti , e repentini sono i cangiamenti di temperatura, tanto variabili i venti. Se si rifletta al calore del sole nel mezzo della giornata , alle immense masse di neve , che coronano le vicine montagne , e la cui glaciale influenza si fa sentire quando il sole incomincia a declinare; finalmente, ai burroni , ed alle gole che occupano le catene , non ci sarà più sorpresa ch' esista un quasi perenne conflitto fra le correnti d'arie opposte , e che le variazioni dell' atmosfera siano tanto comuni , e tanto considerevoli. Non ho potuto sapere in quale stagione questo vasto bacino sia più ripieno ; ma credo d' esservi giunto all'epoca , in cui le sue acque sono più basse , poichè la maggior parte de' letti dei

ruscelli , che vidi , erano tutti al secco; nullameno la traccia delle acque non era a più di quattro piedi al di sopra del livello attuale ; elevazione che non sarebbe bastevole per far traboccare il lago.

Gökbilimsel gözlemlerle konumunu belirleyemediğim için çok üzgün olduğum bu göl, güneyde sularıyla ona saygı gösteren Himalayalar Sıradağları ile çevrilidir; doğusunda Cailas Sıradağları; kuzeyinde ve batısında kıyılarına doğru eğimli yüksek araziler vardır; bana düzensiz bir dikdörtgen şeklinde göründü; doğu, batı ve güney tarafları neredeyse düzdür; yüksek arazilerin eteğine kadar uzanan bir oavadan oluşan kuzey tarafı engebelidir ve doğuya doğru kıvrımlı bir şekilde uzanır. Doğudan batıya uzunluğunu on beş mil (beş fersah), kuzeyden güneye genişliğini ise on iki mil (dört fersah) olarak hesapladım. Suyu, kumlu kıyılardaki rüzgar tarafından bulanıklaştırılmadığı sürece berrak ve tatlıdır. Yüzeyinde hiçbir bitki görmedim, ancak bu gölün sularının dibinde, hareketleriyle kıyılarına akan birkaç bitki var. Seyircinin görüşünün orta ve en uzak kısımları yeşilimsi renkte görünüyor. Hem hareketli hem de sakin, genel görünümü güzel; onu sakin görme fırsatım çok az oldu, sıcaklık değişimleri çok sık ve ani, rüzgarlar çok değişken. Öğle vakti güneşin sıcaklığını, yakındaki dağları taçlandıran muazzam kar kütlelerini ve güneş batmaya başladığında buzul etkisini hissettiren kar kütlelerini düşünürsek; Son olarak, sıradağları kaplayan vadilerde ve geçitlerde, karşıt hava akımları arasında neredeyse sürekli bir çatışma olmasına ve atmosferdeki değişimlerin bu kadar yaygın ve önemli olmasına artık şaşırmayacağız. Bu uçsuz bucaksız havzanın hangi mevsimde en çok dolduğunu tespit edemedim; ancak oraya sularının en düşük olduğu dönemde vardığımı düşünüyorum, çünkü gördüğüm akarsuların yataklarının çoğu kurumuştı; ancak suyun izi mevcut seviyeden dört fitten fazla değildi; bu yükseklik, gölün taşmasına yetmeyecekti.

Sulle sponde vidi varj scheletri di yaks , fra le traccie delle basse acque , e quelle delle alte. Le ossa del corpo erano intieramente spolpate , ed anzi imbianchite , mentre la pelle , ricoperta di pelo , era ancora attaccata al capo , soprattutto alla parte anteriore. Sarebbe forse a supposti che , nel verno, le rive fra le roccie ed il lago siano coperte di neve , eche i yaks avanzando verso il lago, precipitino , e s' affoghino. Ciò sembra difficile a credersi , conoscendo l'istinto di questi animali. Ne seppi nemmeno che ne venissero sacrificati nelle religiose cerimonie.

Kıyıda, sıg ve derin suların izleri arasında birkaç yak iskeleti gördüm. Vücudun kemikleri tamamen etten sıyrılmış, hatta beyazlamıştı; kılırla kaplı derisi ise, özellikle ön kısmı olmak üzere, hâlâ başa yapıştı. Kışın, kayalar ve göl arasındaki kıyıların karla kaplı olduğu ve göle doğru ilerleyen yakların düşüp boğulduğu düşünülebilir. Bu hayvanların içgüdülerini bildiğim için buna inanmak zor görünüyor. Dini törenlerde kurban edildiklerini bile bilmiyordum.

8 (1) . Incominciammo la retrograda nostra marcia verso l'Indostan. Il sig. Hearsay incise il suo ed il mio nome su d'una pietra , e lo collocò in luogo sicuro. Alle undici della mattina, ci ponemmo in cammino; abbiamo guadato un ruscello che non aveva acqua quando siamo venuti , e che attualmente ha una profondità di due piedi ; ci siamo accampati a poca distanza da alcune tende ; la vallata di Gangri è larga dodici miglia , e lunga ventiquattro , avendo il Manasarovar alla sua estremità orientale , ed il Ravanhrad all' opposta. Quest' ultimo lago venne sempre descritto per quello che cinge immense masse , un po' staccate dalla catena dell' Himalaya ; ma in veggendolo , mi sono convinto dell' inesattezza di

8 (1) . Hindostan'a doğru geri yürüyüşümüze başladık. Bay Hearsay, bizim ve bizim isimlerimizi bir taşla kazıdı ve güvenli bir yere koydu. Sabah saat on birde yola çıktık; geldiğimizde suyu olmayan ve şimdi iki fit derinliğinde olan bir dereyi geçtik; bazı çadırlardan kısa bir mesafede kamp kurduk; Gangri vadisi on iki mil genişliğinde ve yirmi dört mil uzunluğundadır; doğu ucunda Manasarovar, karşısında ise Ravanhrad bulunur. Bu son göl, her zaman Himalayalar zincirinden biraz kopuk, muazzam kütleleri çevrelediği şekilde tanımlanmıştır; ancak onu gördüğümde bu fikrin yanlış olduğuna ikna oldum. Çok uzun ama çok geniş olmayan iki koldan oluşur; biri Manasarovar'a doğru akar, düz bir çizgide ilerler ve bir noktada son bulur; diğeri limon ağaçları arasında güneye doğru akar; ayrılarak oluşturdukları açığı Gangri kasabasının neredeyse tam karşısındadır. Bu açının batısından yükselen ve muhtemelen Setledji'yi oluşturan sayısız akarsu ile bağlantılı bir nehir gördüğümü sandım. Zayıf durumum, gerçeği doğrulamak için gitmemi engelledi. Bu göle Cailas dağlarından birçok sel geliyor; ancak Himalayalar'ın kuzey kesiminden doğan büyük bir nehrin de sularını göle boşaltması muhtemel. Kıyıları çok sayıda yaban kazına yiyecek sağlıyor. Sınırım Manasarovar'dan daha fazla balık barındırıyor; çünkü kıyılarının bir kısmı çok uzun otlarla çevrili ve göle dökülen nehirlerin ağızlarındaki zemin bataklık. Belli bir mesafeden sular çivit mavisi gibi mavi görünüyor. Doğru kolu bana beş mil uzunluğunda göründü; dağların içinde olduğu için güney kolu hakkında bir fikir edinemedim. Adı, Ramayun ve Hrad göllerinde çok ünlü olan Ravan'dan geliyor. Cailas'tan aldığı başlıca nehirler Siva-Ganga, Gori-Ganga, Darkan-Gadrah, Catyayani ve adı olmayan daha birçok nehirdir. Manasarovar'dan dört kat daha büyük olduğu söylenir. Ravanhrad'ın karşısında ve Manasarovar'a kısa bir mesafede bulunan Cailas dağlarının, Mahadeva'nın en sevdiği mesken olduğu varsayılır; bu dağların zirveleri her zaman karla kaplı olduğundan, böyle bir mesken en azından çok soğuktur; ancak aynı zamanda, yuttuğu ve bedenini ateşe sokan balık nedeniyle bu sıcaklığın bu Tanrı için gerekli olduğu da söylenir.

[illegible]

(1) Termom. 45. (5.77.)

(1) Termometre. 45. (5.77.)

XX

Dal 9 al 14 (1). Avemmo un tempo procelloso , con fulmine e grandine ; ha piovuto ed ha nevicato per una notte intera. I ruscelli che erano al secco il di prima , si sono considerabilmente gonfiati. Incominciai a temere che, colla continuazione di questi cattivi tempi , la neve non rendesse ostrutti i passaggi dell'Himalaya , e non c'impedisce di ritornare nell' Indostan. Il terreno era fangoso ; i nostri yaks quantunque molto forti , marciavano a stento , e talora s' affondavano fino al ventre; ma quando non eran montati , si tiravano d' impaccio senza gran difficoltà.

9'undan 14'üne kadar (1). Fırtınalı bir hava vardı, şimşekler ve dolu vardı; bütün gece yağmur ve kar yağdı. Daha önce kuru olan dereler önemli ölçüde kabardı. Bu kötü hava koşullarının devam etmesiyle, karın Himalayalar'ın geçitlerini tıkayıp Hindistan'a dönüşümüzü engelleyeceğinden korkmaya başladım. Zemin çamurluydu; yaklarımız çok güçlü olmalarına rağmen neredeyse hiç hareket edemiyor, bazen karınlarına kadar batıyorlardı; ancak binilmediklerinde, fazla zorlanmadan yoldan çekilebiliyorlardı.

XX

(1) Termom. 42. (4.44-) 32-62. (0,13,62.)

(1) Termometre. 42. (4.44-) 32-62. (0,13,62.)

(1) Abbiamo scontrata una ciurma di gente , che conduceva settanta yaks , carichi d' anadjau entro de' sacchi , seguendo la stessa strada, che contavamo di prender noi medesimi , e varj ghilunghs e pastori tibetini, che erano stati aportare al Manasarovar le ceneri dei defunti Joro parenti. Scesi di poi essendo sulle sponde d'un largo e rapido fiume , abbiamo creduto cosa buona il forzare i nostriyaks carichi a passare su del Sangha, che avea tre piedi di larghezza ; ma rincularono , a cagione dell' elevazione del ponte al di sopra dell'acqua , e del romore che produceva scaturendo da uno stretto canale. Uno di questi animali costretto per ferza, ha amato meglio saltare a sette piedi d'altezza nel fiume , e nuotare carico com'era , per di sotto al ponte , fino all'opposta riva. Al nostro arrivo a Tirtapuri siamo entrati nel tempio; era l'ora dell' uffizio. Il suono dei cembali, e de' tamburi accompagnava il canto dei ghilungs . Prima della cerimonia i preti aveano fatto eccheggiare le loro conche dall' alto del tempio.

(1) Çuvallarda anadjau yüklü yetmiş yak süren ve bizim de gitmeyi planladığımız rotayı izleyen bir mürettebat ve ölen akrabalarının küllerini Manasarovar'a taşıyacak olan birkaç ghilung ve Tibetli çobanla karşılaştık. Daha sonra, geniş ve hızlı akan bir nehrin kıyısına vardığımızda, yüklü yaklarımızı üç fit genişliğindeki Sangha'yı geçmeye zorlamanın iyi bir fikir olduğunu düşündük; ancak köprü'nün sudan yüksekliği ve dar bir kanaldan gelirken çıkardığı ses nedeniyle geri çekildiler. Bu hayvanlardan biri, bir kırbaçla zorlanarak, nehre iki metre atlayıp yüklü olduğu halde köprü'nün altından karşı kıyıya yüzmeyi tercih etti. Tirtapuri'ye vardığımızda tapınağa girdik; ayin saatiydi. Zil ve davul sesleri, ghilungların şarkılarına eşlik ediyordu. Törenden önce, rahipler tapınağın tepesinden deniz kabuklarını çınlatmışlardı.

(1) Termom. 40. (3.55.)

(1) Termometre 40. (3.55.)

[illegible]

16. Altın pullarının bulunduğu çukurlara benzeyen bazı çukurlar gördük. Setledji'n ötesine, o zamanlar Setledji'den üç çeyrek mil uzaklıkta bulunan Kienlang kasabasının karşısında

bulunan, kaplıca birikintileriyle çevrili bir çukura doğru yol aldık. Bugün o kadar engebeli bir araziden geçtik ki, yün ve yük balyalarıyla yüklü yakları, geçtiğimiz dar patikalardaki kayaların uçlarının hayvanların yüklerini alıp götürmesini önlemek için dağların üzerinden uzun bir tur atmak zorunda kaldık. Yine de birkaç paket düştü ve akşam iki paketin eksik olduğunu fark ettik: Sircar'ınki ve Ladak'taki acenteden satın aldığım Kaşmir safranı içeren bir paket.

Tutto il paese che giace fra Tirtapuri e Kienlang o Tchinglong offre numerevoli segni della presenza di minerali. Da tutte le roccie scaturiscono sorgenti pregne di sostanze saline , o minerali.

Tirtapuri ile Kienlang veya Tchinglong arasındaki tüm bölge, minerallerin varlığına dair sayısız işaret sunar. Tüm kayalardan tuzlu maddeler veya minerallerle dolu kaynaklar fışkırır.

Rimpetto a Kenlang, havvi una caverna larga dodici piedi , alta cinque al suo ingresso , e profonda quattordici ; vi stilla incessantemente un'acqua pregna d'acido sulfureo. Sulfurei vapori s'alzano dal suolo ch'è calcareo , misto di zolfo. Entrandovi , si prova un abbondante sudore , senza che la respirazione ne soffra se si stia ritti in piedi ; ma è colto da incomoda tosse , e si sente soffocare chi si voglia abbassarsi , come avvenne ad uno de' nostri indous che si è seduto. Non s'è per anco ritrovato carbon fossile in questo paese. Non si servono per riscaldarsi che dell' ajonc ch'è molto raro. Se le materie combustibili fossero abbondanti , si potrebbe ritrarre da questa caverna e dalle roccie circonvicine una immensa quantità di zolfo. Le enormi masse di balze formate in questo cantone dalle deposizioni delle acque minerali dinotano un'antichità che sfida tutte le ricerche.

Kenlang'ın karşısında, on iki fit genişliğinde, girişinde beş fit yüksekliğinde ve on dört fit derinliğinde bir mağara vardır. İçinden sürekli kükürtlü asit dolu su damlıyor. Kükürtle karışık kireçli topraktan kükürt buharları yükseliyor. İçeri girildiğinde, ayakta dursa bile nefes almada herhangi bir zorluk çekmeden bolca terliyor; ancak rahatsız edici bir öksürük krizine tutuluyor ve eğilince, tıpkı oturan bir Kızılderilimizin başına geldiği gibi, boğuluyormuş gibi hissediyor insan. Bu ülkede henüz kömür bulunamamıştır. Isınma için sadece kömür kullanıyorlar ki bu da çok nadir. Yanıcı maddeler bol olsaydı, bu mağaradan ve çevresindeki kayalardan muazzam miktarda kükürt çıkarılabilirdi. Bu kantonda mineral sularının tortularıyla oluşan muazzam kayalık kütleleri, tüm araştırmalara meydan okuyan bir antik çağa işaret ediyor.

La città di Kienlang , consistente in cento casuccie di cotto , dipinte in bigio, e rosso, è situata a due cento piedi al disopra del fiume , in un' angolo che rientra un po' sulla sommità d'un gruppo di punte di roccie , rimpetto a montagne più alte di cento piedi per lo meno. Gli ouniyas sembrano prescegliere a preferenza questa sorta di posizioni pei loro ricoveri d'inverno ; giudiziosissima è una tal scelta , giacchè la forma conica delle roccie , che servono di fondamento alle case non permette alla neve di fermarvisi , e scorre al disotto nella vallata. L'altezza delle roccie, che si trovano sul di dietro delle abitazioni , le pongono al coperto dalla violenza del vento , che domina le cime delle montagne , e l'elevazione al disopra del livello della pianura , preserva la città dalle correnti d'aria fredda , che si fanno di frequenti sentire lungo il fiume con una forza incredibile. Questa stagione essendo la più favorevole pei pascoli , la maggior parte degli abitanti è partita per recarsi in regioni lontane colle sue greggie di grosso eminuto bestiame.

19 (2). Hafif don. Birçok iniş çıkıştan sonra Dhumphù manzarasına ulaştık. Bu şehir, nehrin üç yüz fit yukarısında, dik bir yükseltide kurulmuştur. Şehirden derin bir vadiyle ayrılan ve içinden hoş bir küçük derenin aktığı yüksek bir yükseltide, bazı yıkık binalar yer alır; kat kat kesilmiş dar sahillere, artık başak formunda olan avadjaü adı verilen tahılla kaplıdır. Bu tarlalar, derenin kaynağının yakınından çıkan kanallarla sulanır. Sürekli kurak kayaların ve üzerinde sadece birkaç dağınık yeşillik izinin seçilebildiği ovaların görüntüsünden yorulan göz, bu verimli tarım resmine zevkle bakar. Bu yerin sakinleri, büyük nehre doğru bir yamaçta uzanan bir arazi parçasını da iyi değerlendirmişlerdir. Mısır başaklarının güzelliği ve gücü, toprağın yeterince sulanması halinde çiftçinin zahmetine değeceğini kanıtlamaktadır.

(1) Termom . 45. (5.77 .)

[illegible]

22 (1). Daba civarında dini yazıtların yazılı olduğu taş yığınları vardır. Bu taraftan bakıldığında şehir, Niti'den yaklaştığımızdan daha büyük görünmektedir. Eski kampımıza geri döndük ve vezire ve debaya varışımızı haber verdik, aynı zamanda ziyaretimizi kabul edip etmeyeceklerini sorduk. Ziyaretimizi ertesi günün sabahına ertelediler. Saat sekizde yaşlı pandi bize ay tutulması olduğunu söyledi; hemen trompetler çalındı ve Narayan tapınağının davul ve gonglarının yanı sıra eski rajah sarayının bulunduğu yere yerleştirilen davul ve gongların sesi duyuldu; bu inanılmaz bir kargaşaydı ve amacı, Çinlilerin görüşüne göre tutulma sırasında ayı yutmaya çalışan ejderhayı kovmaktır. Tutulma tamdı, ancak karanlık benzer durumlarda gördüğümde daha az yoğun görünüyordu.

25 (2). Sabah saat dokuzda, vezir ve debanın bizi beklediğini bildiren bir mesaj geldi. Bu iki kişi, hükümet konağının çatısında bulunan açık bir revakta oturuyorlardı. Yanlarında vezirin kardeşi ve süvari komutanı olduğunu düşündüğümüz biri vardı. Karşılarına oturduk. Hediyelerimiz, ilk ziyaretimizde verdiklerimizden daha az görkemliydi. Her zamanki sorulardan sonra, vezirin kardeşi yolculuğumuzun uzun olduğunu söyledi ve Hindostan'a

[illegible]

(2) Teranom. 40. (3.55.)

(2) Teranom. 40. (3.55.)

[illegible]

Bu yaşı adam bizi tekrar gördüğüne çok sevinmiş gibiydi; bize çay hazırlamıştı ama biz Kızılderililer olarak kabul edemezdik. Bay Hearsay ona bir kaftan dikmesi için turuncu renkli bir kumaş getirmişti; böyle bir hediye için bize karşı yükümlülüğünün çok büyük olacağını ve bu nedenle bize eşdeğerini veremeyeceğini söyleyerek onu reddettim. Bizden bir makas ve bir bıçak isteyeceğini anladım ve bunları getirmelerini istedim. Bu nezaketinden çok memnun oldu ve bize dalé-lama tarafından kendisine gönderilen birkaç tonka parçası ve suda eritilmiş undan yapılmış, kırmızımsı bir maddeyle tatlandırılmış tatlılar verdi. Bunlar tatsızdır, ancak kilise başkanının kutsal elleri tarafından hazırlandıkları için, sabahları aç karnına yendikleri takdirde olağanüstü erdemlere sahip oldukları kabul edilir. Ayrıca, her bir tatlı bir anasondan daha büyük olmadığı için bu erdemler çok dar bir alanla sınırlıdır. Bana çok açık görünen Ouniyas yazısının bir örneğini yanımda getirmek istediğimden, Lama'dan bana el yazısı karakterlerle dolu bir kağıt ve basılı karakterlerle dolu bir kağıt vermesini istedim. Bana, yakın zamanda ölmüş bir Ghilung'un altın harflerle dualar yazdığı üç adet mavi kağıt verdi; ve kendi eliyle, sıradan bir kağıt parçasına tahta bir damgayla başka bir dua bastırdı; sonra bu kağıda birkaç tane avadjau zerresi yerleştirdi, onları kutsadı, bu amaç için tasarlanmış gibi görünen bir kumaş parçasından aldığı turuncu renkli bir ipek ipliğe sardı ve bu paketi boynumuza belirli bir pozisyonda asmamızı önerdi, çünkü bazı durumlarda işe yarayacağını görecektik. Bize biraz dökme çay ve küçük bir parça soda getirdi. Bu ülkede, çayın demlenmesine her zaman eklenir, çünkü su çok ham olduğundan yaprakların aromasını hemen çıkaramaz. Un ve süttten yapılmış, üzerine hafifçe şeker ve birkaç kuru üzüm serpilmiş bir peynir, şeker ve tereyağından yapılmış bir kek ve büyük bir üzüm tabağı, bize verdiği hediyeyi oluşturuyordu. Peynirin çok keskin bir kokusu vardı ve onu çay ve tatlılarla birlikte halkımıza verdik. Lama, turuncu kumaşı geri almak istemediğimizi görünce, ertesi gün Ghilungların huzurunda ona vermememizi rica etti. Bu din adamını her gördüğümüzde, tercümanımızın aptallığı yüzünden bu saygıdeğer adamın konuşmasını anlamamıza izin vermese de, tavırlarının sadeliğine ve duygularının cömertliğine giderek daha fazla ikna oluyorduk.

Nella sera il visir ed il deba ci fecero dire d'andar a ritrovarli un' altra volta. Stavano scrivendo al garpan. Chiesimo che gli fosse mandata una lettera in nome nostro per informarlo ch' eravamo giunti felicemente , ed attestargli la nostra riconoscenza per le attenzioni usateci. Ci venne promesso che il di appresso ci verrebbero condotte delle bestie , fra cui potremmo scegliere dei yaks che monteremmo, e che pagheremmo soli quindici ruppi per testa; gli altri servirebbero per portare la nostra lana , e le nostre bagaglie. Gi vennero quindi offerti due gran bacili contenenti del riso , e del burro rinchiuso in una pelle di yak con ancora su il pelo , ed un piatto d' uva secca ; era questo un presente che ci veniva fatto. Il visir ed il deba firmarono pure un'ordine indiritto al loro intendente , con cui gli raccomandavano d'inviarci subito cinque capre.

Akşam, vezir ve deba, onları tekrar görmemiz için bize haber gönderdiler. Garpan'a mektup yazıyorlarmış. Sağ salım vardığımızı bildirmek ve bize gösterilen ilgi için minnettarlığımızı ifade etmek üzere adımıza bir mektup gönderilmesini rica ettim. Ertesi gün bize birkaç hayvan getirileceğine, bunlardan bineceğimiz yakları seçebileceğimize ve hayvan başı sadece on beş rupi ödeyeceğimize söz verdiler; geri kalanı yünümüzü ve eşyalarımızı taşımak için kullanılacaktı. Sonra bize, tüyleri hala üzerinde olan bir yak derisinin içinde pirinç ve tereyağı dolu iki büyük leğen ve bir tabak kuru üzüm teklif edildi; bu, bize verdikleri bir hediyeydi. Vezir ve deba ayrıca, kâhyalarına hitaben, bize derhal beş keçi göndermesini emreden bir emir imzaladılar.

Akşam vezir bana boynuzdan yapılmış bir enfiye kutusuyla takas etmem için bir akik enfiye kutusu gönderdi. Kutuyu aldığımda, dibinde gizli küçük bir altın halkanın, kolayca doldurulamayacak kadar küçük olduğu için, kutuyu açıp enfiyeyi yerleştirmeye yaradığını fark ettim. Vezirin enfiye kutusunu bana verirken bu ayrıntıya dikkat etmediği, ancak hatırlayınca içten içe kötü bir alışveriş yaptığını düşünmüş olabileceği aklıma geldi. Bu yüzden, açgözlülüğünden dolayı onu cezalandırmak isteyerek, mesajını anlamamış gibi yaptım ve ona o sabah çok beğendiği gümüş kapaklı küçük kristal bir tuzlukla birlikte ikinci bir bıçak gönderdim. Akik enfiye kutusu, kenarları düz, bir vazo biçimindeydi ve her kulpunda bir satir maskesi vardı. Bana Yunan işçiliği gibi göründü. Eğer bu uniyaların işiyse, bu onların ustalığına bir övgüdür. Vezir yeni sözleşmesinden memnun görünüyordu.

[illegible]

(1) Termometre 39. (3.111)

[illegible]

Akşam vezir ve konseyinin diğer üyeleri yaşlı pandiyi aramaya gönderdiler. Garpanın kardeşi, kendisinin ve meslektaşlarının, başımıza bir talihsizlik gelmesinden ve bunun onlar için büyük bir pişmanlık olmasından korktukları için gitmemizi sabırsızlıkla beklediklerini söyledi; ülkelerinden daha önce bir kez geçtiğimizi ve Fransız olduğumuz için ikinci kez geri dönmemize izin verilmeyeceğini de ekledi. "Bilmiyorum ve siz de çok iyi biliyorsunuz ki," diye yanıtladı pandi, "bu yabancıların istedikleri zaman ülkenizi ziyaret etmelerini engelleme gücümüz yok. Bu konuda sadece üstlerinden emir alırlar; ancak geri dönerlerse, sizin de

şahit olduğunuz ve övgüden başka bir şey söyleyemeyeceğiniz aynı dürüstlikle davranacaklardır." Bu kısa konuşmayı bitirdikten sonra pandi uzaklaştı.

Un djuari di buon'aspetto , e ben vestito , venne a ritrovarci. Egli si chiamava Debù-Deba-Singh , ed era il figlio d'un personaggio , che godeva d'una qualche considerazione, chiamato Dhumù , che gli aveva ingiunto di vederci , e , fossimo o nò mehants , d'offrirci i suoi servigi in tutto ciò , che desiderare potremmo. Qualora questi supponesse che non fossimo mehants , era incaricato di dirci , che due mila uomini erano pronti a prendere le armi per la causa del raja , subito che fosse lor dato un punto di convegno. Aggiunse che il nostro viaggio essendo stato lungo, ed avendoci , a quanto avea saputo , accagionate molte inutili spese , ei si stimava felice di fornirci , su Srimagar , un mandato di mille ruppi , se ci poteva essere d' una qualche utilità , e che ne rimborseremmo l' ammontare a Herduar sia in mercanzie , sia in denaro , secondo che ci tornasse meglio a conto. Resimo grazie al Deba-Singh delle sue offerte , che non abbiamo accettate ; ma l'abbiamo incaricato di renderci varj piccioli servigi , in cui vi si prestò di buon cuore.

Yakışıklı ve şık giyimli bir djuari bizi görmeye geldi. Adı Debù-Deba-Singh'di ve Dhumu adında saygın bir adamın oğluydu. Dhumu, bize gelip mehant olsak da olmasak da, dileyebileceğimiz her konuda bize hizmet etmesini emretmişti. Mehant olmadığımızı düşünmesi durumunda, iki bin adamın, kendilerine bir randevu verilir verilmez Raja davası için silaha sarılmaya hazır olduğunu söylemesi talimatını almıştı. Yolculuğumuzun uzun olduğunu ve duyduğu kadarıyla birçok gereksiz masrafa yol açtığını da ekleyerek, eğer bize bir faydası olacaksa, Srimagar'da bize bin rupi komisyon vermekten memnuniyet duyduğunu ve bu miktarı Herduar'a, bizim için en uygun olacak şekilde, mal veya para olarak geri ödeyeceğimizi söyledi. Teklifleri için Deba-Singh'e teşekkür ederiz, ancak biz bunları kabul etmedik. Ancak biz kendisine çeşitli küçük hizmetlerde bulunmasını emrettik ve o da bunları memnuniyetle kabul etti.

Ho venduto tutto il mio corallo , per novanta ruppi ad Amer-Singh , che lo passò a DebaSingh per cinquanta capre della razza che dà la lana pegli sciali, e venti montoni , che gli dovevano venir consegnati a Niti , e condotti a Tchilkia (1) da Hark-Deb. Ciò non montava di già al valore del corallo , ma era però il miglior oggetto, che potessi ottenere in scambio; giacchè, nel caso in cui accadesse un qualche sinistro al primo nostro convoglio di capre, verrebbe supplito dal secondo , precauzione tanto maggiormente necessaria in quanto che tutte le persone che abbiamo vedute, ci dissero che quasi tutti questi animali , qualora si facessero attraversare le montagne prima che i freddi avessero incominciato, morrebbero nel viaggio.

Tüm mercanlarımı doksan ruپیe Amer-Singh'e sattım, o da bunları şallar için yün veren cinsten elli keçi ve Niti'de kendisine teslim edilip Hark-Deb üzerinden Tchilkia'ya (1) götürülecek yirmi koyun karşılığında Deba-Singh'e verdi. Bu, mercanın değerine eşit değildi ama karşılığında alabileceğim en iyi şeydi; çünkü ilk keçi konvoyumuza herhangi bir kaza olması durumunda, ikinci konvoy tarafından tedarik edilecekti; gördüğümüz herkes, soğuk hava başlamadan önce dağları geçmeye zorlanırlarsa neredeyse tüm bu hayvanların yolculuk sırasında öleceğini söylediğinden, bu önlem daha da gerekiydi.

[illegible]

(1) Britanya Hindistanı'ndaki Bèrèily topraklarındaki şehir.

[illegible]

Vezir ve deba, 25'inde (1) bize yakların yüklenmeye hazır olduğunu haber verdiler; onlara, ertesi günün sabahına kadar yola çıkamayacağımızı ve bunun sözleşmeyi yerine getirmelerine bağlı olduğunu söyledik. Bir haberci, bizim için tedarik etmeyi taahhüt ettikleri ancak sağlayamadıkları eşit sayıda keçi yerine, vezir ve debadan bize on iki sürü getirdi. Hemen ardından, Gortope'dan gelenlerin eve dönmek için çok istekli olduklarını ve biz yola çıkmadan ayrılamayacakları için sabah yola çıkmamızı umduklarını söylediler. Daha önce söylediklerimizi tekrarladık ve sığırlarımızı şehrin dışında otlatmamızı emrettik. Vezir ve meclis, kapıların kapatılmasını emretti; ardından kapıları açıp yakları dışarı çıkarmaları için iki kararlı adam gönderdik ve bu, herhangi bir direnişle karşılaşmadan gerçekleşti. Vezire ve debaya davranışlarının uygunsuzluğunu ve alçaklığını şiddetle vurguladık. Birkaç sitemden sonra, kafaları karışmış gibiydi ve kendi iradeleriyle değil, kendilerine garpanın emirlerini ileten Gortope elçilerinin etkisi altında hareket ettikleri söyleniyor. Vezir ve deba evlerine dönüp niyetimizi Gortope halkına bildirdiklerinde, ziyaretimizi beklemeden atlarını eyerleyip gittiler.

[illegible]

Vennero a dirci sotto mano da parte del visir e del deba che se vorremmo accettare dello zafferano, essi prenderebbero nella sera alcune pezze de' nostri panni. I ladaki ricevono lo zafferano dai negozianti cascemiriani , in pagamento della lana da scialli , che loro forniscono , e lo danno poscia agli ouniyas in iscambio di questa medesima lana , che questi vendono loro. Questo zafferano mi parve puro , ma caro , ciò che proviene in qualche modo dall'averlo dopo tanti scambi e passaggi di mano. In conformità della nostra promessa ci siamo recati alla casa del governatore , ove fummo accolti con una cordialità calcolata , per cancellare tutto ciò ch'era accaduto dopo l'ultima nostra conferenza; la nostra condotta ha dimostrato d' aver prodotto un tale effetto. Il visir ed il deba ci dissero che correvamo veramente rischio di non potere entrare nell'Indostan , qualora differissimo ancora la nostra partenza; che qualora non seguissero che la loro inclinazione ci pregherebbero di rimanere più a lungo con essi ; ma che la stagione essendo avanzata , sarebbe un gran motivo di rammarico pel garpan e per essi , se ci accadesse un qualche sinistro accidente.

(1) Siamo partiti da Daba il 26 agosto alle dieci ore della mattina. Abbiamo da prima seguito lo stesso cammino , per il quale eravamo venuti; e, dopo passato il Tilti , ne prendemmo un'altro , che va in linea diritta a Niti; il primo era più sinuoso , ma migliore. Deba-Singh , venne a ritrovarci la sera nel nostro accampamento , e ci promise d' inviarcene tre montoni grassi per mangiarli. Ci pregò istantemente di rilasciargli un certificato , che attestasse com'egli si fosse adoprato per esserci utile , ed una raccomandazione per fargli ottenere il permesso d'entrare nelle provincie della Compagnia , non pagando che piccioli diritti. Abbiamo aderito all'inchiesta , e se n'è partito molto contento. Dopo il tramonto del sole , fece assai freddo. Fecimo soggiorno il dì 27 , onde lasciare alle nostre bestie il tempo di riposarsi.

[illegible]

(1) Termometre 37. (2.22.)

[illegible]

27 ve 28 (1). Gündoğumunda, komşu nehirde iki inçten daha yüksek buzlar görülebiliyordu. Geçtiğimiz dağlar tamamen çıplaktı ve bol miktarda demir içeriyor gibiydi. Demirli taşların arasında genellikle kırılmış amonitler bulduk. Yol son derece zorluydu; Hindostan'ı Tibet'ten ayıran geçidin veya ghat'ın yaklaşık üçte biri geçilmişti; buradaki dağlar, Bhutan'da göreceğimiz dağlardan daha az yüksek ve daha az dikti (2). Kamp kurduğumuz nehir,

4- Abbiamo fatto annunciare al sehana il nostro arrivo ; aggiungendo che desideravamo vivamente di ripartire, e che abbisognavamo di provvigioni. Ardjam ed un'altro si recarono da noi entro la sera per dirci, che si converrebbe il dì appresso sulle condizioni del trasporto

delle nostre bagaglie. Attualmente nella parte superiore del Buthan si soffre un'estrema scarsenza di grani , poichè i djuari , ed i dharmis hanno saccheggiati i gangari , e abitanti delle sponde del Gange sulle montagne , che fornivano al paese alto il grano , che raccoglievano , e quello che comperavano ne' distretti più bassi.

4- Sehana'ya vardiğımızı, ayrılmak için can attığımızı ve erzak ihtiyacımız olduğunu söyleyerek duyurduk. Ardjam ve bir başkası akşam yanımıza gelip, ertesi gün eşyalarımızın taşınması için koşullar üzerinde anlaşacaklarını söylediler. Şu anda Bhutan'ın yukarı kesimlerinde aşırı bir tahıl kıtlığı var, çünkü djuari ve dharmiler, topladıkları tahılı ve aşağı bölgelerden satın aldıkları tahılı yukarı ülkeye tedarik eden dağlardaki Ganj kıyılarındaki sakinleri ve gangarileri yağmaladılar.

7- iunse un distaccamento di soldati o cipayes gorcali , composto d' un avildar e di quattro soldati , che si recavano a reclamare uno sonima di denaro , di cui i Nitiesi andavano debitori alla compagnia. L'avildar era latore d'una lettera colla quale Bhavani-Singh, capo di Solar , ordinava a tutti gli abitanti di Niti, di prestarci tutti i servigi , che stavano in loro potere , ed aggiugneva , che qualora non si conformassero a quest' ingiunzione , ei farebbe loro pagare una grossa ammenda. L'avildar ci disse , che gli era stato raccomandato d'avere a nostro riguardo tutte le immaginabili attenzioni , e ch'egli si recava immantinente a farci fornire la gente necessaria , per portare le bagaglie. Gli abbiamo dati cinque ruppi di gratificazione in conto di quanto riceverebbe qualora ci servisse bene. Ci diè parola di farci partire il di appresso. Un'ora dopo ritornò con tre cipayes , e gli abbiamo dati venti ruppi per la gente , che dovea portare le bagaglie. Ricusò il nostro denaro adducendo che i nostri effetti doveano essere trasportati alle spese degli abitanti di Djosimath. Avendogli risposto , che viaggiando per motivo di pietà, non era conveniente il far trasportare le nostre bagaglie senza pagare, egli annui a ricevere in allora il denaro.

7. Bir avildar ve dört askerden oluşan bir asker müfrezesi veya gorcali cipayes geldi. Nitiesi'nin şirkete olan borcunu talep etmek için yola çıkmışlardı. Avildar, Solar şefi Bhavani-Singh'in tüm Niti sakinlerine ellerinden gelen her türlü hizmeti sunmalarını emrettiği ve bu emre uymazlarsa ağır bir para cezası ödeteceğini eklediği bir mektubu taşıyordu. Avildar, bize akla gelebilecek her türlü özeni göstermesinin tavsiye edildiğini ve bagajlarımızı taşıyacak gerekli kişileri hemen sağlayacağını söyledi. Bize iyi hizmet ederse alacağı ücrete karşılık ona beş rupi ikramiye verdik. Ertesi gün bizi göndereceğine söz verdi. Bir saat sonra üç cipaye ile geri döndü ve bagajları taşıyacak kişiler için ona yirmi rupi verdik. Eşyalarımızın Djosimath sakinleri tarafından taşınması gerektiğini ileri sürerek paramızı reddetti. Dindar bir şekilde seyahat ettiğimiz için eşyalarımızın ücret ödenmeden taşınmasının uygun olmayacağını söyledüğümüzde, parayı hemen kabul etti.

Partimmo l' 8 di settembre ; siamo passati da Gamsaleh , Bompa , e Farkia , villaggi che avevamo veduti andando. Vicino a quest' ultimo abbiamo fatto alto. Ad ogni sito gli abitanti , prendevano i nostri pacchetti per portarli in quello , che seguiva in appresso. I ruscelli erano molto gonfi. Il raccolto del fafar, o grano saraceno era abbondantissimo , e l'avadjau era quasi maturo.

8 Eylül'de yola çıktık; yolda gördüğümüz Gamsaleh, Bompa ve Farkia köylerinden geçtik. Farkia yakınlarında mola verdik. Her birinde, köylüler paketlerimizi alıp bir sonrakine

taşıyorlardı. Dereler çok dalgalıydı. Fafar, yani karabuğday mahsulü boldu ve avadjau neredeyse olgunlaşmıştı.

Quivi abbiamo ritrovato un sicari, lo stesso cacciatore , che sulle sponde del Tchaglù aveva ucciso per noi un baral; egli era incaricato dagli abitanti di Gamsaleh di custodire le loro case. Ci disse che i sehana gli aveano interdetto l'uso del suo fucile , fino a che i ricolti fossero fatti , poichè l'esplosione del colpo farebbe tosto cadere la neve. Per rispetto ai pregiudizi di questi popoli non siamo andati a caccia , quantunque fossimo di continuo tentati dalla quantità di pernici nere, che vedevamo .

Burada, bizim için Changlu kıyısında bir baral öldüren aynı avcıyla, Gamsaleh sakinleri tarafından evlerini korumakla görevlendirilen bir tetikçiyle karşılaştık. Bize, Sehana'nın hasat tamamlanana kadar tüfeğini kullanmasını yasakladığını, çünkü patlamanın karı hızla yağdıracağını söyledi. Bu insanların önyargılarına saygı duyduğumuz için, sürekli olarak gördüğümüz kara kekliklerin cazibesine kapılmamıza rağmen ava çıkmadık.

9- (1). I villici furono renitenti prima di caricarsi de' nostri pacchetti quantunque l'avldar li minacciasse d'una ammenda , e loro offerisse di dedurre due ruppi sul pagamento della loro imposta ; alla fine cedettero , e siamo partiti. Abbiamo passato il Doli su d'un sangha , in una situazione , in cui venne alzato un muro il quale non ha che un'apertura , e cio affine d' impedire che i montoni ele capre carichi di lana , e di sale , che vengono dall' Undès , e dalla parte settentrionale del Buthan , possin saltar entro del fiume.

9- (1). Köylüler, avıdının para cezasıyla tehdit etmesine ve vergi ödemelerinden iki roppi kesmeyi teklif etmesine rağmen, yüklerimizi almakta isteksiz davrandılar; sonunda pes ettiler ve yola koyulduk. Doli Nehri'ni, Undes'ten ve Bhutan'ın kuzey kesiminden gelen yün ve tuz yüklü koyun ve keçilerin nehre atılmasını önlemek için tek bir açıklığı olan bir duvarın inşa edildiği bir sangha üzerinden geçtik.

[illegible]

(1) Termom. 50. (7.99.)

(1) Termom. 50. (7.99)

[illegible]

Ci siamo accampati a Malari (1). Il paese fino a Lata al sud , viene denominato paese di Buthan. I suoi abitanti pagano annualmente una picciola somma agli ouniyas , o il suo equivalente in natura. La quota parte perMalari , è di sei ruppi , o il loro valore in orzo. Quelli di tutto il paese fra Lata e Niti si dolgono sommamente delle estorsioni de' gorkali. L'uomo il più povero è obbligato a pagare un testatico di quattro ruppi. Tanta oppressione fece disertare interi villaggi , e la popolazione ha diminuito di molto.

Malari'de (1) kamp kurduk. Güneyde Lata'ya kadar uzanan bölge Buthan ülkesi olarak adlandırılır. Bu bölgenin sakinleri, her yıl ouniyalara küçük bir meblağ veya aynı bir meblağ öderler. Malari kotası altı rupidir, yani arpa cinsinden değeridir. Lata ve Niti arasındaki tüm bölge sakinleri, Gorkhali'lerin gasplarından çok şikayetçidir. En fakir adam bile dört rupi kişi başı vergi ödemek zorundadır. Bu baskı, köylerin tamamının çölleşmesine ve nüfusun büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur.

[illegible]

(1) Termom, 54.

(1) Termom, 54.

[illegible]

La sera del 10 , frattanto che stavamo esaminando le nostre capre , un malarino venne a discorrere connoi. Gli chiedemmo perchè una parte di quel villaggio fosse in rovine , e tante case si ritrovassero in uno stato di disfacimento; ci rispose che gli abitanti erano morti ; avendo quindi richiesto se una qualche malattia violenta e repentina li avesse privati di vita , ci disse , che le capre di quelli che di moravano in un quartiere che ci ha indicato erano state portate via dai djuari; che quindi privati delmezzo di potere fare l'ordinario loro traffico in sale o grano cogli ouniyas , erano stati impossibilitati a pagare la loro tassa ai gorkali , che questi in allora preso aveano il restante del bestiame, e degli utensili di quest' infelici , come anco gli stessi anelli del naso delle mogli loro , e delle loro figlie , e tratti i figli in schiavitù. Molti eran morti di fame , altri avean presa la fuga. Aggiunse che compresa la tassa regolare , ch'era di due cento cinquanta ruppi , gli abitanti di Malari pagavano due mila ruppi. " Ne' tempi de' nostri raja, esclamò quest'uomo , questi cortili , che oggidì vedete vuoti, erano zeppi di capre; ogni abitante in età avanzata , aveva una casa per collocarvi suo figlio , allorchè lo ammogliava , ed un'altra per la figlia , che riceveva una porzione del bestiame; in allora eravamo se non ricchi, per lo meno agiati , occupati , e felici. Oggidì , siamo poveri , oziosi e miserabili. Se avessimo ancora de' padroni quai voi , questi recinti racchinderebbero altrettanto bestiame , quanto in passato ne contenevano ; ma oggidì , se taluno colla sua attività si forma una piociola greggia di capre , il brigante djuari o dharmi l'attacca , e glie la porta via. Dai padroni nostri attuali non possiamo ottenere soddisfazione alcuna , nè siamo forti abbastanza per usare della rappresaglia ". Indi pendentemente dalle escursioni che i djuari fanno a mano armata per saccheggiare questi pacifici abitanti delle montagne , sono inoltre interessati a distruggere il commercio loro , affine d' avere una parte maggiore in quello che si fa coll' Undès , e ch'è di tanto profitto.

10'unun akşamı, keçilerimizi muayene ederken, sıtmalı bir adam yanımıza geldi. Köyün bir kısmının neden harabeye döndüğünü ve neden bu kadar çok evin bakımsız olduğunu sorduk; köylülerin öldüğünü söyledi; şiddetli ve ani bir hastalığın onları hayattan mı mahrum bıraktığını sorduğumuzda, bize belirttiği bir bölgede yaşayanların keçilerinin cuariler tarafından kaçırıldığını; bu nedenle ouniyalarla yaptıkları tuz veya tahıl ticaretini sürdürme imkânlarından mahrum kaldıkları için gorkalilere vergilerini ödeyemediklerini, gorkalilerin de bu talihsizlerin geri kalan sığırlarını ve kap kacaklarını, ayrıca karılarının ve kızlarının burun halkalarını aldığını ve oğullarını köleleştirdiğini söyledi. Birçoğu açlıktan ölmüş, diğerleri kaçmıştı. Malari sakinlerinin iki yüz elli rupi olan normal vergiyi de ekleyerek iki bin rupi ödediğini ekledi. "Bizim rajas zamanımızda," diye haykırdı bu adam, "bugün boş gördüğünüz bu avlular keçilerle doluydu; ileri yaştaki her sakinin, evlendiğinde oğlunu yerleştireceği bir evi ve sığırlardan bir pay alan kızı için de bir evi vardı; o zamanlar zengin olmasak da en azından rahat, meşgul ve mutluyduk. Şimdilerde ise fakir, tembel ve sefil durumdayız. Sizinki gibi efendilerimiz olsaydı, bu çitler eskiden olduğu kadar sığır barındırırdı; ama bugünlerde, biri kendi çabasıyla küçük bir keçi sürüsü yaratırsa, haydut cuari veya dharmi ona saldırıp onları kaçırdı. Mevcut efendilerimizden hiçbir tatmin alamıyoruz ve misilleme yapacak kadar da güçlü değiliz." Cuari'lerin bu barışçıl dağ sakinlerini yağmalamak için yaptıkları silahlı baskınların yanı sıra, Undès'e yapılan ve çok kârlı olan işten daha fazla pay almak için onların ticaretini de yok etmekle ilgileniyorlar.

Ci avvidimo , l'11 settembre (1) , passando alla diritta del Doli , che da quando abbiamo veduto questo fiume, enormi frammenti di rocce , e grossi legni s' erano accumulati nel suo letto. Ci siamo fermati fino al 13 a Djhelim , villaggio situato sul pendio d'una montagna molto più alta della strada che va da Lata a Malari. Non rimangono più di questo villaggio

11 Eylül'de (1), Doli Nehri'nin sağından geçerken, bu nehri gördüğümüzden beri yatağında devasa kaya parçaları ve büyük tahta parçaları biriktiğini fark ettik. 13 Eylül'e kadar, Lata'dan Malari'ye giden yoldan çok daha yüksek bir dağın yamacında bulunan Djhelim köyünde durduk. Bu köyden geriye sadece iki üç ev kaldı. Bir köylü, bir süre önce bize bu kadar özen gösteren djuari Deba-Singh'in, iki ay boyunca tüm ülkeyi harap ettiğini ve Gorkiahlar tarafından en ufak bir şekilde rahatsız edilmeden, herhangi bir tazminat veya onarım yapmak zorunda kalmadan iki bin keçi, koyun veya yak götürdüğünü anlattı.

[illegible]

13 - (1) - Eski yolumuza döndüğümüzde, bize Bhavani Singh'den bir mektup ve Baragaon ile Djosimath'ta konuşlanmış müfrezenin djemadarı Djagrup'tan birer mektup getiren bir haberciyle karşılaştık. İlki, Gorkhali'nin yüklerimizi taşımamıza yardım ettiği için kendisine çok kızdığını; aynı yoldan dönmezsek hayatını kaybedeceğini, ancak şu anda güvende olduğunu ve bize yardım etmek için elinden gelen her şeyi yapmaya hazır olduğunu, ayrıca Painkhandi veya Buthan yolunu kendi tercihimize göre seçebileceğimizi yazdı. Djagrup, dönüşümüzü kolaylaştıracak hiçbir şeyi temin etmekten kaçınmayacağını söyledi.

[illegible]

Doli Nehri'ni çok dik bir yamaçtan geçtikten sonra, son derece dik bir dağın üzerinden geçtik. Yol iğrençti ve birçok yerde en fazla otuz santim genişliğindeydi; yolcunun başının üzerinde yükselen kısımlar, onu beş yüz metre aşağıda akan nehrin yatağının üzerinde neredeyse dik bir açıyla yürümeye zorluyordu. İniş ne daha hızlı ne de daha az zordu. Aşağıdan, böylesine

Siamo arrivati il dì 15 a Lata (1) , città che non consiste che in otto o nove case. Vi si scorge un tempio di Nanda-Deba il cui servizio è supplito da sacerdotesse , che a quanto dicesi non fanno voto di castità: esse possono avere cogli uomini que' rapporti che loromeglia

15'inde, sadece sekiz veya dokuz evden oluşan bir kasaba olan Lata'ya (1) vardık. Nanda-Deba'ya ait bir tapınak var ve bu tapınağın hizmeti, söylendiğine göre iffet yemini etmeyen rahibeler tarafından sağlanıyor; erkeklerle, hiçbir karşılık beklemeden, kendileri için en iyi olan ilişkiyi kurabiliyorlar. Buranın şefi Djovahir-Singh, aslında bizim gerçekte ne olduğumuzu biliyor; tanrıya, güvenli dönüşümüz için teşekkür etmek amacıyla bir keçi kurban etme konusunda çok istekliydi; ama sanırım bu soruyu sormasına, diğer tüm dini sebeplerden daha çok, onun iyi iştahı sebep oldu. Son iki aydır ülkede çekirgelerin yaptığı katliamlar nedeniyle erzakın çok pahalı olduğunu söyledi. Son iki gün boyunca, birçoğunun Undès'e doğru uçtuğunu ve orada yumurtalarını bıraktığını gördük.

Il dì 16 (1) . Abbiamo passato su d'un sangha il Reni , che separa il Buthan dall' Indostan , e scarica nel Doli. Il 17 , la pioggia fu tanto forte, che non potemmo gustare il piacere di godere dell' ombra de castagni d'India , e dei rhodendrons , sotto de' quali siamo passati. Su d' un castagno v'erano delle scimie che mangiavano avidamente il suo frutto tanto poco ricercato dagli altri animali. Fecimo alto su di un terreno incolto, e circondato di sarson , o mostarda in fiore. Bhavani-Singh , capo di Baragaon , venne a vederci. Il Djemadar Djagrup c'inviò del riso , e della farina , ed il dì appresso del selvaggiume.

Si vide più sopra , che , quando eravamo a Tirtapuri nell' Undès , il 14 luglio , correva voce che da Srinagar fossero stati chiesti degli schiarimenti , su due europei , ch'erano penetrati nell' Undès. Ecco quanto ci disse Djagrup su questo proposito. Certo Dasrath, disimpiegato d'un posto importante che aveva occupato a Srinagar , scritto aveva a Catmandù (1) che Bachtì-Tapa (2) avesse permesso adue europei di traversare un distretto del suo territorio per recarsi nell' Undès. Il governo di Nepal , rimproverò Bachtì ; questi fece tosto partire Djagrup con trenta uomini affine di esaminare qual fondamento avesse il rapporto di Dasrath , ch'era da lungo tempo stato suo accanito nimico.

[illegible]

(1) Capitale del Nepal .

(2) Capo d'un distretto del Painkhudi .

(1) Nepal'in başkenti.

(2) Painkhudi ilçesinin başkanı.

[illegible]

Djagrup apprese al suo arrivo a Baragaan che Bhavani-Singh aveva abbandonato la sua casa onde evitare le vessazioni d'un distaccamento d' uomini , che appartenevano a Dasrath. In numero di novanta questi s'erano impadroniti della sua casa , ayeano atterrate le porte de magazzini , e v'aveano mangiato i grani che vi hanno ritrovati. Djagrup aveva fatto dire a Bhavani-Singh che la sua persona era sicura ; questi fu a ritrovarlo. Gli dichiarò che ignorava che noi fossimo europei , ed aggiunse d' aver ricevuti ottantasette ruppi pel trasporto delle nostre bagaglie a Niti. Dasrath accusava Bhavani-Singh d'aver ricevuti tremila ruppi in pagamento, affine che una tale falsità gli fornisse un pretesto di rovinarlo costringendolo a forza a pagare questa somma. Secondo i rapporti spediti a Catmandu , noi eravamo partiti coll' intenzione di fabbricare due forti , l'uno a Niti , l'altro nell' Undès , diporvi de'martchas di guarnigione, d'andare poscia per il Bebesin a raggiungere i Seikhs e riuniti a questi , invadere il Nepal a mano armata. In quanto alle veci , che correivano fra gli abitanti , erano eccessivamente ridicole ; dicevasi avere noi portata via la pietra filosofale , e tre laks di ruppi alla moglie della Compagnia.

Baragaon'a vardığında Djabrup, Bhavani-Singh'in Dasrath'a bağı bir müfrezenin tacizinden kurtulmak için evini terk ettiğini öğrendi. Bunlardan doksanı evini ele geçirmiş, depoların kapılarını kırmış ve orada buldukları tahılları yemişti. Djabrup, Bhavani-Singh'e şahsının güvende olduğunu haber vermişti; Bhavani-Singh onu bulmaya gitti. Avrupalı olduğumuzu bilmediğini ve bagajlarımızın Niti'ye taşınması için seksen yedi rupi aldığını söyledi. Dasrath, Bhavani-Singh'i üç bin rupi ödeme almakla suçladı; böylece bu yalan, onu bu parayı ödemeye zorlayarak mahvetmek için bir bahane olacaktı. Catmandu'ya gönderilen raporlara göre, biri Niti'de, diğeri Undès'te olmak üzere iki kale inşa edip oraya garnizon marçaları yerleştirmek, ardından Bebesin'den geçerek Şeyhlere katılmak ve onlara katıldıktan sonra da Nepal'i zorla işgal etmek niyetiyle yola çıkmıştık. Halk arasında dolaşan söylentilere gelince, bunlar son derece gülünçtü; Şirket'in karısından felsefe taşını ve üç lak karabuğdayı çaldığımız söyleniyordu.

Il 18 (1). Giunse una lettera del figlio di Bhandu-Tapa , che era a Solur. Scriveva egli a Djagrup d' avere a nostro riguardo tutte le attenzioni immaginabili , e di sorvegliare accid le nostre bagaglie non provassero alcun sinistro. Egli desiderava , che il di appresso , audassimo sino a Solur , situato a cinque cos al di sotto di Djosimath, ove noi ci procureremmo agevolmente delle provvigioni ; ciò che non era possibile a Baragaon. Abbiamo rappresentato che il tempo piovoso non cel permetteva , impegnandoci di partire , tosto che facesse sereno.

[illegible]

(1) Termom. 62. (13.32.) 74. (18.65.) 64. (14.21.)

(1) Termometre. 62. (13.32.) 74. (18.65.) 64. (14.21.)

[illegible]

Il dì 19 (1). Le montagne furono coperte di neve. Ci siamo fermati a Ba ragaon ; lapioggia ha durato quattr'ore , quindi l'aria fu fredda e d'una incomoda umidita Il dì susseguente (2) , Djagrup ci rappresentò , in termini fortissimi essere cosa estremamente difficile il procurarsi de' viveri a Baragaon. Partimmo quindi , ed al dì là d'un ruscello vidimo l'aria preguad' una infinitàdi cavallette ; alcune erano d'un giallo pallido , mala massima parte del colore d'arancio. Stavano riunite a quaranta a cinquanta su mucchi d'erba secca, o su pietre , e vi restavano tranquillamente come per riscaldarsi al sole ; altre mangiavano le cime del mandua , ch' erano quasi mature (3). Erano esse in questo distretto da più di due mesi; ma fatto non aveano i guasti , che s'erano supposti.

19'unda (1). Dağlar karla kaplıydı. Baragaon'da durduk; yağmur dört saat sürdü ve hava soğuk ve rahatsız edici derecede nemliydi. Ertesi gün (2), Djagrup bize Baragaon'da erzak tedarik etmenin son derece zor olacağını en sert ifadelerle anlattı. Bu nedenle yola çıktık ve bir derenin ötesinde havanın sonsuz sayıda çekirgeyle dolduğunu gördük; bazıları soluk sarıydı, ancak büyük bir kısmı turuncu renkteydi. Kırk veya elli kişi kuru ot yığınları veya taşlar üzerinde toplanmış ve güneşte ısınmak ister gibi sessizce orada duruyorlardı; diğerleri neredeyse olgunlaşmış olan manduaların (3) uçlarını yiyordu. İki aydan fazla bir süredir bu bölgedeydiler; ancak tahmin edilen zararı vermemişlerdi.

[illegible]

(1) Termom . 59. (11.99.) 36. (1.78.)

(2) Termom . 57. (11.10.)

(3) *Cynosurus Caracana*.

(1) Termometre 59. (11.99.) 36. (1.78.)

(2) Termometre 57. (11.10.)

(3) *Cynosurus Caracana.*

[illegible]

Ci fu detto che un leopardo , che si faceva vedere sovente in que dintorni , aveva portati via tre ragazzi , ed uccisi due uomini , nè s'era ancora potuta scuoprire la sua tana. Ci siamo accampati a Djosimath , vicino d'un tempio; tutto il terreno era ricoperto di riso , di martcha , di mandua , e di sava (1) . Fummo avvertiti che il leopardo potrebbe benissimo attaccare nella notte le nostre capre ; fecimo accendere gran fuoco , e vi postammo da presso ad esse una forte guardia coi fucili carichi.

Riseppimo il 21 (2) che il leopardo aveva commessi de guasti in un villaggio all' est di Djosimath. Le mie capre non vi avevano potuto arrivare per le difficoltà delle strade , e per essere tutte fangose ; quest' animale è d' una proprietà estrema. Giunta la gregge ad un fangoso passaggio ; la capra ch'era, alla testa s' arrestò ; tutto il rimanente rimase come bloccato in una stretta gola , su della quale i raggi del sole riflettevano con ardore quasi insopportabile pegli uomini , e che doveva bene affaticare que' poveri animali , esposti d'altronde al soffocante vapore , che sorgeva dal fondo di siffatta gola. Finirono per trarsi

23'ünde, Büyük Tugasi Sıradağları'nın bir parçasını oluşturan yüksek ve ormanlık bir dağın zirvesine tırmanırsak muhtemelen yaban domuzu, ayı, karaca ve sülünle karşılaşacağımızı söyleyen bir çiftçiyle birlikte ava çıktık. Çam, köknar, sedir, çınar, at kestanesi ve porsuk ağaçlarından oluşan bir ormanın içinden geçerek dik bir yamaca tırmandık. Bu sonunculara burada tuner deniyor. Sedirler devasaydı; çevresi on sekiz kulaç, yerden dört fit yüksekte ve

yaklaşık yüz seksen fit yüksekliğinde bir tane gördük; yere düşmüş bir diğeri ise yüz elli dokuz fit uzunluğundaydı. Bu kadar devasa büyüklükte ağaçlar burada nadir değildir. Zirveye ulaştığımda, her şeyden önce yaklaşık seksen fit yüksekliğinde ve yirmi fit genişliğinde bir şelale ile süslenmiş muhteşem bir manzaranın tadını çıkardım. Patal Ganga'nın kaynağını oluşturur ve iki dağ sırası arasındaki bir geçidin dibinde kaybolur. Aşağı inerken, meyveleri İngiltere'de bu ağaçların verdiği meyvelerden çok daha büyük olan bazı üvez ağaçları gördüm. Bir evin yakınında büyüyen kenevirin güzelliğine hayran kaldım. Birkaç sap üç buçuk metre yüksekliğindeydi ve hiçbirisi on metreden az değildi. Tarlanın sahibi bana, bitkinin çiçeklenme döneminde kökünden sökülebilecek olgunluğa ulaştığında, evlerin çatılarında tamamen kuruyana kadar güneşe maruz bırakıldığını; ardından kabuğunun soyulup demet haline getirildiğini söyledi. Kenevirin çatıda olduğu süre boyunca kurumasına izin verilmemesi için her türlü özen gösteriliyordu, çünkü nemin liflerin dayanıklılığını azalttığına inanılıyor ve bu yüzden kabuk parmaklarla soyuluyordu.

Nella sera la madre¹ di Bhavani-Singh , oi apprese che sua figlia ed un' altro capo s'erano nascosti onde sottrarsi all' oppressione dei gurkiahhs. Ella ci fece un'affliggente quadro delle concussioni , che costoro commettevano , e ci assicurò che i nostri effettiverrebbero spediti , e che Bhavani-Singh , quantunque assente sarebbe fedele a' suoi impegni , ma che non lo vederemmo , temendo egli , come temeva pure il di lui compagno , che non s'impadronissero delle loro persone , e non le inviassero a Srinagar. Si sforzò soprattutto di persuaderci che tutta la sua famiglia prendeva a noi il più vivo interesse.

Akşam, Bhavani-Singh'in annesi, kızının ve bir başka şefin Gurkaların zulmünden kaçmak için saklandıklarını öğrendi. Bize, yaptıkları gaspların içler acısı bir resmini çizdi ve eşyalarımızın gönderileceğine, Bhavani-Singh'in yokluğunda bile sözlerine sadık kalacağına, ancak hem kendisinin hem de arkadaşının onları yakalayıp Srinagar'a göndereceğinden korktuğu için onu görmeyeceğimize dair güvence verdi. Özellikle de tüm ailesinin bizimle yakından ilgilendiğine bizi ikna etmeye çalıştı.

Il 24. Fecimo venire sotto le nostre tende il figlio di Bhandu-Tapa , e Djagrup , e ci siamo spiegati con essi intorno alla nostra situazione. Questo giovinetto , ed un vecchio di lui ajo , ci fecero conoscere il loro rammarico pei ritardi ehe provavamo , aggiungendo essere pronti ad accompagnarci loro stessi a Pali , ove vedremmo Bhandu-Tapa , ed ove potremmo assicurarci che i nostri effetti arriverebbero tre giorni dopo di noi. Fu ben d'uopo accontentarci di tali spiegazioni ; nullameno abbiamo soggiunto , che se non venissimo a sapere fra tre giorni che lenostre bagaglie fossero già istradate per raggiungerci , ci saremmo posti in cammino. Pensando che sarebbe buona cosa che una persona , al fatto della maniera di aver cura delle capre , e di coltivare il riso di montagna , accompagnasse questi animali fino a Calcutta , e fors'anco fino in Inghilterra , comperai , per trenta ruppi, uno schiavo , che mi venne offerto.

24'ünde Bhandu-Tapa'nın oğlu ve Djagrup'u çadırlarımıza çağırdık ve durumumuzu anlattık. Bu genç adam ve tanıdığı yaşlı bir adam, yaşadığımız gecikmelerden dolayı üzüntülerini dile getirerek, Bhandu-Tapa'yı göreceğimiz ve eşyalarımızın üç gün sonra geleceğinden emin olabileceğimiz Pali'ye kendileri de eşlik etmeye hazır olduklarını eklediler. Bu açıklamalarla yetinmek zorundaydık; ancak, üç gün içinde eşyalarımızın bize katılmak üzere yola çıktığını öğrenmezsek yola çıkacağımızı da ekledik. Keçi bakımı ve dağ pirinci yetiştirme konusunda

deneyimli birinin bu hayvanlara Kalküta'ya, hatta belki de İngiltere'ye kadar eşlik etmesinin iyi olacağını düşünerek, bana teklif edilen bir köleyi otuz rupiye satın aldım.

Djagrup venne ad accomiatarsi da noi il di 26. Veggendo ch'ei s'attendeva di ricevere un presente , ho riempita una scatola di porcellana, di cinque ruppi , in timasas e gliela diedi. Egli se 'ne andò , e mi parve soddisfattissimo di questo regalo.

Djagrup 26'sında bize veda etmeye geldi. Bir hediye beklediğini anlayınca, porselen bir kutuyu beş parça timaska ile doldurup ona verdim. Ayrıldı ve bu hediyeden çok memnun görünüyordu.

Alle ore nove del mattino siamo partiti da Solur. La fine della giornata fu faticosissima , per la gran pioggia che cadeva a torrenti. La superficie del cammino era come agghiacciata, e tanto sdruciolevole , che tutti abbiamo fatta qualche caduta. Giunti sulle sponde del Carùl Ganga , di cui impetuossissima n'è la corrente , faceva tanto oscuro , che non sapevamo come guidarci. Conoscevamo soltanto d'essere a' piedi d'un erta montagna. Siamo stati obbligati d' aspettare quivi tre quarti d'ora , sino a che fosse recato un lume, che ci fece scorgere uno stretto sentiero , rapído , e zeppo di pietre , edi lunghe erbe. Ebbimo molta pena per riunire le capre , e farle entrare nella gola , giacchè si fermavano di sovente. Dopo una posa più lunga dell'ordinario, siccome non era possibile farle passar oltre , mi recai al centro della gregge de vedere ciò , che la rattenesse. Giunto alla fila di quelle che erano le più lontane mi sentii sdruciolare su d'un erto sporto lungo il pendio d' una roccia , senza sapere ove mi arresterei. Pochi secondi dopo mi ritrovai a cavallo d'una pietra , coi piedi sospesi all'aria. A forza di tastare da ogni parte , mi riuscì di porre la mano su dell' erba , abbastanza solida per sostenermi ; quindi ajutandomi colle mani , e coi piedi, pervenni a sollevare la mia testa al di sopra dell'erba , che fiancheggiava il sentiero ; e poscia la mia gente finì dal trarmi d' impaccio.

Sabah dokuzda Solur'dan ayrıldık. Sağanak halinde yağın şiddetli yağmur nedeniyle günün sonu çok yorucuydu. Yolun yüzeyi buz gibiydi ve o kadar kaygandı ki hepimiz birkaç kez düştük. Akıntısı çok şiddetli olan Carùl Ganga kıyısına vardığımızda, hava o kadar karanlık ki nasıl yol alacağımızı bilemedik. Sadece dik bir dağın eteğinde olduğumuzu biliyorduk. Işık gelene kadar orada üç çeyrek saat beklemek zorunda kaldık. Işık, taşlar ve uzun otlarla dolu dar ve hızlı bir patikayı görmemizi sağladı. Sık sık durdukları için keçileri toplayıp vadiye sokmakta çok zorlandık. Her zamankinden daha uzun bir aradan sonra, onları neyin geride tuttuğunu görmek için sürünün ortasına gittim. En uzaktakilerin sırasına ulaştığımda, nerede duracağımı bilmeden, bir kayanın kenarındaki dik bir çıkıntıda kaydığımı hissettim. Birkaç saniye sonra kendimi bir taşın üzerinde, ayaklarım havada asılı buldum. Her yeri hissederek, beni taşıyabilecek kadar sert bir çimenin üzerine elimi koymayı başardım; sonra ellerim ve ayaklarımla kendime yardım ederek, başımı yolun kenarındaki çimenlerin üzerine çıkarmayı başardım; ve sonunda halkım beni bu utançtan kurtardı.

Ci siamo accampati a Panki-Math , villaggio abbandonato , è situato sulla vetta d'una montagna , e circondato , eccetto dal lato del fiume , d' un' anfiteatro d' altissime eminenze. Il di 28 eravamo a Purut-Kotù . Il distaccamento gorkali , che c'era sempre alle spalle , c'invitò a rizzare le nostre tende vicino d' una piccola casa o forte , che si costruiva per doaminare la strada di Bhadrinath , e quella di Djhula sull' Alacananda , che conduce a Banchat , ed al tempio di Kedarnath ; ma noi ci siamo rifiutati per motivi facili ad indovinare.

Bir dağın zirvesinde yer alan ve nehir kıyısı hariç, çok yüksek rakımlı bir amfiteatro con la vista su un villaggio di case di legno, costruite su piloni di legno, che si elevano sopra un letto di roccia. Bir dağın zirvesinde yer alan ve nehir kıyısı hariç, çok yüksek rakımlı bir amfiteatro con la vista su un villaggio di case di legno, costruite su piloni di legno, che si elevano sopra un letto di roccia. Bir dağın zirvesinde yer alan ve nehir kıyısı hariç, çok yüksek rakımlı bir amfiteatro con la vista su un villaggio di case di legno, costruite su piloni di legno, che si elevano sopra un letto di roccia.

Bhavani-Singh ci fece dire , il dì primo ottobre , per mezzo di Hork-Deb , di tenerci in guardia , poichè temeva che non s' ordisse un qualche tradimento contro di noi. In conseguenza , i gorkali avendoci inviata della gente per portare gli effetti , ci siamo posti in cammino colle convenienti precauzioni ; attraversavamo un paese che fioriva altrevolte , ma che oggidì offre appena le tracce della coltivazione ; il progressivo abbandono dei villaggi lo minaccia della perdita di tutti i suoi abitanti , se resta sotto il dominio de' gorkali. Tutti i governatori , ed i comandanti delle truppe veggono ciò che si ssa , nè alcuno sembra fare il menomo sforzo per arrestare i progressi della spopolazione. I governatori non restano in carica che soli pochi anni , e sembra lamassima loro esser quella di porre il tempo a profitto , nè importa il male che le loro vessazioni fanno gravitare sui paesani. Del resto, siccome ognuno cerca d' uscire dalla folla , i due terzi delle truppe dei comandanti consistono in abitanti de' paesi soggiogati. Eravamo di continuo avvertiti di starcene sulle guardie. Il dì 9 ottobre , abbiamo passato il Pindar-Gonga su d' un djhula , e abbiamo ritrovato presso CarnaPruyaga, Pohandu-Tapa seduto sotto un pipal (ficus religiosa) , o albero de' Banians. Allorchè gli ummo da presso , s'alzò , e ci fe' dire che dopo esserci riposati , e dopo aver mangiato , ei verrebbe a vederci. Egli si presentò diffatti in quella stessa sera , in compagnia d'un bitchari , e d'un kemuniah. Ecco qual fu la nostra conversazione. " Per qual motivo , ci chiese egli, avete voi attraversato il nostro paese ? Perchè volevamo vedere i cavalli dell' Undès , e procurarci delle capre , della cui lana si fanno gli scialli. - Perche vi siete travestiti ?- Sappiamo essere costume dei pellegrini l'adottare questo mezzo ; ma avevamo un'altro motivo ; era cosa evidente , che se non si fossimo serviti di questo mezzo , non avremmo potuto penetrare nell' Undès. Voi non ignorate l'ingresso in questo paese essere interdetto aigorkali (1) e agli Europei.- Perchè non avete chiesto un parvanah ? - Se avessimo atteso il tempo necessario per ottenerlo , la stagione convenevole per attraversare l'Himalaya sarebbe trascorsa , ma se avessimo ritrovati i cavalli , di cui abbisognavamo per viaggiare, avremmo chiesto un permesso per attraversare il paese de' gorkali. Del resto avete forse a dolervi di qualche cosa sul nostro conto? Abbiamo forse nella nostra marcia , intorbidato il buon ordine , e la tranquillità del paese ? - In nessuna maniera. - Sapiate che centinaia di Napalesi hanno attraversate le possessioni della Compagnia , e si sono recati , ove andò loro meglio a grado , senza che alcuno li abbia giammai molestati. Ciò è vero , nullameno desidero che restiate cinque giorni fors' anco quindici , o diciassette , a Carnaprayaga , fino a che i varj capi abbiano presa una decisione sulla condotta , che deggion tenere.-Siamo già , sotto varj pretesti , stati tratti in parecchi siti ; il : nostro denaro è quasi del tutto esaurito , non possiamo più fermarci che un giorno, quindi andremo a Pali , ove ci fermeremo due giorni. - Sono costretto di recarmi a Srinagar per causa del dashara; di modo che dimani voi non ritroverete gente per portare i vostri effetti ; ma siate sicuri d'averne pel dì susseguente , e il bitchari vi accompagnerà fino a Tchilkiah ". Abbiamo fatto a Bhandu-Tapa un presente , di cui rimase contentissimo e ci siamo separati buonissimi amici , per lo meno in apparenza.

Bhavani Singh, 1 Ekim'de Hork-Deb üzerinden bize, bize karşı bir ihanet planlanabileceğinden korktuğu için tetikte olmamızı haber verdi. Bunun üzerine, Gorhallar eşyaları taşımamız için bize birkaç adam gönderdikten sonra, gerekli önlemleri alarak yola çıktık. Eskiden refah içinde yaşayan, ancak şimdi neredeyse hiçbir tarım izine rastlanmayan bir ülkeden geçiyorduk; köylerin giderek terk edilmesi, Gorhalların hakimiyeti altında kalması halinde tüm sakinlerinin kaybıyla tehdit ediyor. Tüm valiler ve birliklerin komutanları bilinenleri görüyor ve hiçbiri nüfus azalmasının ilerlemesini durdurmak için en ufak bir çaba göstermiyor gibi görünüyor. Valiler yalnızca birkaç yıl görevde kalıyor ve en büyük amaçları, baskılarının köylülere verdiği zarara rağmen, zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmek gibi görünüyor. Ayrıca, herkes kalabalıktan kaçmaya çalıştığı için, komutanların birliklerinin üçte ikisi boyunduruk altındaki ülkelerin sakinlerinden oluşuyor. Sürekli tetikte olmamız konusunda uyarılıyorduk. 9 Ekim'de bir djhula ile Pindar-Gonga'yı geçtik ve Carna-Pruyaga yakınlarında Pohandu-Tapa'yı bir pipal (ficus religiosa) veya banyan ağacının altında otururken bulduk. Yanına yaklaştığımızda ayağa kalktı ve dinlenip yemek yedikten sonra bizi görmeye geleceğini söyledi. Gerçekten de aynı akşam bir bitchari ve bir kemuniah eşliğinde belirdi. Konuşmamız şöyleydi. "Ülkemizi neden geçtiniz?" diye sordu bize. "Ülkemizi neden geçtiniz? Undes'in atlarını görmek ve yünlerinden şal yapımında kullanılan keçileri temin etmek için." "Neden kılık değiştirdiniz?" "Hacılar arasında bu yöntemin bir gelenek olduğunu biliyoruz; ama bizim başka bir amacımız vardı; bu yöntemi kullanmasaydık, Undes'e giremeyeceğimiz açıktı. Bu ülkeye Gorkali'lerin (1) ve Avrupalıların girmesinin yasak olduğunu bilmiyor musun?" "Neden bir parvana istemedin?" "Eğer gerekli süreyi bekleseydik, Himalayalar'ı geçmek için uygun mevsim geçmiş olurdu; ama yolculuk için ihtiyacımız olan atları bulsaydık, Gorkali topraklarından geçmek için izin isterdik. Ayrıca, bizim hakkımızda şikayet edeceğiniz bir şey var mı? Acaba yürüyüşümüz sırasında ülkenin düzenini ve huzurunu bozduk mu? - Kesinlikle hayır. - Bilmelisiniz ki, yüzlerce Nepalli, Şirketin topraklarından geçti ve istedikleri yere gittiler, kimse onları rahatsız etmedi. Bu doğru, ancak çeşitli liderler izleyecekleri yol konusunda karar verene kadar Carnaprayaga'da beş, belki on beş, belki de on yedi gün kalmanızı istiyorum. - Çeşitli bahanelerle birkaç yerde alıkonulduk; paramız neredeyse tamamen tükendi, artık bir günden fazla kalamayız, sonra Pali'ye gideceğiz ve orada iki gün kalacağız. - Dashara yüzünden Srinagar'a gitmek zorundayım; bu yüzden yarın "Eşyalarınızı taşıyacak kişiler bulun; ama mutlaka yanınızda birkaç takipçi bulundurun, böylece bitchari Tchilkie'a kadar size eşlik edecektir." Bhandu-Tapa'ya çok mutlu olduğu bir hediye verdik ve en azından görünüşte çok iyi arkadaş olarak ayrıldık.

Il dì 10. Bhandu-Tapa è partito in palanchino; coloro che lo portavano avevano un buon carice, poichè pesava per lo meno duecento libbre. Canaprayaga nel 1808, era una città molto popolosa; ma oggidì pochi bramini, che servono il tempio, e pochi mollahs che prendono cura del djulah, compongono tutta la sua popolazione. Il dì 11, ci siamo accampati sulla diritta del Pindar.

10'unda, Bhandu-Tapa bir tahtirevanla yola çıktı; tahtirevanı taşıyanların elinde iyi bir yük vardı, çünkü en az 90 kilo ağırlığındaydı. Canaprayaga, 1808'de oldukça kalabalık bir kasabaydı; ancak günümüzde tapınağa hizmet eden birkaç Brahman ve culahla ilgilenen birkaç molla, tüm nüfusu oluşturuyor. 2'sinde, Pindar Nehri'nin sağında kamp kurduk.

Un domestico, che aveva condotto da Pipal-Koti, e che era stato varie volte a AdBadri, mi disse, il dì 12, la strada alla diritta del Tchand-pèr seguita costantemente dalla gente del paese essere più corta, e migliore di quella, che passa da Topa, o Tambu-Coti. Siccome mi

premeva di abbreviar le distanze , ho risoluto di seguire questa strada. Il signor de Hearsay preferi l'altra ; supposeva essere indifferente , la nostra separazione non dovendo durare che poche ore. Mentre camminava un gorkali , che non aveva ancora veduto , e che al suo vestito, sembrava essere d'un rango agli altri superiore , mi parlò con insolentissimo tuono e si pose in una minaccevole attitudine, battendo violentemente contro terra il suo fucile; strappai il mio dalle mani del mio domestico , e l'armai , coll'intenzione di far fuoco su quell' impertinente , se facesse un sol passo verso di me. Un altro soldato accorse , mi pregò di calmarmi , e rimproverò quello , che m' avea minacciato.

Pipal-Koti'den getirdiğim ve Ad-Badri'ye birkaç kez gelmiş bir hizmetkâr, 12'sinde bana, kırsal kesimdeki insanların sürekli takip ettiği Tchand-pèr'in sağındaki yolun, Topa veya Tambu-Coti'den geçen yoldan daha kısa ve daha iyi olduğunu söyledi. Mesafeyi kısaltmak için endişelendiğimden bu yolu izlemeye karar verdim. M. de Hearsay diğerini tercih etti; ayrılığımız sadece birkaç saat süreceğinden, bunun önemsiz olduğunu düşündü. Yürürken, henüz görmediğim ve giysisinden diğerlerinden üstün görünen bir Gorkhali, bana son derece küstah bir tonda konuştu ve tehditkâr bir tavır takınarak tüfeğini sertçe yere vurdu; tüfeğimi hizmetkârımın elinden kaptım ve kurdum; küstah adam bana doğru tek bir adım atarsa ateş etmeyi planlıyordum. Başka bir asker koşarak yanıma geldi, sakın olmamı istedi ve beni tehdit eden askere çıştı.

Il vicino villaggio era su d'una elevatissima posizione. Lasciai le mie capre poche tese in addietro ; e accompagnato da Tcheta , mio kalasi , andava a postarmi in un sito cinto di fabbricati. Venti cipayas gorkali , la maggior parte figure nuove , stavano dinanzi a questo sito; i miei effetti si ritrovavano al di sotto. Chiesi di parlare al capo del distaccamento ; e lo pregai di dirmi , ciò che significasse la riunione di tutta questa gente armata. Mi rispose che siccome s'era , supposto ch'io farei alto in quel luogo , tutto vera stato preparato per accogliermi convenevolmente. Replica mia intenzione esser quella di passare il Tchand- pur la sera stessa , e che desidererei sapere se egli ci fornirebbe la gente necessaria per portare i nostri effetti. Egli pretese che fosse impossibile il procurarcene , e che , vista l'ora avanzata , non fosse possibile giugnere a Tchand-pur. Veggendo che nulla eravi a ripromettersi da quest'uomo , e che ci ricusava per fino una guida diedi ordine alla mia gente di gettar via gli oggetti meno preziosi , di dividersi il rimanente , e di marciare . Nullameno , siccome la notte era vicina , era evidente , che non potrei giugnere alle sponde del Nellah. Rizzai quindi la mia tenda su d'un sito elevato , vicino ad un picciolo tempio; vi postai sentinelle ad ogni angolo , ed ebbi cura di tenere acceso un gran fuoco , onde potessero veder da lontano. La mia posizione era tanto buona quanto sperarlo poteva in sì critica occorrenza. I fakiri , che servono il math , mi consigliarono di star bene in sulle guardie , poichè una tigre avea di recenti portate via tre persone in questo distretto .

Komşu köy çok yüksek bir mevkideydi. Keçilerimi birkaç metre geride bıraktım ve kalası'm Tcheta eşliğinde binalarla çevrili bir yere konuşlanmak üzere gittim. Çoğu yeni olan yirmi Gorkali cipaya bu yerin önünde duruyordu; eşyalarım aşağıdaydı. Müfrezenin başıyla görüşmek istediğimi ve tüm bu silahlı insanların toplanmasının ne anlama geldiğini bana söylemesini rica ettim. Orada duracağım varsayıldığı için beni uygun şekilde karşılamak için her şeyin hazır olduğunu söyledi. Niyetimin aynı akşam Tchand-pur'u geçmek olduğunu ve eşyalarımızı taşımak için gerekli adamları sağlayıp sağlayamayacağını öğrenmek istediğimi söyledim. Bunları sağlamanın imkânsız olduğunu ve saatin ilerlemiş olması nedeniyle Tchand-pur'a ulaşmanın mümkün olmadığını iddia etti. Bu adamdan beklenecek hiçbir şey

olmadığını, hatta bize rehberlik bile etmediğini görünce, halkıma değersiz eşyaları atıp, kalanları aralarında bölüştürüp yürümelerini emrettim. Ancak gece yaklaşırken, Nellah kıyısına ulaşamayacağım belliydi. Bu yüzden çadırımı küçük bir tapınağın yakınındaki yüksek bir yere kurdum; her köşeye nöbetçiler diktim ve uzaktan görebilmeleri için büyük bir ateş yakmaya özen gösterdim. Böyle kritik bir durumda pozisyonum umulabilecek kadar iyiydi. Matematikçi fakirler, yakın zamanda bu bölgede bir kaplanın üç kişiyi kaçırdığını söyleyerek dikkatli olmamı tavsiye ettiler.

La notte passò tranquillamente. Il dì 15, era appena sceso sulle sponde d'un fiume , quando ricevetti un viglietto del sig. Hearsay , incui mi scriveva che il dì prima gli avevano inibito di passare dal villaggio di Topè , intimandogli di recarsi ov' era io stesso. Egli non volle acconsentirvi ; e fu in grazia della sua fermezza, che non si posero più ostacoli al suo cammino; ma i gorkali però rimasti in addietro erano occupati a porre le pietre ai loro fucili nell' istante , in cai egli passava. Egli era giunto ad Adh-Bhadri , si teneva sotto alle armi , e mi invitava a raggiungerlo il più presto che mi fosse possibile. Un'ora dopo , lo ritrovai accampato su d'un terreno piano , fra i tempj d'Adh-Bhadri , e un nellah. Subito dopo , coloro , ch' erano venuti per portare i nostri effetti da Bololi , s' alzarono tutti in una volta , probabilmente dietro le istigazioni dei gorkali , e scapparouo . Si voleva certamente con questo modo ritardare la nostra marcia ; ma ci sbarazzammo di bel nuovo delle cose meno preziose , e dividendo le rimanenti fra la nostra gente siamo partiti la sera stessa. I gorkali non tardarono a seguirci. All' istante in cui ci ponevamo in cammino , Hark-Deb ci raggiunse dicendoci che un capo gorkali era al di dietro delle nostre bagaglie , che avanzayane lentamente. Ci siamo accampati a Massi ; i gorkali si sono postati a cinquanta tese da noi.

Gece huzur içinde geçti. 15'inde, bir nehrin kıyısına yeni ulaşmıştım ki, Bay Hearsay'den bir not aldım. Notta, bir gün önce Topè köyünden geçmesinin yasaklandığını ve benim bulunduğum yere gitmesini emrettiğini yazıyordu. Kabul etmedi; kararlılığı sayesinde yoluna başka bir engel çıkmadı; ancak geride kalan Gorkhallar, o geçerken silahlarına taş atmakla meşguldüler. Adh-Bhadri'ye ulaşmıştı, silahlıydı ve beni olabildiğince çabuk yanına katılmaya davet etti. Bir saat sonra, onu Adh-Bhadri tapınakları ile bir nellah arasında, düz bir arazide kamp kurmuş halde buldum. Hemen ardından, Bololi'den eşyalarımızı almaya gelenler, muhtemelen Gorkhali'lerin kışkırtmasıyla, birdenbire ayağa kalkıp kaçtılar. Kesinlikle yürüyüşümüzü geciktirmek istiyorlardı; Ancak daha az değerli olanlardan kurtulduk ve kalanları halkımız arasında paylaştırarak aynı akşam yola çıktık. Gorkhaliler bizi takip etmekte gecikmediler. Yola çıkarken Hark-Deb yanımıza geldi ve yükümüzün arkasında bir Gorkhali şefinin olduğunu, yükümüzün yavaşça ilerlediğini söyledi. Massi'de kamp kurduk; Gorkhaliler bizden elli kulaç uzakta mevzilendiler.

Il 14 (1). - Valicammo il Devali-KalkiGhat , passaggio preceduto da una foresta di castagni d' India , noci , quercie verdi , e rhododendri. Ci fu detto , che da tre mesi , le tigri vi aveano uccisa molta gente. Essendoci fermati per mangiare un po' di riso , e di dal, i gorkali , in vece di fermarsi vicino di noi , come per lo innanzi , andarono avanti due miglia per preparare il loro pranzo , e fermarci al passo di Sobha. Se non fossimo stati imbarazzati dalle nostre capre , avremmo sventati i progetti de' nostri inimici , prendendo un' altra strada, che non avrebbe tardato a condurci sulle terre della Compagnia ; ma nella posizione , in cui ci ritrovavamo , era d'uopo assolutamente continuare la stessa strada fino al passo di Sobha , al di là del quale riuscirebbe loro difficile l'arrestarci. La sera avendo fatto alto in una pianura sulla sinistra di Ramganga, un'affittajuolo ci condusse suo figlio , e ci fece sentire il

14. (1). - Önünde kestane, ceviz, yeşil meşe ve ormangülü ormanlarının bulunduğu Devali-Kalki Ghat geçidini geçtik. Kaplanların üç aydır orada birçok insanı öldürdüğü söylendi. Pirinç ve mercimek yemek için durduğumuzda, Gorkhaliler daha önce olduğu gibi yanımızda durmak yerine iki mil önden gidip akşam yemeklerini hazırladılar ve bizi Sobha geçidinde durdurdular. Keçilerimiz bizi utandırmasaydı, düşmanlarımızın planlarını bozup başka bir yol izleyerek kısa sürede Bölük topraklarına ulaşabilirdik; ancak bulunduğumuz durumda, bizi durdurmaları zor olacağından, Sobha geçidine kadar aynı yoldan devam etmemiz kesinlikle gerekiyordu. Akşam, Ramganga'nın solundaki bir ovaya ulaştığımızda, bir çiftçi oğlunu getirdi ve esir olduğumuzu düşünerek durumumuzdan duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Kendisine bilgi verildiğinde ve biz de ona, sandığı gibi durumun böyle olmadığını açıkladığımızda, yakında böyle olacağını, çünkü bizi gözetleyen tüm Gorkha birliklerinin Sobha'da toplanıp bizi tutuklayacağını söyledi. Tüm çiftçiler, direnmemiz durumunda Gorkhalara güçlü bir el uzatmaları için emir almışlardı. Refakatçimiz de bizi orada yalnız bıraktı, uzak olmayan bir köye gitmemiz için. Keçi sürümüz bu fırsattan yararlanmamızı engelledi; ama ben, elimden geldiğince, bu hayvanları terk etmemeye, kendime bu kadar çok sıkıntı ve zorluk çıkarmamaya karar vermiştim.

Yaklaşık bir mil kadar ilerledikten sonra, 15'inde (1), sağımda ve altımda tüfekli seksen ila yüz kişilik bir birliğin olduğunu fark ettim. Onları gafil avladığım belliydi; beni hızla takip ettiler. Sürünün arkasına geçtim ve yürümeye devam ettim. Bir adam bana Hearsay-Saib'in nerede olduğunu sordu ve durmamı söyledi. "Sen kimsin," dedim ona, "ve beni hangi hakla sorguluyorsun? Ben birliğin cemadarıyım ve subadarım ve ülkenin önde gelen yerdarları sizinle görüşene kadar ilerlemenizi engellemekle görevlendirildim. Huzur içinde seyahat ediyorum, kimseyi rahatsız etmiyorum, kimsenin beni rahatsız etmesini de ummuyorum ve beni tutuklama girişimlerine tüm gücümle direneceğim." Bhandü Tapa'ya Pali'de iki gün kalacağımıza söz verdik ve sözümüzü tutacağız.

[illegible]

(1) Termometre. 47. (6.66.)

[illegible]

Il militare lasciò il tuono imperioso , e mi pregò d' ordinare alla mia gente di non avanzare. Mi rifiutai. Siccome i soldati mi si erano fatti dintorno , e si disponevano a cingermi da ogni parte , dissi al djemadar che s'egli non comandava loro d' allontanarsi , mi risguarderei come attaccato , ed agirei in conseguenza ; l'invitai in pari tempo a riflettere bene alle conseguenze che ridonderebbero dalla necessità , in cui m'avrebbe posto di difendermi. Egli fece tenere le sue truppe ad una certa distanza , ed io seguitai il mio cammino. Il signor:Hearsay mi raggiunse , ed a malgrado di tutte le difficoltà, che ci furono epposte , siamo riusciti a giugnere a Mehel Kuri. Si rizzò la nostra tenda all'ombra d'un gelso , vicinissimo della casa d'un gosein. Era questi un' uomo grande , magro , con lunga barba, ed in età di circa ottant'anni. Egli s'accostò rispettosamente mi presentò una melagrana, e mi consigliò arimanere qualche giorno in quel luogo, poichè ci verrebbe di certo usata violenza , qualora non ci risolvessimo a farlo di nostra voglia. Ci disse che viveva in quel luogo da quarant'anni, ch'era nativo del paese d'Audh, e che desiderava d' andar a morire a Benarès , essendo stanco d'abitare una contrada , ove la religione era negletta , ed ove non si scorgevano che scene di desolazione. Nella sera un bramino , che veniva qualificato per maggiore , e che altro non era che scrivano della Compagnia , venne , da parte del sudabar, ad annunciarci , d'essere in quel momento occupatissimo delle sue preci e delle sue cerimonie d'abluzione, ma che verrebbe infallantemente a vederci la mattina del dì susseguente. Gli risposi , che a suo solo riguardo , non avevamo fatta in quel giorno che una cortissima marcia , che non s'era trovato al convegno, conforme alla sua promessa, e che se avesse voglia di vederci lo attenderemmo al dì là del colle di Sobha. Il maggiore ci rappresentò che faremmo il più gran piacere al subadar , ed a tutta la sua gente , qualora volessimo fermarci in questo luogo quattro a cinque giorni. Riusai assolutamente ; il vecchio pandi , manifestò il desiderio di rimanervi ; ma siccome era cosa evidente che il subadar non cercava altro che guadagnare del tempo , ci siamo risolti di passar oltre. Non potevamo credere , ciò , che s'era sparso , che fosse scoppiata una qualche rottura fra il nostro governo , ed i gorkali ; il vedervi un'agented'un nostro compatriota , venuto in questo luogo per affari del suo padrone , ci confermava in questa opinione.

Asker, buyurgan tavrını bırakıp adamlarıma ilerlememelerini emretmemi rica etti. Reddettim. Askerler etrafımda toplanmış ve dört bir yandan beni kuşatmaya hazırlanıyorlardı.

Cemadara, eğer çekilmelerini emretmezse kendimi saldırıya uğramış sayacağımı ve buna göre hareket edeceğimi söyledim; ayrıca, beni savunmak için yerleştireceği zorunluluğun doğuracağı sonuçları dikkatlice değerlendirmesini de rica ettim. Birliklerini belli bir mesafede tuttu ve ben de yolculuğuma devam ettim. Bay Hearsay yanıma geldi ve önümüze çıkan tüm zorluklara rağmen Mehel Kuri'ye ulaşmayı başardık. Çadırımızı bir dut ağacının gölgesine, bir gosein'in evinin hemen yakınına kurduk. Uzun boylu, zayıf, uzun sakallı ve yaklaşık seksen yaşlarında bir adamdı. Saygılı bir şekilde yanıma geldi, bana bir nar verdi ve gönüllü olarak karar vermezsek bize karşı kesinlikle şiddet kullanılacağı için orada birkaç gün kalmamı tavsiye etti. Bize kırk yıldır orada yaşadığını, Audh ülkesinin yerlisi olduğunu ve dinin ihmal edildiği, sadece ıssızlık sahnelerinin görüldüğü bir ülkede yaşamaktan bıktığı için Benares'e gidip ölmek istediğini anlattı. Akşam, binbaşı olarak tanımlanan ve bizzat Şirket katibi olan bir Brahman, Sudabar'dan gelip o anda namaz ve abdest törenleriyle çok meşgul olduğunu, ancak ertesi sabah mutlaka bizi görmeye geleceğini söyledi. Ona göre, o gün çok kısa bir yürüyüş yaptığımızı, söz verdiği gibi buluşma yerinde bulunmadığını ve eğer bizi

görmek isterse, Sobha tepesinin ötesinde onu bekleyeceğimizi söyledim. Binbaşı, dört beş günlüğüne bu yerde kalmaya razı olursak, Subadar'a ve tüm halkına büyük bir zevk yaşatacağımızı söyledi. Kesinlikle reddettim; Yaşlı pandi orada kalma isteğini dile getirdi; ancak Subadar'ın sadece zaman kazanmaya çalıştığı belli olduğundan, biz de gitmeye karar verdik. Yayılardan, hükümetimiz ile Gorkhali arasında bir anlaşmazlık çıktığına inanamıyorduk; hemşehrilerimizden birinin ajanının, efendisi için buraya iş için geldiğini görünce bu fikrimiz pekişti.

S'alzammo di buon'ora il dì 16 ottobre. Vedendo che i gorkali ci cingevano in gran numero , avea fatto apparecchiarmi da colazione su d'una pietra , e stava mangiando , tenendo il mio fucile in mano. Frattanto varj officiali , si postarono diutorno alla tenda del sig. Hearsay ; ed i soldati si fecero allora tutti d'intorno. Dichiarai al principale djemadar , che se i soldati non si ritiravano sull'istante , risguarderei la presenza loro qual atto d'ostilità , ed agirei in conseguenza. Per tutta risposta , varj officiali si avanzarono , presentarono il loro collo , e mi pregarono di troncargli il capo , aggiungendo che se non ci arrestavano , lo perderebbero egualmente di certo. M' allontanai da loro , e cercai di farmi giorno a traverso de' soldati , il cui numero cresceva ad ogni istante. Intanto venti uomini , si precipitarono su me , uno mi prese pel collo , ed appoggiandomi il ginocchio contro le reni , cercava di strozzarmi , collo stringermi la cravatta ; un'altro m'attaccò ad una gamba una corda e mi tird in addietro ; era vicino a svenire ; il fucile su cui mi reggeva , mi scappò, e caddi ; fui trascinato per i piedi fino a tanto che vi fossi aggratigliato. Allorchè mi rialzai, nulla potevo eguagliare l'espressione della feroce gioja , che s'è pinta sul volto de' miei vincitori. Di tema , che non mi riuscisse di scappare , due soldati mi tenevano all'estremità d'una corda , e di tempo in tempo , mi davano un qualche strappone , probabilmente per richiamarmi alla memoria la posizione in cui mi ritrovavo. Chiesi nulla meno d'essere condotto fuori di portata della folla , e dopo avere un poco esitato , vi acconsentirono.

16 Ekim sabahı erkenden kalktık. Gorkhalların etrafımızı sardığını görünce, bir taşın üzerinde kendime yemek hazırlamıştım ve tüfeğim elimde, yiyordum. Bu arada, birkaç subay Bay Hearsay'in çadırının etrafına konuşlanmıştı; askerler de çadırın etrafında toplandılar. Baş jandarma komutanına, askerler hemen geri çekilmezlerse, varlıklarını düşmanca bir davranış olarak göreceğimi ve buna göre davranacağımı söyledim. Buna karşılık birkaç subay öne atılıp boyunlarını uzattı ve kafalarını kesmem için yalvardı; bizi tutuklamazlarsa, kafalarını zaten kaybedeceklerini de eklediler. Ben de geri çekildim ve sayıları her geçen an artan askerlerin arasından geçmeye çalıştım. Bu sırada yirmi adam üzerime atıldı. Biri boynumdan yakaladı ve dizini sırtıma dayayarak kravatımı sıkarak beni boğmaya çalıştı. Bir diğeri bacağıma bir ip bağlayıp beni geriye doğru çekti. Bayılmak üzereydim. Beni tuttuğu tüfek kaydı ve düştüm. Ayaklarımdan sürüklenerek yakalandım. Ayağa kalktığımda, beni yenenlerin yüzlerindeki o vahşi sevinç ifadesinin yerini hiçbir şey tutamazdı. Kaçabileceğimden korkan iki asker, beni bir ipin ucundan tuttu ve ara sıra, muhtemelen beni buldukları pozisyonu hatırlatmak için beni çekiştirdiler. Kalabalığın ulaşamayacağı bir yere götürülmemi istedim ve biraz tereddüt ettikten sonra kabul ettiler.

Sembra che il signor Hearsay non prevedesse quasi che saremmo tanto presto attaccati ; egli stava sciaquandosi la bocca quando incominciò la faccenda , ne udi le mie grida, che lo chiamavano in mio soccorso . La nostra gente non si trovava vicina alle poche armi che avevamo ; alcuni scapparono , nè so il come gli altri furono arrestati come lo fu il signor

Hearsay ; egli non venne però legato , come si fece di me , ma si accontentarono di tenerlo per le braccia.

Bay Hearsay, anlaşılan, bu kadar çabuk saldırıya uğrayacağımızı pek tahmin etmemişti; olay başladığında ağzını çalkalıyordu ve yardım için onu çağırdığım çığlıkları da duymamıştı. Adamlarımız sahip olduğumuz birkaç silahın yakınında değildi; bazıları kaçtı, ama nasıl olduğunu bilmiyorum; geri kalanlar da Bay Hearsay gibi tutuklandı; ama o benim gibi bağlı değildi, kollarından tutmakla yetindi.

In capo a due ore , comparve il subadar ; era questi un giovine sciocco, che avea fatto in quell' istante la sua toeletta , salutò i soldati gorkali , con uno stupido sorriso e con un'aria trionfante ; quindi gittò su noi uno sguardo di sdegno , e si recò a tener il consiglio. Pochi minuti dopo ritornò , fece stendere un tappeto presso al sig. Hearsay , ed entrammo in spiegazioni. Mi fece togliere le corde , fece delle cattivissime scuse per non essere venuto prima , e mi disse che eravamo stati arrestati per aver traversato il paese sotto travestimenti di pellegrini indou. Chiesi che venissero slegate anche le persone del mio seguito , ovvero che fossi di bel nuovo aggratigliato io stesso. Mi rispose che tutti sarebbero rimessi in libertà, e ne vennero rilasciati tre sull'istante. Dopo mezz'ora di conversazione ci abbandonò . Gli ufficiali , e gli stessi semplici soldati tennero una conferenza , e deliberarono di scrivere a Bhém-Sah , tchutra o governatore di questo paese che risiedeva in Almora. Questo vile non era comparso fino a che non fossero terminati i dibattimenti.

İki saatin sonunda, subadar belirdi; tuvaletini yeni bitirmiş, Gorkha askerlerini aptalca bir gülümseme ve muzaffer bir tavırla selamlayan, aptal bir gençti; sonra bize küçümseyen bir bakış atarak konseyi toplamak için gitti. Birkaç dakika sonra geri döndü, Bay Hearsay'in yanına bir halı serdi ve bir açıklama yaptık. İplerimi çözdürdü, daha önce gelmediğimiz için en acıklı bahaneleri uydurdu ve bana Hintli hacılar kılığında ülkeyi geçtiğimiz için tutuklandığımızı söyledi. Ben de takipçilerimin de çözülmesini, yoksa benim tekrar zincire vurulmamı istedim. Herkesin serbest bırakılacağını söyledi ve üçü anında serbest bırakıldı. Yarım saatlik bir konuşmanın ardından yanımızdan ayrıldı. Yetkililer ve hatta sıradan askerler bir toplantı düzenleyerek, bu ülkenin Almora'da ikamet eden tchutra'sı yani valisi Bhém-Sah'a mektup yazmaya karar verdiler. Bu korkak, dava sonuçlanana kadar ortaya çıkmadı.

La sera tutti i nostri domestici furono sbarazzati dei loro legami , lasciandoli però ai due pandi , ed alla gente , che avevamo presa per portare le nostre bagaglie. Il vecchio pandi mostrò somma fermezza , l'altro avea l'aria molto abbattuta. Chiesi che qualcuno de'miei avesse cura delle mie capre ; ciò , che mi venne accordato. Eravamo custoditi da einquanta persone , le quali facevano tale trambusto che ci fu impossibile di chiuder occhio.

Akşam tüm hizmetçilerimiz zincirlerinden kurtuldular, ancak onları iki pandaya ve eşyalarımızı taşımaları için tuttuğumuz adamlara bıraktık. Yaşlı panda çok kararlıydı, diğeri ise çok üzgün görünüyordu. Adamlarımdan birinin keçilerime bakmasını rica ettim; isteğim kabul edildi. Bizi koruyan elli kişi vardı ve öyle bir gürültü kopardılar ki, gözümüzü kırpmamız imkânsızdı.

Il primo romore che mi ferì l'orecchio , il 17 ottobre fu quello del martello d'un fabbro , che preparava de' ferri. I due pandi vennero condotti via la mattina; temeva che ciò non fosse per

porli alla tortura; fortunatamente si limitarono a far loro passare a ciascuno una gamba nel buco d'un grosso pezzo di legno , ciò che fecero parimenti ad alcuni dei miei domestici. Frattanto uno di coloro , che portavano le mie bagaglie, ed il mio caprajo vennero ad offrirsi di portare quante lettere scrivere volessi. Quest'ultimo , annunziandosi per fakir , erasi presentato a me due giorni dopo passato il colle di Niti , proponendomi di servirmi , qualora volessi acconsentire di dar gli da mangiare soltanto fino all' arrivo nell'Indostan. " Vado , diss'egli , a ritrovare il subadar, gli dichiarerò d'essere un fakir, di non avervi accompagnato che per avermi voi dato da mangiare , e di voler andarmene. S'egli me lo permette, io conosco la strada, che prender deggio , onde evitare d'essere arrestato ai posti dei gorkali , ed a meno che non accada qualche sinistro , fra tre giorni sarò a Tchilkiah ".- Scrisi dunque al signor E. Colebrook una lettera aperta, in cui gli faceva il quadro della nostra posizione , aggiugnendo che tutto ciò , di cui si poteva rimproverarci era d'aver attraversato il paese travestiti all' Indou. Il signor Hearsay scrisse da parte sua a suo cognato; le due lettere furono poste in un pezzo di panno , che venne cucito nella fodera d'un vecchio involuppo di lana , entro cui il fakir involgeva i suoi strumenti delle preci. Si recò a fare le sue esposizioni al subadar , che gli ordinò di ritornare al luogo , ove era tenuto prigioniero. Nè rimase per nulla sconcertato da tal contratempo , e m'assicurò anzi che adempirebbe la mia commissione. "Mangiai il vostro sale , esclamò egli , non sarò mai ingrato." Io non rimarrò qui , mi taglierò la barba , cangerò di vestito , e ritornerò con una risposta sia in Almora , sia in qualunque altrosito" . Ciò detto parti. Un'ora dopo soltanto volsi lo sguardo dal lato ov' egli stava , e lo vidi seduto a terra , colla sua coperta sul capo, che stava affastellando dei pezzi di legna in mucchio , come se volesse cuocere i suoi alimenti. Un'ora più tardi , volsi l'occhio di bel nuovo dallo stesso lato , vidi il mucchio di legna, ed un pacco di vestiti a canto in pochissima distanza da una sentinella , ma il fakir era scomparso .

17 Ekim'de kulağıma gelen ilk ses, bir demircinin demir hazırlarken çıkardığı çekicin sesiydi. İki panda sabahleyin götürüldü; bunun onlara işkence etmek için olduğundan korktum; neyse ki, her birinin bacaklarını büyük bir tahta parçasındaki bir delikten geçirmesini sağlamakla yetindiler; aynısını hizmetkârlarımdan bazılarına da yaptılar. Bu arada, eşyalarımı taşıyan adamlardan biri ve keçi çobanım, yazmak istediğim kadar mektup taşımayı teklif etti. Çobanımız, Niti Geçidi'nden geçtikten iki gün sonra kendini fakir olarak tanıtarak, Hindistan'a varana kadar kendisini beslemeyi kabul edersem bana hizmet etmeyi teklif etti. "Subadar'ı bulmaya gidiyorum," dedi. "Ona fakir olduğumu, size sadece yiyecek vermek için eşlik ettiğimi ve gitmek istediğimi söyleyeceğim. İzin verirse, Gorkhali karakollarında tutuklanmamak için izlemem gereken yolu biliyorum ve bir aksilik olmazsa üç gün içinde Chilkiah'da olacağım." Bu yüzden Bay E. Colebrook'a açık bir mektup yazdım ve içinde bulunduğumuz durumu anlattım. Bize yöneltilebilecek tek suçlamanın, ülkeyi Kızılderili kılığında geçmemiz olduğunu ekledim. Bay Hearsay, onun adına kayınbiraderine mektup yazdı; iki mektup, fakirin dua aletlerini sardığı eski bir yün zarfın astarına dikilmiş bir bez parçasına konuldu. Subadar'a açıklamasını yapmaya gitti ve fakir ona tutuklu bulunduğu yere dönmesini emretti. Bu talihsizlikten hiç rahatsız olmamıştı, ama bana görevimi yerine getireceğine dair güvence verdi. "Tuzunu yedim," diye haykırdı, "asla nankörlük etmeyeceğim. Burada kalmayacağım, sakalımı keseceğim, kıyafetlerimi değiştireceğim ve Almora'ya veya başka bir yere bir cevapla döneceğim." Böyle diyerek ayrıldı. Sadece bir saat sonra, bulunduğu tarafa baktığımda, onu yerde oturmuş, battaniyesini başının üzerine örtmüş, sanki yemeğini pişirecekmiş gibi odun parçalarını bir yığın halinde yığarken gördüm. Bir saat sonra, aynı tarafa tekrar baktığımda, nöbetçiden çok kısa bir mesafede odun yığınının ve yanında bir deste elbise gördüm, ama fakir ortadan kaybolmuştu.

Abbiamo pregato il subadar che volesse permettere al bramino maggiore di scrivere in nostro nome a Bhém-Sah , per esporgli che essendo stati fatti prigionieri e aggratigliati d'ordine suo , desideravamo essere tradotti in Almora. Ne aggiungemmo a questa lettera un'altra che avevamo indiritta ad un ufficiale inglese colla quale gli annunciavamo la nostra prigionia , e l' abbiamo raccomandata al tchutra onde la facesse pervenire alla sua destinazione. Diedi al maggiore un pajo di forbici per la sua pona , ed un ruppo a ciascuno de' due soldati , che portavano la lettera in Almora promettendone loro tre altri di più se riportassero fra quattro giorni una risposta. Il subadar aveva fatto venire un gran numero d'abitanti del paese , per far loro vedere il castigo , che era stato a tutti inflitto. Sul loro volto stava espressa la compassione ciò che formava un sorprendente contrasto con que' delle nostre guardie. Il vecchio goseyn continuò a ricolmarci d' attenzioni. Mattina e sera , ci recava il latte che mugeva dalla sua vacca ; è vero che questa era una piccola cosa , ma non manca però che non provi la buona sua volontà.

Subadar'dan, kıdemli Brahmin'in Bhém-Sah'taki büyükbabamıza, emriyle esir alınıp işkence gördükten sonra Almora'ya götürülmek istediğimizi bildiren bir mektup yazmasına izin vermesini rica ettik. Bu mektuba, bir İngiliz subayına hitaben yazdığımız, esir alındığımızı bildirdiğimiz ve chutra'ya yerine ulaştırılmasını tavsiye ettiğimiz bir mektup daha ekledik. Binbaşıya pona'sı için bir makas ve mektubu Almora'ya götüren iki askere de birer paket verdim ve dört gün içinde cevap getirirlerse üç tane daha göndereceklerine söz verdim. Subadar, köy sakinlerinden çok sayıda kişiyi çağırıp, kendilerine verilen cezayı göstermişti. Yüzlerinde, gardiyanlarımızınkiyle çarpıcı bir tezat oluşturan bir şefkat ifadesi vardı. Yaşlı goseyn bize ilgi göstermeye devam etti. Sabah akşam ineğinden süt getiriyordu; bunun küçük bir şey olduğu doğrudu, ama iyi niyetini kesinlikle gösteriyordu.

Il 18 , verso le dieci ore del mattino, s'avvidero dell' assenza del fakir. Subito gran rumore ; si fecero per un'ora strettissime ricerche, e s'invid gente da tutte le parti per inseguirlo. Siffatto avvenimento raddoppiò la vigilanza delle nostre guardie. Un'uomo si recava ad esaminare la nostra tenda per lo meno una volta all'ora. Il 19 , si levarono fuori dalla morsa i pandi e coloro che aveano portate le nostre bagaglie , quindi legate loro le mani , si fecero partire alla volta d' Almora. Diedi del denaro ai pandi , e ho loro rimesso inoltre un mandato sul mio denaro ; finalmente incaso di loro morte , provvidi , con una particolare disposizione al mantenimento della loro famiglia. Gli altri nostri domestici furono rilasciati.

18'inde, sabah saat on sularında, fakirin yokluğunu fark ettiler. Hemen büyük bir kargaşa çıktı; bir saat boyunca çok kapsamlı bir arama yapıldı ve insanlar onu takip etmek için her taraftan toplandı. Bu olay, muhafızlarımızın teyakkuzunu iki katına çıkardı. Bir adam, saatte en az bir kez çadırımızı kontrol etmeye geliyordu. 19'unda pandalar serbest bırakıldı ve eşyalarımızı taşıyanlar, elleri bağlı bir şekilde Almora'ya gönderildi. Pandalara biraz para verdim ve ayrıca param için bir arama emri çıkardım; son olarak, ölmeleri durumunda ailelerinin geçimi için özel bir tedbir koydum. Diğer hizmetkarlarımız serbest bırakıldı.

Il dì appresso giunsero due djemandar con una lettera di Bhém-Sah. Egli ci annunciava d' aver ricevuto il nostro dispaccio, e c'inviava copia d'un ordine , che gli era stato spedito dal Nepal; quest' ordine recava che il governo , informato come due persone travestite si fossero inoltrate nell' Undès con de' fucili, ordinava a Bhandù-Tapa d'arrestarle al loro ritorno , di sapere chi fossero , e il motivo del viaggio loro , e di ritenerle fino a che egli ricevuta avesse risposta dalla capitale.

Ertesi gün Bhém-Sah'tan bir mektupla iki djemandar geldi. Talebimizi aldığını bildirdi ve Nepal'den kendisine gönderilen bir emrin kopyasını bize gönderdi. Emirde, hükümetin, kılık değiştirmiş iki kişinin tüfeklerle Undes'e girdiğini öğrendiği ve Bhandü-Tapa'ya, dönüşlerinde onları tutuklamasını, kim olduklarını ve yolculuklarının nedenini öğrenmesini ve başkentten bir cevap alana kadar onları gözaltında tutmasını emrettiği belirtiliyordu.

I djemadar ci dimostrarono la loro sorpresa per essere noi passati furtivamente andando , quando avremmo potuto avere a' nostri ordini tutto il paese. La nostra risposta fu la stessa che data avevamo a Bhandu-Tapa , ed allo sciocco di Subadar ; ed è , che non avevamo agito in tal guisa , che per evitare i ritardi , e gli imbarazzi. Del resto a malgrado di tutto ciò che ci dissero questi ufficiali mi convinsi , da quanto era accaduto , che se avessimo richiesto il permesso di traversare il paese , ci sarebbe stato ruscato. Frattanto ci annunciarono d'essere incaricati di fornirci tutto ciò , che ci fosse necessario . Finsero d' essere sorpresi del rigoroso trattamento , che avevamo provato , e che , disser'essi , non era conforme agli ordini dati ai subadar; aggiunsero che Bhém-Sah non n'era stato instrutto.

Cemadarlar, tüm ülkeyi kontrolümüz altında tutabilecekken gizlice geçmemize şaşırdıklarını gösterdiler. Cevabımız, Bhandu-Tapa ve aptal Subadar'a verdiğimiz cevabın aynısıydı; yani, sadece gecikme ve utançtan kaçınmak için böyle davrandığımızı. Dahası, bu yetkililerin bize anlattıklarına rağmen, olanlardan, ülkeyi geçmek için izin isteseydik, reddedileceğimize ikna olmuştum. Bu arada, bize ihtiyacımız olan her şeyi sağlamakla görevlendirildiklerini söylediler. Maruz kaldığımız sert muameleye şaşırmış gibi yaptılar; bunun subadarlara verilen emirlere uygun olmadığını söylediler; Bhém-Sah'ın bu konuda bilgilendirilmediğini de eklediler.

Il 25 abbiamo scritta e suggellata una lettera indiritta a Bhém-Sah , ed incaricammo di questa un uomo sicuro. I djemadar acconsentirono in qualche modo a questo progetto. Nello stesso tempo abbiamo consegnata copia della nostra lettera scritta al signor E. Colebrooke , con alcune aggiunte di ciò , che era corso di poi , al padre d'un giovane , che avevamo guarito dall' idrofobia. Quest' uomo mi disse , che rientrava in sua casa in quello stesso momento , che collocherebbe la nostra lettera entro una sola delle sue scarpe , e che portandole in mano , fra tre giorni sarebbe a Tchilkia.

25'inde Bhém-Sah'a hitaben bir mektup yazıp mühürledik ve güvenilir bir adama emanet ettik. Djemadar bu plana bir şekilde razı oldu. Aynı zamanda, mühürlü mektubumuzun bir kopyasını, o zamandan beri yaşananlardan bazı eklemelerle birlikte, kuduz hastalığını iyileştirdiğimiz genç bir adamın babasına, Bay E. Colebrooke'a teslim ettik. O sırada eve dönen adam, mektubumuzu ayakkabılarından birine koyacağını ve elinde taşıyarak üç gün içinde Çilkia'da olacağını söyledi.

Il 26 - Nella sera ci fu permesso d'uscire dal trinceramento , che i gorkali aveano formato di piuoli connessi insieme con rami d'alberi. Siamo rimasti da circa un'ora fuori di esso per riconoscere la natura del paese ; affine di vedere come potremmo scappare , nel caso in cui si trovassimo astretti a prendere un tale partito. In capo a mezz'ora le nostre guardie incominciarono ad essere inquiete, e credendo che avessimo presa la fuga , corsero da ogni lato per inseguirci. Al nostro arrivo qui , le montagne erano coperte di verdura , ma i geli delle notti hanno appassite tutte le piante. Le foglie degli alberi hanno il colore rossiccio d'autunno.

26 - Akşam, Gorkhali'lerin ağaç dallarıyla birbirine bağlanmış kazıklardan kazdıkları siperden ayrılmamıza izin verildi. Ülkenin doğasını keşfetmek ve böyle bir yola girmek zorunda kalırsak nasıl kaçabileceğimizi görmek için yaklaşık bir saat dışarıda kaldık. Yarım saat sonra muhafızlarımız huzursuzlanmaya başladı ve kaçtığımızı sanarak peşimizden dört bir yana koştular. Buraya vardığımızda dağlar yeşilliklerle kaplıydı, ancak gece donları tüm bitkileri kurutmuştu. Ağaçların yaprakları sonbaharın kırmızımsı rengini almıştı.

La mattina del 28 , un djemadar venne ad annunziarci , d'essere incaricato di condurci a Srinagar , ove Amer-Sing , capo dell'armata desiderava vederci. Quest'ufficiale non recando lettera alcuna m'avvidi che la sua presenza imbarazzava assai coloro , che ci custodivano. Due giorni appresso giunsero ancora de' soldati da Srinagar di modo che avevamo cente e novanta uomini intorno a noi. Un nuovo djemandar ci piacque per la sua franchezza. Era questi un uomo di sessant'anni , ed era incaricato di scorrere il paese e d' impedire agli abitanti d'abbandonarlo. Ci confessò che tutti i suoi sforzi per ispirare la confidenza nell'animo di questa povera gente, erano tornati vani , poichè gli ordini del raja non erano eseguiti. Questo principe aveva con un espresso proclama inibito ai soldati di ridurre alcun coltivatore in ischiavitù ; ma un tal ordine era sempre violato ed i militari non incorrevano nelle punizioni di cui erano minacciati. Vivevano ovunque a discrezione , senza che ciò loro venisse da alcuno vietato, ed opprimevano per modo il paese , che in varj siti, non rimaneva una sola famiglia di venticinque che ve n'era dapprima. Del resto , eravamo stati testimonj , pochi giorni prima , degli eccessi , che si permettevano le truppe. Un uomo venne presso del nostro campo con del burro strutto , che aveva da vendere ; qualcuno si lagnò che vi fosse mescolato dell'olio ; tosto si prese il domestico del proprietario , e il timore d'essere punito , se non confessava che il suo padrone avesse fatturato il burro , lo fece convenire su quello di cui il suo padrone era accusato. Il preteso colpevole venne tosto preso , spogliato, attaccato ad un piuolo , e battuto a gran colpi di cinghia. Il burro strutto venne confiscato per uso de'soldati , ed il povero infelice condannato a pagare venticinque ruppi d'ammenda a profitto del subadar. Se egli non ha mezzo di soddisfare questa somma , verranno presi e venduti il suo bestiame , ed i suoi figli.

28'inin sabahı, bir cemadar gelip bizi Srinagar'a götürmekle görevlendirildiğini ve ordu komutanı Amer-Sing'in bizi görmek istediğini bildirdi. Mektup getirmeyen bu subay, varlığının bizi koruyanları çok rahatsız ettiğini fark etti. İki gün sonra Srinagar'dan askerler geldi ve etrafımızda yüz doksan kişi vardı. Yeni bir cemadarın açık sözlülüğü bizi memnun etti. Altmış yaşında bir adamdı ve ülkeyi baştan başa tarayıp halkın terk etmesini engellemekle görevlendirilmişti. Bu zavallı insanların ruhlarına güven aşılama için yaptığı tüm çabaların, racanın emirleri yerine getirilmediği için boşa gittiğini itiraf etti. Bu prens, askerlere herhangi bir çiftçiye köleleştirmeyi açıkça yasaklamıştı; ancak bu emir her zaman ihlal edildi ve askerler tehdit edilen cezalara çarptırılmadılar. Her yerde, kimsenin yasaklamadığı bir şekilde, istedikleri gibi yaşıyor ve ülkeye o kadar zulmediyorlardı ki, birçok yerde daha önce orada bulunan yirmi beş aileden tek bir aile bile kalmamıştı. Dahası, birkaç gün önce, askerlerin kendilerine izin verdiği aşırılıklara tanık olmuştuk. Bir adam, satmak zorunda olduğu eritilmiş tereyağıyla kampımıza yaklaştı; biri içine yağ karıştırıldığından şikayet etti; ev sahibinin hizmetçisi hemen yakalandı ve efendisinin tereyağını sattığını itiraf etmezse cezalandırılacağı korkusuyla, efendisinin suçlandığı tereyağını kabul etmek zorunda kaldı. İddia edilen suçlu hemen yakalandı, soyuldu, bir kazığa bağlandı ve kayışla şiddetli darbelerle dövüldü. Domuz yağı askerlerin kullanımı için müsadere edildi ve zavallı adam,

subadara yirmi beş rupi para cezası ödemeye mahkûm edildi. Bu parayı ödeyemezse, sığırlarına ve çocuklarına el konulacak ve satılacaktı.

Il 1. novembre - I Djemada j'Almora vennero di gran mattino ad annunciarci che Bhem-Sah aveva inviato l'ordine di restituirci tutto ciò che ci apparteneva. Due ore dopo ci vennero consegnati i nostri fucili, e ritornò una parte de nostri domestici. Riseppimo che i due pandi erano fra ceppi , ma che Bhem-Sah forniva loro de' viveri. Il dì susseguente siamo partiti da Mehelkuri , indi abbiamo passato oltre il colle di Sobha. A mezzo la discesa , si vede una caverna , dalle cui fessure stilla un po' di bitume nero. Ci siamo accampati nella vallata di Khutsur , larga un miglio , abbondante di sorgenti, e fertile di riso. Eravamo in allora sulla dritta riva del Ramganga, rimpetto a Djhalah , picciolo villaggio. L' emmissario che inviato avevano in Almora era giunto con una lettera di Bhem-Sah , con cui ci annunciava che suo figlio era in viaggio per venire a raggiugnerci ; aggiugneva di non essere minimamente a parte del cattivo trattamento che avevamo sofferto , e che coloro che se n' erano resi colpevoli verrebbero severamente puniti. Il dì appresso eravamo accampati un po' al disotto di Maschi. Si scorgeva distintamente al nord la cima del Ghensalé-cà-Ling , ricoperta di neve.

1 Kasım - Djemada j'Almora sabahın erken saatlerinde gelip, Bhem-Sah'ın bize ait olan her şeyi geri vermemiz için emir verdiğini bildirdi. İki saat sonra tüfeklerimiz bize teslim edildi ve hizmetçilerimizin bir kısmı geri döndü. İki pandanın zincire vurulmuş olduğunu, ancak Bhem-Sah'ın onlara erzak sağladığını öğrendik. Ertesi gün Mehelkuri'den ayrıldık ve ardından Sobha Tepesi'ni geçtik. Yamacın yarısında, çatlaklarından biraz siyah zift damlayan bir mağara görülüyordu. Bir mil genişliğinde, bol su kaynakları ve piriçle dolu Khutsur vadisinde kamp kurduk. O sırada, küçük bir köy olan Djhalah'ın karşısında, Ramganga Nehri'nin düz kıyısında idik. Almora'ya gönderdiğimiz elçi, Bhem-Sah'tan bir mektup getirmişti. Mektupta, oğlunun bize katılmak üzere yolda olduğu yazıyordu; Maruz kaldığımız kötü muamelede kendisinin hiçbir payı olmadığını ve bunu yapanların en ağır şekilde cezalandırılacağını ekledi. Ertesi gün Maschi'nin biraz aşağısında kamp kurduk. Kuzeyde, Ghensale-cà-Ling'in karla kaplı zirvesi açıkça görülebiliyordu.

Il di 4. Avevamo appena finito di pranzare quando ci fu annunziato Lakhber-Sah figlio di Bhem-Sah ; egli entrò preceduto da un vecchio che ripeteva i suoi titoli , qualità , ec, e da una mezza dozzina di ragazze del bazar, e seguito da una ventina di staffieri molto male vestiti. Dopo averci narrato il rammarico che suo padre aveva provato quando seppe il modo con cui eravamo stati trattati, ci supplicò di credere che i cipayès avevano agito , non solo senz' ordine di suo padre, ma anzi senz'ordine di chicchessia. Sembrava desiderar vivamente dalla nostra bocca pronunciato il perdono di tutto ciò, ch' eracorso. Chiedemmo che i pandi fossero posti in libertà , non es sende giusto che fossero puniti per aver obbedito agli ordini del loropadrone. Lakhber-Sah ci promise di dare un terribile esempio sui soldati , che ci aveano maltrattati , e ci pregò di volerli indicare. La sua intenzione evidentemente era quella di abbandonare alcuni di questi sciagurati alla punizione che avevano meritata , affine che l'odioso ricadesse su noi , e che il suo governo potesse far uso di rappresaglia sui pandi. Abbiamo risposto che non c'importava minimamente che i soldati , i quali ci avevano arrestati fossero puniti , ma che desidereremmo bensì di conoscere le persone, che dato aveano l'ordine di por la mano su noi , che d'altronde perdonavamo di tutto cuore a' soldati, purchè si ponessero sull' istante in libertà i pandi , onde potessero uscire di paese con noi. Lakhber replicò ch'egli avrebbe scritto la sera stessa a suo padre , e ci pregò d' attendere il

ritorno del suo messaggio. Del resto , ci apprese che Dasrath , primo autore della nostra disgrazia , avea scritto al governo di Nepal , aver noi condotti cinque cento uomini armati di fucile , aver fabbricati de' forti sulle frontiere che separano il Buthant dall' Undès, e tentare di sollevare i martchas e gli ouniyas contro i gorkali.

4. Öğle yemeğimizi yeni bitirmiştik ki, Bhem-Sah'ın oğlu Lakhber-Sah bize haber verildi; önünde, unvanlarını, niteliklerini vb. tekrarlayan yaşlı bir adam, çarşıdan yarım düzine kız ve ardından da yaklaşık yirmi tane çok kötü giyimli uşak içeri girdi. Babasının bize yapılan muameleyi öğrendiğinde duyduğu pişmanlığı anlattıktan sonra, cipayès'lerin sadece babasının değil, başka kimsenin de emri olmadan hareket ettiğine inanmamızı rica etti. Olanlar için dudaklarımızdan hararetle af diliyor gibiydi. Pandaların serbest bırakılmasını istedik; efendilerinin emirlerine uydukları için cezalandırılmaları doğru değildi. Lakhber-Sah, bize kötü davranan askerlere kötü örnek olacağına söz verdi ve onları bize bildirmemizi rica etti. Niyeti, bu alçaklardan bazılarını hak ettikleri cezaya mahkûm etmek, böylece iğrenç cezayı bize de çekmek ve hükümetinin Pandalara karşı misillemede bulunmasını sağlamaktı. Bizi tutuklayan askerlerin cezalandırılıp cezalandırılmamasını hiç umursamadığımızı, ancak bize el koyma emrini veren kişileri bilmek istediğimizi ve hatta Pandaların derhal serbest bırakılıp ülkeyi bizimle birlikte terk edebilmeleri koşuluyla askerleri yürekten affettiğimizi söyledik. Lakhber, o akşam babasına yazacağını ve mesajının dönüşünü beklememizi istediğini söyledi. Dahası, talihsizliğimizin baş sorumlusu Dasrath'ın Nepal hükümetine, tüfekli beş yüz adamla önderlik ettiğimizi, Bhutan'ı Undes'ten ayıran sınırlara kaleler inşa ettiğimizi ve Gorkhalilere karşı marça ve ouniyalar kurmaya çalıştığımızı bildiren bir mektup yazdığını öğrendik.

I djemadar avendoci pregati di rilasciare aisubadar un certificato della loro buona condotta verso di noi , risposimo che acconsentivamo ad accordare un tale attestato all' uno , e a perdonare all'altro , purchè facesse delle scuse verso il vecchio pandi. Nel dopo pranzo del dì appresso , Lakhber ci annunciò d' aver ricevuta una lettera del rajà di Nepal , con cui ordinava di lasciarci uscire dal suo paese sani , e salvi con tutti i nostri effetti, e di trattarci con tutti ipossibili riguardi. Lakhber aggiunse che eravamo padroni di partire , allorchè lo crederemmo opportuno.

Djemadar, bize karşı iyi hallerinin bir belgesini aisubadar'a vermemizi isteyince, birine böyle bir belge vermeyi, diğerini ise yaşlı pandi'den özür dilemesi şartıyla affetmeyi kabul ettiğimizi söyledik. Ertesi gün öğle yemeğinden sonra Lakhber, Nepal Raja'sından bir mektup aldığını ve tüm eşyalarımız ve eşyalarımız ile birlikte ülkesini sağ salim terk etmemizi ve bize mümkün olan en iyi şekilde davranmamızı emrettiğini bildirdi. Lakhber, uygun gördüğümüz zaman ayrılmakta özgür olduğumuzu da ekledi.

Fine del viaggio di MOORCROFT E HEARSAY.

MOORCROFT VE HEARSAY'in yolculuğunun sonu.

Çeviren İbrahim Şimşek